

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Migrace a uprchlictví v současném globalizovaném světě
s ohledem na sociální aspekty**

**Migration and refugees in today's globalized world with regard to
the social aspects**

Diplomová práce

Vedoucí práce:

PhDr. Monika Nová, Ph.D.

Autor:

Bc. David Sufčák

Praha 2019

Poděkování

Na prvním místě bych rád poděkoval PhDr. Monice Nové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, cenné rady a čas věnovaný pravidelným a obohacujícím konzultacím. Dále děkuji všem respondentům za účast při dotazníkovém šetření a rovněž svým blízkým za trpělivost a podporu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „Migrace a uprchlictví v současném globalizovaném světě s ohledem na sociální aspekty“ vypracoval samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány, a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 9. 5. 2019

Bc. David Sufčák

Anotace

Předkládaná diplomová práce ve své teoretické části podrobně seznamuje čtenáře s fenoménem uprchlictví a migrace. Je zde nastíněna základní definice pojmů „migrace“, „migrant“ a „uprchlík“. Dále je zde důkladně definována historie a současnost migrace a uprchlictví, predikována je rovněž budoucnost. Hlubšímu rozboru je podrobena současná Evropská migrační a uprchlická krize z hlediska sociálního, politického, legislativního, ekonomického a bezpečnostního. Práce se rovněž v této části zaměřuje na příčiny migrace, její dopady, kulturní konflikty a možná řešení. Součástí teoretické části je taktéž analýza sociální práce s migranty a uprchlíky v České republice. Následně se diplomová práce zabývá rolí médií a dezinformacemi na internetu (tzv. fake news). V závěru teoretické části jsou definovány odlišné přístupy jednotlivých států k migraci a uprchlictví napříč kontinenty.

Druhá část práce je empirická, ve které je využita kvantitativní strategie výzkumu, získání dat je realizováno pomocí metody dotazování, nástrojem je dotazníkové šetření. Hlavním cílem výzkumné části je zjištění postojů obyvatel České republiky vůči uprchlíkům a migrantům. Závěr práce je věnován analýze a interpretaci získaných dat. Na základě výsledků dotazníkového šetření jsou následně navržena opatření vedoucí ke zvýšení míry ověřování zdrojů informací ze strany obyvatel České republiky.

Klíčová slova

Migrace, uprchlictví, solidarita, sociální práce, dezinformace, kulturní konflikt, postoje obyvatel, terorismus

Annotation

The theoretical part of the thesis contains a detailed presentation of refugeeism and migration phenomena. It provides basic definitions of the terms “migration“, “migrant“ and “refugee“. Further, it also describes the history and present of migration and refugees and provides prediction of the future. A deep analysis is provided of the current European migration and refugee crisis and its social, political, legislative, economic and security aspects. The thesis also focuses on causes of migration, its impacts, cultural conflicts and potential solutions. The theoretical part also contains an analysis of social work with migrants and refugees in the Czech Republic. The thesis also addresses the role of media and disinformation (the so-called fake news) on the Internet. The theoretical part also presents different approaches of individual countries to migration and refugees across the continents.

The second part of the thesis is empirical and it uses quantitative research strategy; the data are collected by inquiry using a questionnaire investigation method. The key objective of the research part of the thesis is to determine attitudes of the population in the Czech Republic to refugees and migrants. The final part of the thesis provides an analysis and interpretation of the collected data. The obtained results from the questionnaire investigation are used as a basis for recommended measures which may improve the rate of verification of sources of information by the population in the Czech Republic.

Key words

Migration, refugeeism, solidarity, social work, disinformation, cultural conflict, attitudes of the population, terrorism

Obsah

ÚVOD	10
Teoretická část	13
1 Základní definice pojmů z oblasti migrace a uprchlictví	13
1.1 Migrace a migranti	13
1.1.1 Dělení a typologie migrace	14
1.2 Uprchlíctví a uprchlíci.....	16
1.3 Další doplňující pojmy v souvislosti s migrací a uprchlictvím	19
1.4 Tenká hranice mezi „pravým“ a „nepravým“ uprchlíkem	21
2 Historie migrace a uprchlictví	24
2.1 Migrující Adam a Eva v biblickém kontextu	24
2.2 Počátek lidstva, starověk a středověk.....	25
2.3 Objevitelé, Afričané → USA, Evropané → USA, Austrálie jako vězení	26
2.4 Industrializace a kolonialismus, USA a Kanada.....	27
2.5 Konec 2. světové války a nový „exodus“, emigrace z Československa v letech 1948 a 1968	27
3 Současná Evropská migrační a uprchlická krize	29
3.1 Začátek krize a statistická fakta	29
3.2 Trasy migrantů a uprchlíků do Evropy v rámci migrační krize.....	32
3.2.1 Italská reakce na Středozemní trasu a veliké množství imigrantů	34
3.3 Problematika organizovaného zločinu a pašeráků	37
3.3.1 Proces pašování, ceny a falšování dokladů jako vědní disciplína	37
3.4 Příčiny Evropské migrační a uprchlické krize	39
3.4.1 Arabské jaro → občanské války a destabilizace regionu	39
3.4.2 Islámský stát	41
3.4.3 Slučování rodin	42

3.4.4	Environmentální důvody, vyšší životní úroveň, organizovaný zločin	43
3.5	Důsledky a dopady Evropské migrační a uprchlické krize	45
3.5.1	Ekonomické hledisko	45
3.5.2	Politické hledisko	47
3.5.3	Kulturní hledisko ve víru globalizace a s ní spojené migrace	47
3.5.4	Bezpečnostní hledisko	50
3.6	Řešení Evropské migrační a uprchlické krize.....	52
4	Sociální práce s migranty a uprchlíky v rámci ČR.....	55
4.1	Právní úprava	55
4.2	Poskytované sociální služby a příspěvek na péči.....	56
4.3	Nadační fond Generace 21 a sociální práce s imigranty za účelem jejich začlenění do naší společnosti.....	57
4.3.1	Sociální práce s traumatizovanými uprchlíky.....	58
4.3.2	Koučování.....	59
4.4	Sociální zabezpečení pro cizince v ČR, dávky státní sociální podpory (dále jen SSP) a dávky v hmotné nouzi.....	60
4.5	Podmínky pro přiznání dávek SSP a dávek v hmotné nouzi pro cizince v ČR....	61
5	Role médií.....	62
5.1	Internet → dezinformace na internetu → podněcování k rasové nenávisti (nebezpečí tzv. „fake news“).....	62
5.1.1	Možná řešení a boj s dezinformacemi.....	63
6	Přístup jednotlivých států k migraci a uprchlictví.....	64
6.1	Německo.....	64
6.2	Francie	65
6.3	Velká Británie	66
6.4	Země Blízkého a Středního východu	67
6.5	USA.....	67

6.6	Austrálie.....	69
6.7	Nový Zéland	70
	Empirická část.....	71
7	Dotazníkové šetření mezi obyvateli České republiky.....	71
7.1	Výzkumný cíl.....	71
7.2	Hypotézy.....	72
7.3	Charakteristika kvantitativního výzkumu.....	72
7.4	Metodika sběru dat.....	73
7.5	Tvorba dotazníku a pilotní výzkum	73
7.6	Charakteristika výzkumného souboru a průběh sběru dat.....	73
7.7	Analýza a interpretace dat	74
7.8	Verifikace a vyhodnocení stanovených hypotéz.....	90
7.8.1	Verifikace hypotézy 1	90
7.8.2	Vyhodnocení hypotézy 1	95
7.8.3	Verifikace hypotézy 2	95
7.8.4	Vyhodnocení hypotézy 2	98
7.8.5	Verifikace hypotézy 3	98
7.8.6	Vyhodnocení hypotézy 3	100
	Diskuze nad výsledky	101
	Doporučení do praxe	111
	ZÁVĚR	113
	Seznam použité literatury	116
	Seznam obrázků, tabulek a grafů	128
	Přílohy.....	130
	Abstrakt	135
	Abstract	136

Seznam použitých zkratek

ČTK – Česká tisková kancelář

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

EU – Evropská unie

FB - Facebook

FO – fyzická osoba

HDP – hrubý domácí produkt

IS – Islámský stát

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MVČR - Ministerstvo vnitra České republiky

NZ – Nový Zéland

SP – sociální práce

SPD – Svoboda a přímá demokracie

SSP – státní sociální podpora

TZ ČR – Trestní zákoník České republiky, zákon č. 40/2009 Sb.

UNHCR – Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky

ÚPPU – Úmluva o právním postavení uprchlíků

VB – Velká Británie

ÚVOD

Jedním z významných motivů, které mě vedly ke zpracování tématu migrace a uprchlictví formou diplomové práce, byl začátek Evropské migrační (uprchlické) krize v roce 2015, jež mě velmi zaujala po všech stránkách. Podle statistik OSN bylo v r. 2015 na planetě více než 60 milionů uprchlíků, což je rekordní číslo. Jen těžko by si tehdy obyčejný průměrný člověk či laik mohl představit, do jakých rozměrů se daný fenomén rozroste ve všech měřitelných ohledech v následujících třech letech (jak z pohledu laické veřejnosti, tak z hlediska odborného). A musím konstatovat, že mě fascinovala míra emocí (pozitivních i negativních) spojená se zmíněnou uprchlicko-migrační krizí. Dynamika jednotlivců i skupin byla (a stále je) neuvěřitelně silná, připomínající nejlepší tenisové zápasy Djokovič vs. Nadal. Ano, tenis je pro mě osobně formou dialogu, boje a sporu o tom, kdo bude mít navrch. V roce 2015 došlo k veliké medializaci této problematiky, jelikož do Evropy (především států EU) mířilo veliké množství uprchlíků i migrantů z Afriky a Blízkého východu.

Jistě, migrace na planetě byla dávno před touto krizí (ať už z hlediska dávné i nedávné historie). Musím ovšem dodat, že v dnešní době informačních technologií, vysoké míry globalizace a strmého nárůstu imigrace do Evropy z výše uvedených oblastí světa, vedla tato migrační (uprchlická) krize k masivní medializaci na všech platformách včetně televize, tištěných novin, ale i internetu, jehož vliv je v současnosti signifikantní. Prakticky každému se daná situace dostala do podvědomí. V mezidobí se rovněž mírně upozadila, aby následně nějaký spouštěč opět vyvolal zvýšený zájem o dané téma. Faktem dle mého je, že se na výše uvedeném fenoménu „přiživila“ spousta osob a subjektů. Nebyly to pouze populistické pochybné politické strany v honbě za lepšími voličskými preferencemi, ale rovněž média, určité (ne všechny) neziskové organizace, pašeráci lidí atd.

Domnívám se, že je zcela vyloučené a nemorální černobíle odsuzovat jednotlivé skupiny uprchlíků a migrantů, ba co víc – dávat je do jedné škatulky. Měli bychom především odsuzovat ty osoby, které se chtějí na lidském neštěstí zviditelnit či jakkoli finančně profitovat. Neexistuje něco jako skupina pouze dobrých lidí, či skupina výlučně špatných osob. Ale jak jsem nyní zmínil, existuje skupina lidí a např. v případě médií zprofanované Evropské migrační krize je třeba solidárně a lidsky pomáhat každému podle potřeby. To z nás dělá lidi, naše lidskost. Nejsme bezcitné stroje. Na jednu stranu jsme pragmatičtí, ale na druhou stranu nabídneme pomocnou ruku. Nicméně je třeba najít

správný balanc mezi pomocí a blahem vlastních občanů pomáhajících zemí (z hlediska bezpečnostního i finančního). Myslím si, že neproporcionální pomoc může v konečném důsledku napáchat větší škody než užitek (a to na obou stranách). Byť i jenom výběr samotné formy pomoci je velmi důležitý, neměla by být bezmyšlenkovitá.

Lidé mají různá náboženská vyznání, zvyky, vzorce chování, ale pokud půjdu do podstaty, tak jsou to stále lidé jako my, bez ohledu na barvu kůže. Vyspělá společnost nemůže nechat lidi ohrožené na životě např. v důsledku pronásledování z rasových, náboženských či národnostních důvodů na pospas jejich osudu v zemích zmítaných válečnými a politickými konflikty. Tyto osoby utekly z daných destinací z vážných důvodů. V neposlední řadě migranti a uprchlíci mohou být v určitých případech prospěšní pro ekonomiky jednotlivých států. Na druhou stranu je otázkou, do jaké míry může být (ne)prospěšný pro jednotlivé cílové stanice předimenzovaný příliv čistě ekonomických migrantů. A tím se vracím k myšlence neproporcionality z předchozího odstavce. Tímto tématem se rovněž ve své práci zabývám.

Cílem této diplomové práce je tedy toto téma vystihnout v komplexním kontextu z několika úhlů pohledu a odpovědět na určité palčivé otázky. První část je komparací teoretických zdrojů s mým vlastním názorem na zpracovávanou problematiku. Na začátku své práce se zaměřuji na základní terminologii, následně definuji historii (zaměřuji se na určité známé migrační vlny z minulosti), současnost i budoucnost migrace a uprchlictví. Hlubšímu rozboru podrobuji současnou Evropskou migrační a uprchlickou krizi z hlediska sociálního, politického, legislativního, ekonomického a bezpečnostního. Od tohoto bodu se rovněž pokouším nastínit možné příčiny, dopady, kulturní konflikty a řešení Evropské migrační a uprchlické krize. V teoretické části se též věnuji sociální práci s uprchlíky a migranty, taktéž platné legislativě ČR. Analyzuji rovněž přístup jednotlivých států k migraci a uprchlictví napříč kontinenty. Neopomínám též rozbor role médií, dezinformací (tzv. „fake news“) a v poslední době velmi často skloňované teroristické hrozby.

Ve druhé výzkumné části své práce se snažím zjistit postoje obyvatel České republiky vůči uprchlíkům a migrantům prostřednictvím kvantitativní strategie výzkumu, metody dotazování a nástroje v podobě dotazníkového šetření. Cílem je následně tato data zanalyzovat, vyvodit z nich závěry a potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy. Česká republika bývá někdy označována za xenofobní. Je tomu skutečně tak? Jak tenká je hranice mezi pragmatismem či xenofobií? Jak tenká je linie mezi patriotismem a nacionalismem?

Je naše míra patriotismu stále zdravá? Veliké množství otázek, které plodí další a další otázky, na které možná ani neexistuje dokonalá odpověď.

Informace čerpám z odborné literatury, zákonů, publicistických a dalších odborných zdrojů. Zároveň prokládám jednotlivé kapitoly svým osobním náhledem na tuto složitou a rozsáhlou problematiku. Smyslem této práce je tedy jít do hloubky a připravit kvalitní „půdu“ pro výzkumnou část, jejíž hlavním cílem je zjištění a vyhodnocení postojů občanů České republiky k migraci a uprchlictví. Chci být, co možná nejvíce objektivní. Nechci uvíznout na straně přehnané korektnosti, ale rovněž nezdravé míry xenofobie. Fakta jsou tím nejdůležitějším elementem. U tak citlivého tématu platí víc než kdy předtím, že nic není černobílé. V neposlední řadě věřím, že tato práce případně posune čtenáře k nějakému hlubšímu zamyšlení či sebereflexi a nabídne možná řešení a opatření v kontextu této problematiky.

Teoretická část

1 Základní definice pojmů z oblasti migrace a uprchlictví

Na začátku popisuji a podrobně rozebírám jednotlivé pojmy, které se týkají migrace a uprchlictví, jelikož to významně usnadní orientaci v tomto komplexním a rozsáhlém tématu. Určité pojmy jsou totiž v některých případech nesprávně a bohužel mnohdy i nešťastně užívány. Následně tak dochází k celé řadě mystifikací, jež často vedou k nesmyslným rozepřím, které se spíše odehrávají v emocionální rovině, než té racionální. Domnívám se, že komunikační lapsusy a jejich použití v nesprávném kontextu může nadělat více škody než užitku.

1.1 Migrace a migranti

Uherek, Ošťádalová, Honusková a Günter (2016) definují v tomto kontextu termín migrace jako společenský pohyb lidí. Jinými slovy migrace je de facto jednou z podob společenského pohybu osob. V českém jazyce lze pojem migrace popsat jako „stěhování“. K pohybu dochází v prostoru, jehož cílem je změna místa pobytu. Honusková, Flídrová a Janků (2014, s. 37) dále doplňují: „*Migrace je součástí kulturních vzorců všech moderních společností a slouží jako jedna z populačních strategií přežití nebo vlastního osobního rozvoje.*“

Pítrová (2016) zmiňuje, že migrace lidí přes hranice do jiných států či dokonce na jiné kontinenty je velmi složitým sociálním fenoménem. Právní uchopení je komplikované na národní a rovněž i mezinárodní úrovni. Pítrová (2016, s. 21) dále konstatuje, že se složitost této problematiky projevuje i v rámci terminologie: „... *odborníci rozlišují mezi migrací legální, nelegální, regulérní a neregulérní, dobrovolnou a nucenou, krátkodobou, dlouhodobou a trvalou, kyvadlovou, sezonní, cirkulární atd.*“ Z této citace a rovněž z toho, co tvrdí Uherek, Ošťádalová, Honusková a Günter (2016), tedy vyplývá, že v některých případech jednotliví migranti či jejich skupiny migrují z bodu A do bodu B na přechodnou dobu, ale v mnoha případech se najdou tací, kteří se naopak v novém místě pobytu chtějí (či musí) usadit dlouhodobě či natrvalo. K delšímu či permanentnímu usazení v nové zemi mohou být totiž nuceni z různých důvodů, např. nestabilní politický a bezpečnostní stav jejich rodné země.

Rád bych ještě doplnil, že není správné zaměňovat turistu s migrantem. Krátkodobý pobyt v jiné zemi za účelem cestování rozhodně není formou migrace v kontextu této problematiky (Amnesty International nedatováno).

Změna místa pobytu migranta nemusí být pouze pozitivní akcí z jeho subjektivního pohledu (lidé svou zemi opouští dobrovolně bez výrazného tlaku podmínek kolem nich, často např. za prací kvůli lepší ekonomické situaci), ale může být i negativní a vynucená z důvodů, které jsem stručně nastínil v předchozím odstavci a podrobněji rozebírám v dalších kapitolách. Pak se tedy dostávám k podstatnému zjištění. Je stále takový člověk obyčejným „migrantem“? Jsem toho názoru, že již jde patrně o uprchlíka. Jde o osoby, které se podívaly do očí pravděpodobného ohrožení života. Lidé, kteří čelili pronásledování z rasových, politických, náboženských a národnostních důvodů či možné ztrátě možnosti uplatňovat svá základní lidská práva atd. A to je z mého pohledu naprosto zásadní informace.

Dle mého názoru není přípustné, aby např. ekonomický migrant, environmentální migrant a uprchlík uvízli ve stejné škatulce. Přesto je právě rozlišení mezi tím, kdo je „ekonomický migrant“, a kdo „uprchlík“ velmi složité. Lidé mohou mít mnoho důvodů k migraci, často při rozhodování berou v potaz více faktorů. Honusková, Flídrová a Janků (eds.) a kol. (2014) hovoří o migraci obyvatelstva jako o „multi-faktorové“ záležitosti, téměř vždy je předmětem rozhodování více důvodů (nejenom pohnutky ekonomické, ale i psychologické, sociální atd.).

1.1.1 Dělení a typologie migrace

V této podkapitole uvedu a stručně popíši některá dělení a typy migrace. Aby výčet byl kompletnější a ucelenější, tak jsem následující informace čerpal z literatury, ale i cizojazyčných elektronických zdrojů. Uherek, Oštádalová, Honusková a Günter (2016), Lenka Pítrová (ed.) a kolektiv (2016), Honusková, Flídrová a Janků (2014), Dohnalová (2012), Hunter (© 1996-2018) a (Stats.oecd.org, 2003 a 2004) migraci tedy dělí:

1) Z hlediska počtu:

a) individuální - jednotlivci,

- b) **skupinová** - jednotlivé osoby se mezi sebou v rámci skupiny znají, např. rodina,
- c) **masová** – exodus, mnohem početnější než skupinová, mnohdy neorganizovaná, podle Petersena zde hrají velkou roli kolektivní vzorce chování, nikoli individuální.

2) Z hlediska délky doby trvání:

- a) **krátkodobá** - 3 až 12 měsíců,
- b) **dlouhodobá** – 12 měsíců a více,
- c) **trvalá** – permanentní (např. nabytí občanství dané země či prodloužení pobytu),
- d) **kyvadlová** – migranti opakovaně střídají pobyt mezi hostitelskou zemí a zemí svého původu (např. z pracovních důvodů),
- e) **přechodná** – daný stát je pouze přestupní zastávkou, nikoli cílovou destinací.

3) Z hlediska zákonnosti:

- a) **legální** – migrant je v hostitelské zemi a disponuje veškerou potřebnou dokumentací,
- b) **nelegální** – migrant nedisponuje potřebnou dokumentací a porušuje zákony dané země.
 - ekonomičtí migranti bez platných dokladů
 - lidé žijící v zemi legálně, ale pracující ilegálně
 - osoby, které vstoupily do země s turistickými vízy, ale přesáhly legální dobu povoleného pobytu
 - na základě změny administrace → vypovězení do ilegality

4) Z hlediska (ne)dobrovolnosti

- a) **vynucená** – jednotlivci či skupiny osob jsou násilně deportovány, viz např. nacistické Německo,
- b) **dobrovolná** – jedná se o tzv. „free migration“, sem se řadí již nahoře zmíněné stěhování za prací.

5) Z hlediska prostorového

- a) **vnitřní** – pohyb v rámci státu, země nebo kontinentu,
- b) **vnější** – přesun do jiného státu, země nebo kontinentu.

1.2 Uprchlíctví a uprchlíci

Honusková (2011) nejprve vychází při definování pojmu „uprchlík“ z univerzální definice uprchlíka, která byla přijata formou Úmluvy 28. července 1951 v Ženevě. Úmluva o právním postavení uprchlíků je v současnosti aplikována ve všech státech, které jsou s ní smluvně vázány (přibližně ¾ států světa). Na dalších místech je uplatňována např. Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (dále rovněž UNHCR). Druhým primárním zdrojem je taktéž Protokol o právním postavení uprchlíků, jenž byl přijat 31. ledna 1967 v New Yorku.

Z daných dokumentů mimo jiné vychází v určitých soudních případech i Evropský soud pro lidská práva (dále „ESLP“) nebo Výbor pro lidská práva. Jelikož Úmluva nemá kontrolní mechanismus, aby došlo jeho prostřednictvím ke sjednocení výkladu definice, tak je daný výklad „uprchlíka“ ovlivněn skrze kontrolní mechanismy např. dvou výše zmíněných institucí. V praxi to znamená, že rozhodnutí ESLP mají (ne)přímý vliv, a to především v oblasti výkladu a aplikace definice uprchlíka obsaženého v Úmluvě (Honusková, 2011).

Rád bych dodal, že výše zmíněná Úmluva z r. 1951 nebyla státy koncipována tak, aby se soustředila i na osoby, které se staly uprchlíky po jejím přijetí. Státy v této Úmluvě naopak obsáhly pouze situace z minulosti (Honusková, 2011). Ptám se, jestli je definice stále aktuální v čase i v současné společnosti? Domnívám se, že s tím jak se mění naše planeta, se mění i naše společnost a naopak. Společenské problémy se časem vyvíjejí,

zanikají, mění a právo na ně reaguje prostřednictvím nové legislativy. Honusková (2011) si tedy pokládá otázku, že jestli nedošlo ke změně znění pojmu „uprchlík“, došlo v čase k posunu jeho výkladu? Honusková (2011) rozebírá celé podhoubí definice „uprchlík“ více do hloubky. Operuje s termíny jako „otevřená textura“ a „lem neurčitosti“, kdy obecný pojem je dlouhodobě relevantní pouze za předpokladu, jestliže může být aplikován v široké škále různých situací a případů. Pokud se na to podívám i z toho pohledu, že je pojem „uprchlík“ jinak vnímán z aspektu laické veřejnosti, jinak z hlediska politologa a odlišně ze stanoviska právníka, tak z toho vychází jednoznačný závěr. Dlouhodobé ukotvení v kombinaci s efektivní aplikací tohoto pojmu je velmi komplikované i z hlediska konsenzu značně rozdílných lidí, států a destinací na světě plus neustále měnící se situace v čase. Bylo by naivní si myslet, že někdy bude existovat jeden 100% shodný přístup k definici uprchlíka ze strany všech států, přesto se dá dosáhnout (a dosáhlo) významných dílčích úspěchů. A abych nezapomněl, destinací jsem napsal proto, jelikož se dnes diskuse posunula i v tom ohledu, že se ekologičtí migranti možná stanou rovněž uprchlíky ruku v ruce s neustále ubývajícími přírodními zdroji a zhoršujícím se klimatem v určitých částech světa (více rozebráno v dalších kapitolách).

Sama Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 tedy definuje uprchlíka následovně: *„Pro účely této úmluvy pojem "uprchlík" se vztahuje na kteroukoliv osobu, jež v důsledku událostí, které nastaly před 1. lednem 1951, se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit.“*

Honusková (2011) správně podotýká, že otevřená textura je schopna zahrnout situace, které jsou spojeny okolnostmi, na které se definice jinak nevztahuje. Jsem toho názoru, že je toto velmi důležitý fakt v souvislosti s uprchlictvím. Ze svého pohledu mladého člověka si jaksi nedovedu představit, že tvůrci Úmluvy vytvářeli např. i s ohledem na dnešní hybridní prostředky vedení boje, pronásledování či nátlaku (namátkou mě napadá třeba kybernetické prostředí).

V zásadě si myslím, že text Úmluvy je po obsahové stránce zcela v pořádku a „praotci tvůrci“ dokumentu neudělali chybu, naopak přijali velmi důležitý dokument, který

pomáhá zachraňovat miliony ohrožených lidí na celé planetě. Důvody v Úmluvě, jež člověku přiřknou statut uprchlíka, jsou zcela adekvátní. Nabízí se, znovu si položit otázku, jestli má text dostatečný dosah v aktuálním kontextu, např. v souvislosti se sexuální orientací či genderem? Pravda, dokument je napsán velmi obecně. Honusková (2011) ovšem konstatuje, že např. sexuální orientace a gender jsou pojmy, které by pod definici uprchlík v dobách přijetí Úmluvy rozhodně nespádaly. A opět se tedy vracím v kruhu k naprosto stěžejní (ne)aktuálnosti tohoto dokumentu. Jelikož Úmluva disponuje otevřenou texturou a lemem neurčitosti, tak se umě adaptuje na aktuální situaci. Jak roky ubíhají, vznikají další a další nové případy.

Skoro to vypadá, jako by nám zde v dané Úmluvě po vzoru angloamerického práva vznikaly precedenty. Precedent je jakýmsi prvním průlomovým judikátem u případu, na nějž právo nebylo do té doby připraveno, resp. ho nepojalo skrze své paragrafy. Po daném průlomovém soudním rozhodnutí je tedy precedent závazný a relevantní i v budoucích případech podobného charakteru se stejnými skutečnostmi, jelikož se předpokládá, že v prvním případě bylo kdysi správně rozhodnuto (Lamond, 2006).

Byl to dánský premiér Rasmussen, jenž v roce 2016 v reakci na Evropskou migrační (uprchlickou) krizi nastínil možnou změnu Úmluvy. Požadoval změny ve dvou bodech. Prvním bodem bylo zařazení Turecka mezi bezpečné třetí země a druhým bodem byla restrikce práva žadatelů o azyl v rovině slučování rodin. Z řad opozičních dánských politiků dokonce zaznívaly hlasy, aby Úmluvě byla na dva roky pozastavena platnost v Dánsku s tím, že se země v mezidobí bude soustředit čistě na integraci uprchlíků, kteří již v zemi pobývají (Vrbová, 2016). Na to nesouhlasně reagoval generální tajemník Andreas Kamm z Dánské pomoci uprchlíkům (dále jen DFH) se slovy, že jestli se Úmluva má měnit, tak jedině směrem k posílení její relevantnosti na základě jeho mnohaletých zkušeností. Kamm totiž považuje Úmluvu za druh ústavy, jež chrání lidi. Dle jeho slov navíc připravovaná novelizace dánské legislativy může být i v rozporu s Úmluvou (Vrbová, 2016).

Rovněž bych rád zmínil princip non-refoulement. Jedná se o tzv. princip nenavrácení, jenž je základní stavební jednotkou uprchlického práva v mezinárodním kontextu. Non-refoulement státům neumožňuje vrátit uprchlíka do míst, ze kterých uprchl z důvodů obsažených v Úmluvě (Honusková, Scheu, Flídrová, 2016).

Domnívám se, že Úmluva o právním postavení uprchlíků je díky svým vlastnostem, nastavení a flexibilitě stále aktuálním a mimořádně důležitým dokumentem. Je možné se bavit o dílčích změnách, ale jádro by mělo zůstat nezměněné, jelikož funguje i v dnešní době a velmi efektivně se adaptuje na nové situace.

1.3 Další doplňující pojmy v souvislosti s migrací a uprchlictvím

V této podkapitole se zaměřím na další terminologii, která doplní kompletní mozaiku mého úvodního popisu migrace a uprchlictví. Konkrétně se jedná o tyto pojmy (Ministerstvo vnitra České republiky, © 2019a), (CDK, 2018), (Demografický informační portál, © 2004-2014), (Rozvojovka, © 2011-2019) a (UNHCR, © 2001-2019):

Azyl – právní ochrana od cílové země, která je poskytnuta cizímu státnímu příslušníkovi třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti (lidé azyl dostávají kvůli důvodům, jež jsou obsaženy v mezinárodní Úmluvě o právním postavení uprchlíků či českém zákoně o azylu).

Azylant – cizinec, jenž disponuje azylem na dobu, která se rovná délce platnosti rozhodnutí o udělení azylu.

Azylová zařízení – přijímací, pobytové a integrační středisko.

Bezpečná třetí země (z pohledu České republiky) – zákon o azylu takto definuje každý bezpečný stát, v němž cizinec není státním občanem, a kde cizinec pobýval před vstupem na území České republiky (dále jen ČR). Jestliže tam cizinec může požádat o udělení azylu a statusu uprchlíka podle mezinárodní smlouvy za předpokladu, že mu nebude hrozit pronásledování z důvodů uvedených v Úmluvě o právním postavení uprchlíků, tak má ČR právo takového cizince do dané bezpečné třetí země vrátit, jelikož se v našem státě jeho žádost o azyl a postavení uprchlíka jeví jako neopodstatněná.

Dočasná ochrana – tento speciální institut ochranného charakteru je využíván v situacích, kdy je třeba rychle, účinně a flexibilně zpracovat veliký počet cizinců přicházejících ze třetích zemí. U těchto osob je rovněž zřejmé, že se nemohou vrátit do státu, kde se narodili. Cílovou skupinou jsou např. lidé, jež přicházejí ze zemí zmítaných válečnými konflikty.

Doplňková ochrana – pro cizince, kteří nesplnili potřebná kritéria k udělení azylu. Tento ochranný institut se uděluje v případě, jestliže se při řízení zjistí, že existují pádné obavy o zdraví a život daných osob (např. mučení, ponižování, uložení či vykonání trestu smrti aj.).

Dublinký systém – mechanismus, jenž zabraňuje tomu, aby se jednotlivé státy Evropské unie (dále jen EU) mohly vyhnout zodpovědnosti a povinnosti posoudit žádosti o mezinárodní ochranu příslušníků třetích zemí. V praxi to znamená, že Dublinký systém určí stát na území EU, jenž danou žádost zpracuje. Hlavní výhodou Dublinu je, že nedochází k duplicitnímu procesu posouzení žádosti více státy či postupnému posouzení jednotlivými státy. Kritérii pro určení státu jsou a) „rodinné vazby“, b) „vydané vízum či povolení k pobytu“, c) „neoprávněný vstup a pobyt“, d) „bezvízový styk“, e) „první podaná žádost o azyl“. Mechanismus byl několikrát aktualizován, zatím poslední schválenou verzí v EU je Dublin III.

Imigrace – proces stěhování cizince do země, která není zemí jeho původu či není jeho domovským státem.

Imigrant – viz předchozí definice, imigrantem je z pohledu cílové země cizinec, jenž se do ní stěhuje z jiného státu.

Integrační centrum – z pohledu ČR se jedná o krajské zařízení, jež se snaží adaptovat legální imigranty v novém prostředí (jazykové kurzy ČJ, tlumočnické služby, poradenství v právní a sociální oblasti). Rovněž funguje jako informační centrum a organizátor společenských akcí pro sblížení kultur, dále se zabývá monitoringem cizinců s následnou evaluací výsledků.

Přijímací středisko – azylové zařízení, kde jsou ubytováni cizinci žádající o udělení mezinárodní ochrany, rovněž se zde podrobují identifikační proceduře a lékařské prohlídce. Ubytovaní jsou zde do doby, než úspěšně projdou zdravotní prohlídkou a identifikací, či dále, jak stanoví azylový zákon.

Push efekty – vychází do značné míry ze sociologie. Faktory, které nutí migranty k opuštění jejich rodné země. Patří sem např. válečné, etnické a religiózní konflikty, politické utlačování, strmý demografický růst, devastace životního prostředí, přírodní katastrofy, nízká životní úroveň. Tyto faktory tlačí osoby k opuštění zemí jejich původu.

Pull efekty – rovněž vychází ze sociologie. Jedná se např. o faktory jako vysoká životní úroveň, svoboda, ekonomická a politická stabilita, přítomnost příbuzných. Tyto důvody

přitahují osoby do vyspělých západních zemí. V poslední době se do popředí při rozhodování o stěhování dostávají právě „pull faktory“.

UNHCR – Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, v současnosti tento post zastává Filippo Grandi. Náplní práce komisaře je např. snaha o zlepšení podmínek pro návrat uprchlíků do zemí jejich původu.

Vyhoštění – trest postihující cizince dle našeho platného českého trestního zákoníku (dále jen TZ). Délka trestu může být na dobu určitou (1 – 10 let) či natrvalo. Prostřednictvím tohoto trestu dochází k zabránění páčání trestné činnosti na celém území ČR.

1.4 Tenká hranice mezi „pravým“ a „nepravým“ uprchlíkem

Rád bych se v této podkapitole kapitoly první ještě v závěru vyjádřil k jednomu velmi spornému a diskutovanému tématu. Tím tématem jsou „praví“ a „nepraví“ uprchlíci. Nahoře jsem již vysvětlil a definoval pojem „pravý uprchlík“, který je v souladu s definicí v Úmluvě z roku 1951. Ale kdo je „nepravý uprchlík“? Na první pohled toto slovní spojení působí velice pejorativně, ovšem opak je pravdou. V mnoha případech jsou osoby ze skupiny nepravých uprchlíků v podobně života ohrožujících situacích jako regulérní uprchlíci.

Honusková (2011) hovoří o tzv. fenoménu environmentálních migrantů. Tato sorta lidí není definována v žádném právním dokumentu mezinárodního rozsahu. Ovšem existuje mnoho definic této masы migrantů. Jedná se o osoby, jež opouští země či oblasti svého původu z environmentálních důvodů. Mezi tyto faktory se řadí např. negativní environmentální procesy, klimatické či přírodní katastrofy a další (blíže nastiňuji v dalším odstavci). I tato skupina se dá rozdělit na další podskupiny. Důvodem je to, aby se úspěšně dalo rozlišit, kdo je ohroženým environmentálním „nepravým uprchlíkem“, a kdo je zkrátka pouze ekonomickým či environmentálním migrantem, jenž ve skutečnosti není natolik urgentně tlačěn okolními vlivy životního prostředí k přesídlení. Při tomto dělení je podstatné to, jestli migranti opouštějí své domovy dobrovolně a preventivně, či naopak jsou nuceni opustit své domovy. Pokud jsou nuceni k tomuto kroku, tak se reálně dostávají do skupiny environmentálních „nepravých uprchlíků“, kterým skutečně hrozí nebezpečí na rozdíl od ekonomických environmentálních migrantů, kteří chtějí především využít situace, ale ve skutečnosti nejsou natolik nuceni a tlačeni opustit svá bydliště. Musím ovšem

zopakovat slova z předchozích kapitol, migrace obyvatelstva je téměř vždy záležitostí mnoha faktorů, nejenom jednoho. Téma environmentální migrace je extrémně komplexní a je nemožné na něj nahlížet pouze z jednoho úhlu pohledu (též se při rozhodování dostávají do popředí důvody bezpečnostní, ekonomické a sociální). Rovněž je velmi složité jednotlivé osoby rozlišit na ekonomické migranty a environmentální nepravé uprchlíky, jelikož je mnohdy komplikované určit, jestli se jedná o krátkodobou či dlouhodobou environmentální krizi. Někteří přesídlenci dojdou k závěru se přestěhovat pozvolna, ale jiní se rozhodují dynamicky a operativně v reakci na nenadálou krizi. Též podotýkám, že jednak dochází k migraci mezinárodní, ale rovněž pouze v rámci daného státu. Není jednoduché hledat měřítko pro stanovení toho, co je ještě vyhovující prostředí k životu lidské populace v daném prostředí, a co není (Honusková, 2011). To z mého pohledu dělá celou situaci extrémně problematickou a nepřehlednou při posuzování toho, kdo patří do jaké skupiny.

Mezi příčiny environmentální migrace můžeme podle Honuskové (2011) zařadit tedy např.: **1) Přírodní katastrofy** (zemětřesení, tsunami, hurikány, erupce sopek, sesuvy půdy); **2) Kumulativní změny** (nedostatek vody, změna klimatu, rostoucí hladina moří, půdní degradace); **3) Průmyslové katastrofy a kontaminace** (jaderné katastrofy, kontaminace vody, ovzduší a půdy); **4) Rozvojové záměry** (těžba surovin, výstavba vodních přehrad, urbanizace); **5) Konflikty** (užití biologických zbraní, boje o přírodní zdroje).

Podotkl bych, že velice skloňovaným tématem dnešní doby je nedostatek vody, která je nezbytná pro život. Bohužel, jak píše Jitka Hanko, právo na vodu není zakotveno pod označením „lidské právo“ v žádné právně závazné mezinárodní smlouvě. Mezinárodní právní dokumenty obsahují pouze povinnosti, které se týkají přístupu k nezávadné pitné vodě pro všechny osoby. To můžeme vnímat alespoň jako dílčí pokrok (Šturma a Faix, 2014).

Z toho co jsem napsal, vyplývá, že existuje celá řada příčin environmentální migrace. Problémem však je, že není vytvořena byť i jen univerzální definice pro osoby, které se stěhují pod environmentální tlaky svého okolí. Bez takového teoretického ukotvení je pro mezinárodní organizace a národní vlády velmi složité řešit tento komplexní fenomén. Položme si otázku na základě toho, co se děje v posledních letech. Budou se environmentální problémy i nadále stupňovat? Domnívám se, že ano. Lidstvo si pod sebou

řeže větev svou neohleduplností k přírodě. Je tedy nezbytně nutné, aby se vytvořilo i konceptní prostředí pro tento druh osob a práci s nimi.

Mnoho expertů bere problematiku environmentálních změn a s nimi spojené migrace zcela seriózně a vážně, ale jejich postoj je zároveň negativní vůči slovnímu spojení „environmentální uprchlík“. Jinými slovy environmentální problémy mohou být jedním z důvodů migrace osob, ale jdou ruku v ruce i s vidinou lepšího ekonomického života atd. Další experti rovněž tvrdí, že není dostatek relevantních dat, aby došlo k plošné shodě v kontextu environmentálních faktorů, jež mají přímý vliv na migraci. Klíčem je vytvoření metodologického paradigma, jehož prostřednictvím by se dal lépe určit a predikovat rozsah environmentální migrace (Honusková, 2011).

Jsem toho názoru, že je pouhé slovíčkaření, jestli použijeme označení „nepravý uprchlík“ či „klimatický uprchlík“. Důležité ovšem je, že s přibývajícimi roky, exponenciálním nárůstem populace a zhoršujícím se stavem životního prostředí, budeme čelit mnohem větší migrační vlně, která půjde směrem do Evropy. Honusková (2011) tvrdí, že frekventovaně uváděná predikce je 200 milionů environmentálních migrantů do roku 2050, kteří budou muset opustit své domovy. Tito lidé možná tentokrát nebudou utíkat před válečným konfliktem, ale budou utíkat např. před suchem. Je na tohle Evropa a zbytek světa připraven? Jsme na tohle připraveni my Evropané? Jsme na toto připraveni my Češi? Osobně si myslím, že bude nezbytné v budoucnu stabilizovat oblasti ohrožené environmentální krizí. Bude to vyžadovat obrovské prostředky finanční i materiální. Myslet si, že hromadné přesídlování osob z bodu A do bodu B vyřeší celý komplexní problém, je naivní. Na druhou stranu, vezmeme-li v úvahu např. růst hladiny moří v oblastech s malou nadmořskou výškou (viz Maledivy), a s tím spojeného znehodnocování tamních zdrojů pitné vody, tak v některých případech bude přesídlení nevyhnutelným krokem.

2 Historie migrace a uprchlictví

V této kapitole nastíním historii migrace a uprchlictví. Opět platí, že se tato kapitola dá uchopit z mnoha úhlů pohledu. Já se zaměřím na velké a známé migrační vlny z historie, ale rovněž stručně rozeberu migraci z biblického pohledu. Svým způsobem totiž můžeme označit za migraci i odchod (vyhnání) Adama a Evy z ráje. Bez ohledu na to, jestli budou čtenáři této kapitoly věřící či ateisté, je zde nezpochybnitelná analogie na současné jednání lidí. Pohyb a stěhování, je zkrátka signifikantním jevem pro lidskou populaci.

2.1 Migrující Adam a Eva v biblickém kontextu

Tato podkapitola se nezaměřuje do hloubky na podrobnosti vzniku nebe, země nebo člověka. Stěžejním pro tuto podkapitolu je příběh ústřední dvojice, jenž je obsažen v knize Genesis, ve Starém zákoně. Bible tvrdí, že Adam a Eva byli první lidé na naší planetě. Adam byl stvořen Bohem, Hospodin z něj udělal živou bytost. Tato bytost Adam byl následně poslán do Bohem vytvořené zahrady v Edenu. Zahrada disponovala mnoha stromy plných plodin, včetně pro člověka zapovězeného stromu poznání dobra a zla. V zahradě se rovněž vyskytoval strom života. Nechybělo tam též zvířectvo a ptactvo, které ovšem nebylo adekvátním společníkem Adama (Bible21, © 2012).

Z řádků Bible a tohoto příběhu též můžeme vyčíst apel na člověka jakožto bytost společenskou. Bůh usoudil, že by člověk neměl být sám. Hospodin uspal Adama, vzal mu žebro a uvolněné místo vyplnil tělem. Následně byla Eva stvořena z Adamova žebra. Stala se tak manželkou Adama (Bible21, © 2012).

Adam a Eva, první hřích se následně nevyhnutelně blížil. Nejchytřejším ze všech zvířat v zahradě byl had. Had pokoušel Evu. Začal jí klást otázky. Např. „proč nejí plody ovoce ze stromů zahrady?“. Na to mu Eva odpověděla, že mohou jíst všechny plody ovoce ze všech stromů s výjimkou stromu poznání dobra a zla. Eva hadovi řekla, že jim to Bůh zakázal, jelikož pokud by snědli daný plod, tak zemřou. Had ovšem i nadále naléhal, že se jim nic nestane, pokud okusí plodů ze zapovězeného stromu. Had pokračoval a tvrdil Evě, že po pozření plodů ze zapovězeného stromu poznají dobro i zlo. Eva neodolala a snědla chutný plod, dala ochutnat i Adamovi. Po pozření ovšem došlo k jejich zjištění, že jsou oba

nazí. Když Hospodin zjistil, co se stalo, tak hada, Adama i Evu potrestal různými způsoby. Největším trestem ovšem bylo jejich vyhnání ze zahrady (Bible21, © 2012).

Bez ohledu na to, jestli tento pár označíme za uprchlíky či migranty (řeceno dnešní terminologií), tak nadčasovost tohoto biblického příběhu má dosah až do dnešní doby. Domnívám se, že nic nevzniká pouhou náhodou bez příčiny. V biblickém příběhu byl první hřích a následně vyhnání. Převedeme-li tuto symboliku i do dnešní doby, tak i dnešní migrace je důsledkem našich hříchů. Jelikož si systematicky ničíme přírodu, bojujeme o moc a jsme mnohdy rovněž nezodpovědní při reprodukci a nekontrolovatelném rození našeho potomstva, tak tím začíná trpět i naše planeta. A to už vůbec nezmiňuji fakt, že na jedné části planety lidé plýtvají s potravinami a na druhé části lidé umírají na hladomor. Je Bible v některých ohledech relevantním zrcadlem vůči dnešní společnosti? Domnívám se, že ano. Jen je třeba ji správně aplikovat a interpretovat na události současné doby. Pak se můžeme ponaučit bez ohledu na to, jestli jsme ateisté nebo věřící.

2.2 Počátek lidstva, starověk a středověk

Dle Kinga (2008) se za první migraci dá považovat přesun hominidů z afrických pralesů na savanu východní Afriky. Poté se Homo erectus (člověk vzpřímený) rozprostřel po celé Africe a přibližně před 1,9 miliony let začal migrovat i mimo Afriku. Dalším vývojovým stupněm se stal Homo sapiens (člověk moudrý), jenž později migroval přes Asii do celého světa.

Co se starověku týče, tak Indoevropané migrují na západ přibližně v období 3000 let př. n. l. První forma latiny se začala používat na Apeninském poloostrově v čase 700 let př. n. l. První staroslověnské texty vznikly přibližně v roce 850 n. l. Faktem zůstává, že jazyk protoindoevropština se stal základem pro vznik pestré škály jazyků, jak je známe dnes. Migrace obyvatel implikovala tříštění na další nové druhy jazyka. Je třeba zmínit i bohatou historii migrace židovského národa (exodus, babylonské zajetí, diaspora). Legendární je Řím a jeho postupně rozšiřující se impérium sahající až do Afriky, Galie, Germánie, Británie, Řecka či Arábie atd. (King, 2008).

V období středověku barbarské kmeny z Germánie a Asie (např. Hunové v čele s Attilou) postupně narušily hegemonii Římské říše. Pád Římské říše neznamenal konec stěhování národů, k migraci však nyní docházelo kvůli násilným válkám. Nesmí se

zapomenout rovněž na vzestup Islámské říše, která se rozšířila až do dnešního Španělska. Ve středověku však poté došlo i k velikému rozmachu Skandinávců, kdy Vikingové při námořních výpravách objevovali a kolonizovali neznámé světy (např. Island). Na závěr bych rád zmínil legendárního Čingischána, jenž v čele Mongolska vytvořil největší říši v historii zeměkoule (King, 2008)

2.3 Objevitelé, Afričané → USA, Evropané → USA, Austrálie jako vězení

Nebýt objevitelů, tak by nikdy nemohlo migrovat tolik lidí na americký kontinent atd. Kryštof Kolumbus takto omylem v roce 1492 objevil Ameriku (konkrétně Bahamy). Poté ho následovali další mořeplavci (King, 2008). Mezi tyto mořeplavce můžeme řadit např. Portugalce Vasca de Gamu, jenž v letech 1497 a 1498 jako první našel cestu do Indie, když obeplul Afriku. Za zmínku dle mého rovněž stojí další Portugalec Fernão de Magalhães, jemuž se podařilo pod vlajkou španělské koruny objevit Ohňovou zemi. V neposlední řadě si značný věhlas získal rovněž James Cook, jenž se proslavil např. objevením Havaje. Ještě před Cookem však objevil Austrálii Nizozemec Willem Janszoon, k tomu došlo roku 1605 (Schreiber, 1974).

Mimořádně silnou migrační vlnou byl násilný přesun 11 milionů Afričanů z Afriky do Severní a Jižní Ameriky, jenž začal roku 1518. V tamních zemích však nebyli uprchlíky, ale zneužívanými otroky, což je dodnes jedna z černých kaněk historie „Nového světa“. Na lidském businessu s otroky se podílely státy od Španělska přes Nizozemí až po Francii a Británii. Postupně se z dnešního území USA stává bojiště koloniálních mocností Británie, Francie a Nizozemska. Na tento kontinent migruje obrovské množství osob z Evropy (King, 2008).

V roce 1718 vešel v platnost britský zákon o transportu vězňů. Následně byli trestanci posíláni do exilu v Severní Americe a posléze v Austrálii, která byla mapována kapitánem Jamesem Cookem v roce 1770. Již v roce 1597 byl v Anglii schválen Zákon o potulce, jenž se vztahoval na darebáky, žebráky a vagabundy, a vykazoval je do zámořských zemí (King, 2008).

2.4 Industrializace a kolonialismus, USA a Kanada

Typickým symptomem těchto dvou historických procesů je masová migrace. V 18. a 19. století v Anglii došlo ke stěhování tisíců osob, které přišly z venkova do velikých průmyslových měst (King, 2008).

V letech 1800 – 1914 evropské státy jako Británie, Francie, Německo a Nizozemí disponovaly koloniálními územími o rozloze 40 milionů km². To přirozeně vedlo k obrovským přesunům obyvatelstva. Obyvatelé z Evropy mířili do Indie, Ameriky, Afriky či Asie za prací. Na daných územích se totiž nacházelo velké množství nerostného bohatství. Většinou Evropané zastávali pozice vojáků a úředníků (King, 2008).

Dle Kinga (2008) se 19. století neslo v duchu masivní imigrace do Severní Ameriky z celé Evropy. Jejich motivy byla svoboda a naděje v lepší životní úroveň. Docházelo tedy k velké přeměně společnosti, která se stala velice pestrou. Se stěhováním Evropanů jsou rovněž spojené zákony. Např. Británie vydala Zákon o cestujících, jenž stanovoval kvótu počtu lidí, kteří mohli být na jedné lodi. Jak čas plynul, tak se modernizovaly i lodě, které migranty přepravovaly. V roce 1886 došlo ke slavnostnímu ceremoniálu, při kterém byla předána Socha svobody, jež byla vyrobena ve Francii.

Samostatný odstavec si zaslouží i aplikace Květnového zákona v Rusku roku 1882, jenž Židům zakázal usazení se v několika zemích východní Evropy. Docházelo k potlačování práv na vzdělání a práci. To vedlo k migraci statisíců a později milionů Židů (King, 2008).

2.5 Konec 2. světové války a nový „exodus“, emigrace z Československa v letech 1948 a 1968

Největší vojenský konflikt v dějinách lidstva, jenž ovlivnil celý svět, bezpochyby odstartoval novou vlnu migrace.

Po konci 2. světové války byl v roce 1948 založen stát Izrael, jenž sousedil se státem palestinským. Národ Izraelců, jenž byl systematicky vyvražďován nacisty v rámci holocaustu, konečně dostal svou zem, což vedlo k masivnímu přesunu tohoto národa. V roce 1948 bylo v Izraeli 657 tisíc obyvatel, roku 1973 hodnota toho čísla byla již větší než 3 miliony. Se vznikem tohoto státu je rovněž spojena izraelská válka za nezávislost,

kdy během let 1948 - 1949 muselo opustit své domovy kolem 75 000 Arabů. Za zmínku stojí rovněž fakt, že v 90. letech 20. století jeden milion Židů opouští Rusko a odchází do Izraele (King, 2008).

Uherek, Oštádalová, Honusková a Günter (2016) uvádí, že emigrace československých občanů po skončení 2. světové války byla zapříčiněna především politickými faktory. Čechoslováci emigrovali kvůli nastupujícímu komunistickému režimu v roce 1948 a s ním spojené okupaci ze strany Sovětského svazu.

V roce 1968 došlo k invazi vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR (ČTK, 2018d). Na základě tohoto aktu agrese emigrovali z Československa další občané (Uherek, Oštádalová, Honusková a Günter, 2016).

Sekundární důvody emigrace je možné označit za ekonomické. Emigrace byla spojena i s odlivem mozků. Vědci, umělci jako Waldemar Matuška či sportovci typu Ivana Lendla a Martiny Navrátilové odešli ze své vlasti. V zahraničí mohli tito a další emigranti maximalizovat svůj potenciál, schopnosti a dovednosti (Uherek, Oštádalová, Honusková a Günter, 2016).

Dle statistiky UHNCR, se v letech 1948 - 1989 rozhodlo emigrovat z ČSR (později ČSSR) přibližně 250 000 Čechoslováků (Uherek, Oštádalová, Honusková a Günter, 2016).

3 Současná Evropská migrační a uprchlická krize

Jak jsem již napsal v úvodu své práce, jednou z největších výzev současnosti pro Evropskou unii (dále jen EU) a vůbec celou Evropu je Evropská migrační a uprchlická krize. Jedná se o problém skutečně komplexní, jenž je jedním z velikých současných témat většiny evropských zemí. Krize, jež přerostla postupem času i do krize politické, je diskutována na všech úrovních, od odborné až po laickou. Je třeba si položit otázku. Má Evropa tu nejsilnější uprchlickou a migrační vlnu za sebou nebo naopak to nejhorší teprve přijde v následujících desetiletích? V jedné z předchozích podkapitol (1.4) jsem nastínil, že se může jednat o pouhý začátek trendu, který se bude vracet ve vlnách z rozličných důvodů v následujících periodách. Jak nabrala na intenzitě současná migrační a uprchlická krize v Evropě?

3.1 Začátek krize a statistická fakta

Počátek Evropské migrační a uprchlické krize v širokém měřítku můžeme zasadit do roku 2015, když se razantně navýšil počet uprchlíků a migrantů přicházejících do Evropy. Mezi lety 2015 a 2016 do Evropy přišlo kolem 1 milionu cizinců (publications.europa.eu, 2017). První fáze krize byla doprovázena mnoha tragickými událostmi, kdy se lodě s migranty a uprchlíky několikrát potopily a mnoho osob následně tragicky utonulo (TN.cz, 2016).

Dle statistik UNHCR (pozn. statistické údaje za všechny níže uvedené roky se na webových stránkách UNHCR stále průběžně aktualizují a mění) byl příliv migrantů a uprchlíků do Evropy v posledních letech následující (Operational portal refugee situations, 2018):

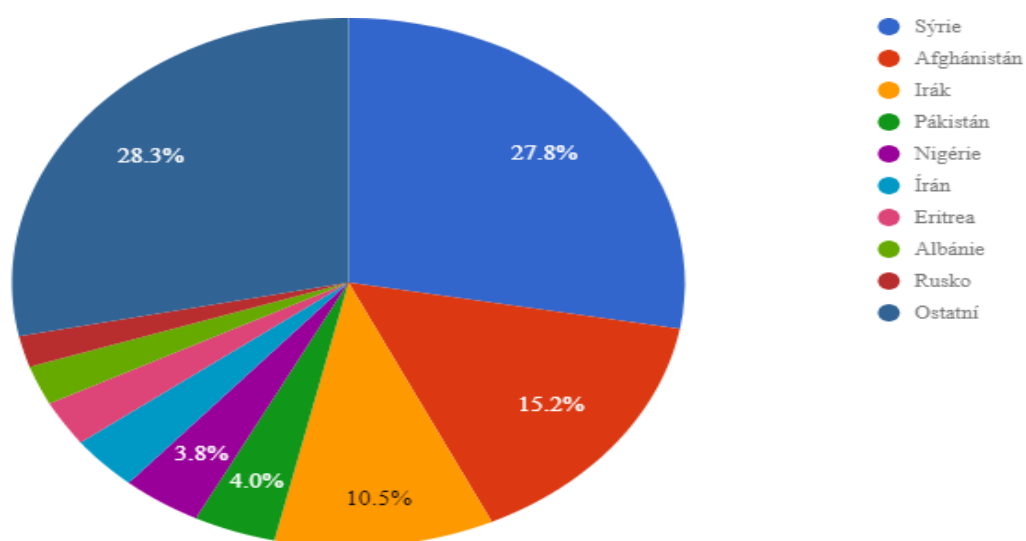
- 1) **rok 2014** – 225 455 osob (mrtví a pohřešování – 3 538 osob),
- 2) **rok 2015** – 1 032 408 osob (mrtví a pohřešování – 3 771 osob),
- 3) **rok 2016** – 373 652 osob (mrtví a pohřešování – 5 096 osob),
- 4) **rok 2017** – 185 139 osob (mrtví a pohřešování – 3 139 osob),
- 5) **rok 2018** – 141 472 osob (mrtví a pohřešování – 2 277 osob).

Z výše uvedených dat je evidentní, že současná krize dosáhla absolutního vrcholu v roce 2015. Od té doby mají čísla příchodu uprchlíků a migrantů stále klesající tendenci. Alarmující jsou však počty mrtvých a nezvěstných osob, které se pokusily dostat na lodích do Evropy. To ostatně koresponduje s tím, co jsem napsal v předchozím odstavci, pro dosavadní vrchol Evropské migrační krize jsou rovněž signifikantní vysoká čísla mrtvých či nezvěstných uprchlíků a migrantů. I přes pokles čísel, jsem však toho názoru, že hodnoty příchodů jsou stále vysoké a značí nezdravou situaci v zemích původu daných migrantů a uprchlíků. Za zmínku též stojí, a ze zdrojů UNHCR vyplývá, že největší procento migrantů a uprchlíků přicházejících do Evropy v roce 2018 netvořily osoby ze Sýrie (jež je zmítána občanskou válkou), nýbrž lidé ze země Guinea (Operational portal refugee situations, 2018).

Jaké je procentuální rozložení uprchlíků a ekonomických migrantů v kontextu příchodů do Evropy? V roce 2017 byly příchody těchto dvou skupin osob v poměru 60:40, alespoň dle odhadů UNHCR. Z toho vyplývá, že do Evropy přišlo za rok 2017 60 % uprchlíků a 40 % ekonomických migrantů (ČVT, 2018). Samozřejmě Koudelka (2018) dodává, že podle Úmluvy z roku 1951 je azyl udělován pouze uprchlíkům, nikoli osobám, které migrují z ekonomických či sociálních důvodů.

Jaké bylo v roce 2016 procentuální zastoupení příslušníků jednotlivých zemí při žádosti o azyl v EU? Data pocházejí ze zdrojů Eurostatu a UNHCR.

Obrázek 1: Žádosti o azyl v EU dle jednotlivých zemí původů za rok 2016

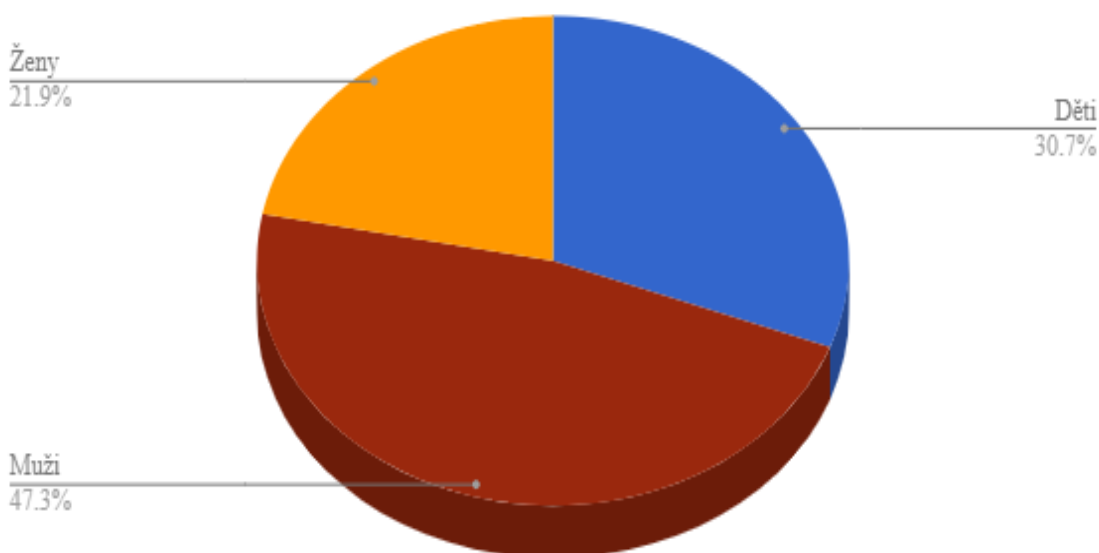
Zdroj: ČVT. Migrace v číslech. In: *clovekvtsni.cz* [online]. Praha: Člověk v tísni, 19. 6. 2018 [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/migracni-statistiky-4518gp>

Z výše uvedeného grafu je vidět, že v roce 2016 pocházel nejvyšší počet žádostí o azyl v EU z konkrétní země, tou byla Sýrie – 27,8 %. S odstupem byla následována Afghánistánem (15,2 %) a Irákem (10,5 %). Meziroční statistiky ukazují, že k nejvyššímu nárůstu žádostí o azyl došlo u občanů z Nigérie. V roce 2015 se počet žádostí z této země zastavil na čísle 30 000, ale v roce 2016 toto číslo činilo již 46 000 žádostí (ČvT, 2018).

A jaké procentuální zastoupení v roce 2017 tvořila jednotlivá pohlaví (data Eurostatu a UNHCR)?

Obrázek 2: Žádosti o azyl v EU za rok 2017 dle pohlaví

Procentuální přehled uprchlíků podle pohlaví za rok 2017

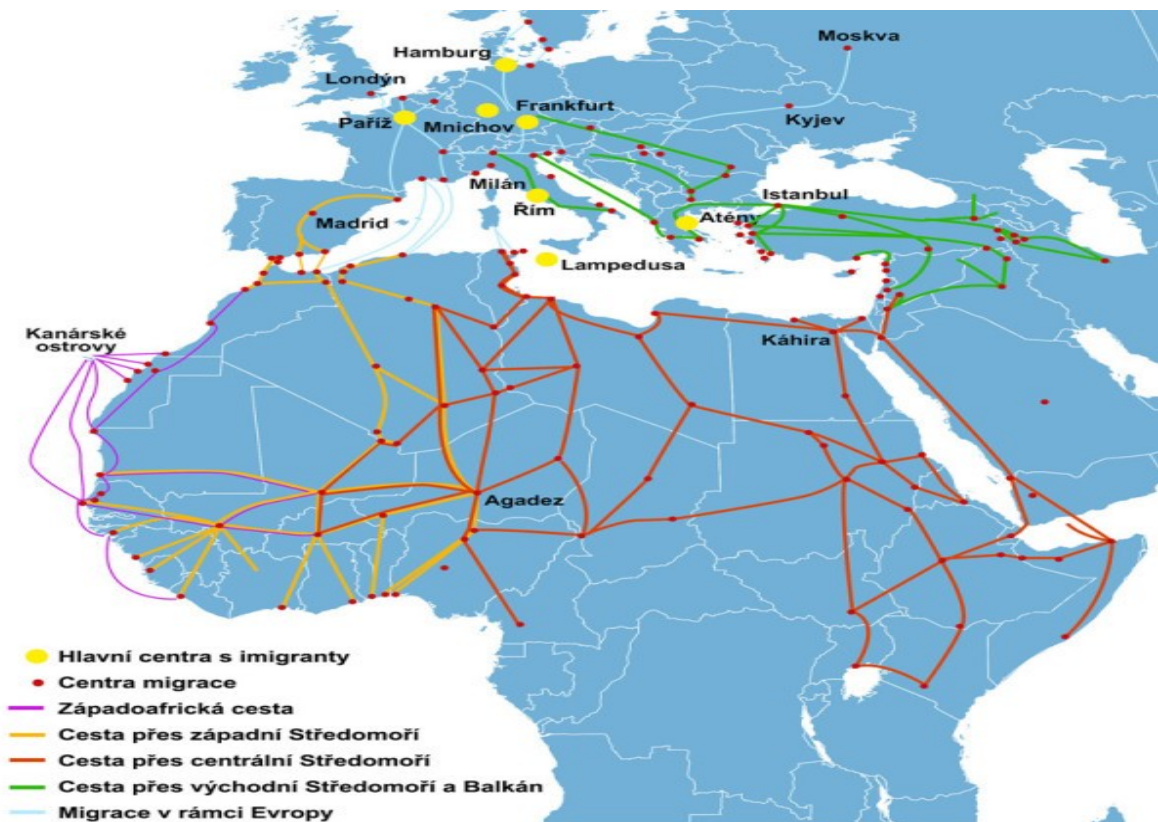

Zdroj: ČVT. Migrace v číslech. In: *clovekvtsni.cz* [online]. Praha: Člověk v tísni, 19. 6. 2018 [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/migracni-statistiky-4518gp>

Z výše uvedeného grafu je zjevné, že nejvíce žádostí o azyl v EU v roce 2017 pocházelo od mužů - 47,3 %. Následovaly děti (do 13 let včetně) - 30,7 %. Ženy se umístily na posledním místě – 21,9 %. Statistika byla vytvořena ze skupiny 7 zemí – Sýrie, Afghánistán, Irák, Pákistán, Nigérie, Eritrea a Írán (ČvT, 2018).

3.2 Trasy migrantů a uprchlíků do Evropy v rámci migrační krize

Obrázek 3: Trasy uprchlíků a migrantů

Zdroj: TN.CZ. PŘEHLED: Takhle se imigranti dostávají do Evropy! MAPA. In: *tn.nova.cz* [online]. Praha: TV NOVA, last modif. 18. 6. 2015b [cit. 2019-01-06]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/velky-prehled-takhle-se-imigranti-dostavaji-do-evropy.html>

Nemohu se zbavit dojmu, že vedle médií zprofanovaných tras (které podrobně rozebírám v dalších odstavcích) se zapomíná na fakt, že mnoho migrantů a uprchlíků se do Evropy dopravuje legálně prostřednictvím letecké dopravy, kdy tito lidé disponují platnými vízy. V okamžiku vypršení platnosti víz následně cizinci mohou zažádat o azyl dle platných zákonů dané země. Mezi systematicky vyhledávané země při žádání o azyl patří např. Německo či Švédsko (TN.cz, 2015b).

Uprchlíci a migranti však přicházeli v roce 2015 do Evropy přes několik migračních tras. Zaměřím se na ty nejvíce využívané, které ve společnosti napříč Evropou též vyvolávaly nejsilnější emoce (pozitivní i negativní). Z výše uvedeného obrázku můžeme vidět, že velice oblíbenou trasou byla cesta vedoucí přes Středomoří, kdy v případě západního Středomoří bylo zemí vylodění Španělsko. V případě centrálního Středomoří se jednalo o Itálii, která sloužila jako vstupní brána do Evropy, a kde se uprchlíci a migranti

vyloďili. Nesmí se opomenout rovněž trasa přes východní Středomoří, jež následně vede přes médii notoricky zmiňovaný Balkán (TN.cz, 2015b). Středomořská centrální cesta je nechvalně známá pro svou nebezpečnost. Za poslední roky na těchto trasách došlo k mnoha tragickým událostem, včetně smrti tisíců uprchlíků a migrantů (TN.cz, 2016).

Z výše napsaného tedy vyplývá, že jsou tři hlavní migrační trasy, z nichž v každé hraje hlavní roli Středomoří: **1) západní Středomoří → Španělsko; 2) centrální Středomoří → Itálie; 3) východní Středomoří → Balkán.**

Ještě se podrobněji zaměřím na středomořskou východní „balkánskou“ cestu a středomořskou centrální „italskou“ cestu a jejich vývoj v posledních několika málo letech.

Balkánská trasa se vždy vyznačovala značnou variabilitou a rozvětveností. Jedna taková frekventovaná cesta vedla např. přes Turecko, následně skrze Egejské moře k řeckým ostrovům a dále do Evropy. Druhou variantou balkánské cesty byla cesta přes souš: Turecko → Řecko → Balkán → střední Evropa → západní Evropa (TN.cz, 2015b).

Je třeba dodat, že balkánská trasa byla postupně přerušena prostřednictvím nové strategie tamních zemí. V reakci na silný proud uprchlíků a migrantů došlo k zavření hranic států jako Maďarsko (proslulé rovněž kvůli výstavbě „anti-migračního“ plotu na hranicích se Srbskem), Makedonie, Srbsko, Chorvatsko, Slovinsko a Rakousko. Tyto kroky vedly ke zvýšenému a opětovnému využívání alternativní balkánské (více nebezpečné) trasy. Alternativní cesta však vede přes jiné státy, jmenovitě: Řecko → Albánie → Černá Hora → Bosna a Hercegovina → Chorvatsko → Slovinsko → a další státy EU. Zajímavostí je i odlišný přístup jednotlivých států. Např. Bosna a Hercegovina se vyznačuje silným solidárním přístupem, kdy uprchlíci a migranti jsou materiálně podporováni ze strany tamního obyvatelstva (iDNES.cz, 2018a). Což mě osobně nepřekvapuje vzhledem ke složení obyvatelstva Bosny a Hercegoviny z náboženského hlediska. Při mé návštěvě města Mostar jsem vnímal tamní muslimské a křesťanské soužití poměrně bezproblémově. V Chorvatsku je dle médií situace odlišná. Migrantům a uprchlíkům je zde naopak bráněno v nezákonném překročení hranic. Je otázkou, nakolik tento přístup též souvisí se snahou Chorvatska participovat na volném pohybu v schengenském prostoru (iDNES.cz, 2018a).

Druhou významnou trasou byla středomořská centrální cesta, jež vedla přes severoafrické státy (především pobřeží Libye) skrze Středozevní moře až do Itálie či na Maltu (TN.cz, 2015b). Středomořská trasa je velmi frekventovaná i v dnešní době, což

mimo jiné vedlo k vzestupu preferencí populistických politických stran v Itálii a dalších zemích Evropy (na italskou specifickou situaci se zaměřuji v podkapitole 3.2.1, jelikož Itálie je v mnoha případech vstupní i cílovou zemí zároveň).

A jak je to s délkou cesty do migranty vysněného Německa? Pokud zvolí Balkánskou trasu, tak to např. z Afghánistánu zabere cca 240 dní. Migranti a uprchlíci jsou též nuceni přizpůsobit se kontrolním mechanismům evropských států, proto někdy jejich pout' připomíná šachovou partii. Délka cesty přes Středozevní moře se může v extrémních případech vyšplhat až ke dvěma letům (ČTK, 2017b).

3.2.1 Italská reakce na Středozevní trasu a veliké množství imigrantů

V roce 2018 se v nové italské vládě stal ministrem vnitra Matteo Salvini z protiprchlické strany Liga, jehož silná rétorika a politika je do značné míry postavena na boji s migrací. Ministr Salvini krátce po svém zvolení např. tvrdil, že Itálie musí nutně navýšit počet deportačních středisek. Rovněž sdělil, že je nepřijatelné, aby Itálie (např. sicilské město Katánie) sloužila jako přístav pro lodě plné přistěhovalců. To se samozřejmě setkalo i s kritikou opozice, jež tvrdí, že Salviniho plány jsou nerealistické a mohou navíc zvednout hladinu xenofobních nálad ve společnosti (ČTK, 2018c).

V Itálii byl nedávno po vydatném lobování ministra vnitra Salviniho schválen bezpečnostní dekret. Tento dekret dle Mattea Salviniho umožňuje např. (ČTK, 2018f): **1)** jednodušší vyhoštění migrantů a uprchlíků v případě, že se stanou rizikem pro bezpečnost národa; **2)** efektivnější vyhoštění pachatelů trestných činů; **3)** jednodušší vyhoštění nepravých žadatelů o azyl; **3)** efektivnější postup proti pašerákům s osobami; **4)** odebrání občanství teroristům; **5)** vyšší pravomoc pro bezpečnostní složky státu.

BBC dále konkrétněji informovalo, že vyhoštění migrantů by mohlo být např. za trestné činy typu znásilnění či napadení (BBC, 2018). V zásadě s myšlenkou podobného trestu za takový čin souhlasím. Otázkou ovšem je, jestli je toto paušalizování šťastným krokem v širším kontextu?

Dekret se setkal s pozitivní i negativní odezvou. Např. tajemník Italské biskupské konference Nunzio Galantino konstatoval (ČTK, 2018f): „*Znamená to, že imigrant je už předem posuzován na základě svého postavení a považuje se za veřejné nebezpečí, ať se chová jakkoli. To je neblahé znamení.*“

Domnívám se, že je povinností každého politika chránit a hájit zájmy své země, v případě ministra vnitra jde především o oblast bezpečnosti. Ovšem na druhou stranu se ptám, jestli jsou adekvátní některá populistická vyjádření a kroky ministra Salviniho, které maximálně zvýší nervozitu ve společnosti? Tím ovšem netvrdím, aby se rázně netrestaly trestné činy. Domnívám se, že je třeba v případě obvinění z trestného činu, každého spravedlivě soudit bez ohledu na barvu kůže či náboženské vyznání, a v případě nutnosti i odsoudit k přiměřenému trestu. Je třeba ovšem vycházet z faktů. Nemyslím si, že je správné házet určitou skupinu osob automaticky do skupiny „zločinci“. A jsou to právě populistické strany, které tuto rétoriku využívají v honbě za lepšími voličskými preferencemi. A nutno dodat, že to není pouze problém Itálie, která je u moře takřkajíc první na ráně.

Problém s populismem a silnými jednoduchými gesty je ten, že nejenom vyvolává nervozitu ve společnosti, ale demonizování určité skupiny osob může razantně zvýšit i agresivitu a xenofobii ve společnosti. Viz případ ve městě Macerata, kdy bílý Ital postřelil a zranil 6 osob ze zemí Mali, Nigérie a Ghana. Podezřelý vlastnil knihu *Mein Kampf*, jež byla policií nalezena v jeho bytě. Spojení s pravicovým extremismem nejspíše nebude náhodou. Motivem k jeho činu byla vražda mladé Italky. Ta byla údajně zabita drogovým dealerem, jenž se narodil v Nigérii. Salvini mimo jiné reagoval na událost i se slovy, že nekontrolovaná migrace přináší a plodí agresi (ČTK, 2018a). Jsem toho názoru, že tato prohlášení do médií pouze eskalují již tak napjatou atmosféru ve společnosti. Položme si otázku, jestli taková strategie skutečně pomáhá složité situaci? Řekl bych, že spíše škodí, jak rodilým Italům, tak i uprchlíkům a migrantům. Stejný model můžeme vztáhnout i na další země, např. Francii a Německo.

Zpátky k výše zmíněnému dekretu, ten de facto vyčleňuje cizince ze společnosti, aniž by jim dával šanci na začlenění se. To je něco, co podle mě pouze podněcuje v uprchlících a migrantech frustraci a beznaděj. Prevence před nežádoucími vlivy spojenými s migrací je důležitá, ale je vhodné zvolit adekvátní míru aplikace. Nové nařízení bude značně komplikovat i povolení k pobytu cizinců z humanitárních důvodů. To povolení k pobytu z humanitárních důvodů, které migrant může využít v případě, že nebude splňovat např. náležitosti pro udělení statutu uprchlíka, ale bude mu hrozit nebezpečí v případě navrácení do země původu (ČTK, 2018f). To je zjištění vskutku alarmující, obzvláště v případě země, kam se uchyluje veliké množství imigrantů.

Vraťme se k faktům. Dle statistických analýz kriminality v Itálii není znám celkový nárůst kriminality v období migrační krize, naopak. Viz následující údaje. Počet kriminálních deliktů v Itálii se v období 2012-2013 zastavil na čísle 2 867 322. Další roky křivka značně klesala. V období 2016-2017 toto číslo mělo hodnotu 2 453 210 kriminálních činů na italské půdě (Statista, 2018).

Další statistika kriminality pochází z Italského národního statistického institutu. Tato statistická data obsahují údaje na regionální úrovni za období 2007 – 2016. Míra kriminality v tomto období poklesla o 25 % ve všech italských regionech (v průměru na 1000 obyvatel). Tyto údaje jsou poněkud v rozporu s tím, co tvrdil Matteo Salvini, jenž migranty a uprchlíky plošně označil za „liné zločince“ (Di Carlo, Schulte-Cloos, Saudelli, 2018).

Statistické úřady v Itálii nezveřejňují informace o spáchaných zločinech osob, jimž byl udělen azyl. Existují však přesná data o zločinech spáchaných osobami, které nepochází z Itálie. I zde je klesající trend, podobný celkovému poklesu trestné činnosti v Itálii (Di Carlo, Schulte-Cloos, Saudelli, 2018).

Na druhou stranu je třeba uvést, že bychom potřebovali mnohem podrobnější statistické ukazatele, které by zanalyzovaly všechny jednotlivé národnosti a jejich podíl na kriminalitě. Obecná čísla klesající míry kriminality mohou být dle mého v některých případech zavádějící. A dle ČTK (2018b) existují rovněž informace, které jsou následující: *„Mezi vězni je ovšem 16 procent cizinců, tedy dvakrát více než jejich procentuální zastoupení v italské populaci. Mezi těmi, kteří v Itálii žijí oprávněně, je míra kriminality stejná jako ve zbylé italské populaci; míra trestné činnosti prudce narůstá mezi lidmi, kteří v zemi žijí bez patřičných dokumentů.“*

V návaznosti na předchozí odstavec bych podotkl, že je třeba vidět celou problematiku z více úhlů pohledu. Bylo by naivní si myslet, že se mezi migranty a uprchlíky nenajdou delikventi. Je třeba rozlišovat i mezi uprchlíky, kteří dostali azyl a těmi, kteří azyl nedostali. Míra kriminality je mezi nimi evidentně rozdílná. Jedná se o lidi, kteří jsou v úplně jiných situacích, mají zcela jinou hladinu frustrace a především, každá individualita je zcela odlišná. Obecně vzato jsou mezi imigranty zločinci, stejně tak jako se nachází zločinci mezi rodilými Evropany. Neměli bychom však podléhat silné vlně populismu, která se nám snaží vnutit jejich démonický obraz. Je důležité, aby každý

žadatel o azyl prošel azylovým řízením. Na jeho základě se pak spravedlivě rozhodne, jestli dané osoby zůstanou v Evropě nebo budou deportovány zpět do své vlasti.

Výše zmíněná data ukazují, že migranti, uprchlíci a osoby s azylem v určitých aspektech nezvýšili míru kriminality v Itálii. Rozhodně však nechci tento model paušálně aplikovat i na ostatní státy, každé prostředí je specifické. Itálii jsem si vybral jako ideální zemi pro vykreslení fenoménu migrace a uprchlictví v kontextu frekventované migrační trasy a brány do Evropy v kombinaci s náladami v tamní společnosti. Jelikož Itálie je pro imigranty cílovou i přestupní zemí, jež je v posledních letech hojně skloňována.

3.3 Problematika organizovaného zločinu a pašeráků

Jedním ze signifikantních znaků této uprchlické a migrační krize je činnost organizovaných zločineckých skupin, převaděčů a pašeráků s migranty a uprchlíky. Organizovaný zločin se velmi rychle přizpůsobil dané situaci a z televizních, internetových i tištěných médií jsme se dozvěděli, že se z pašování osob do Evropy stal miliardový business. Dle ČTK (2017b) se např. v roce 2015 (kdy krize dosahovala maximálních obrátok) obrat pašeráckých skupin pohyboval v hodnotách kolem 6 miliard dolarů.

Dle Berky, Marši a Špičákové (2016) se nejedná o náhodné přesuny lidí za úplatu. V souvislosti s Evropskou migrační krizí je třeba podotknout, že pašeráci fungují na principu jasně nastavené organizace a strategie. Jejich počty jsou navíc vysoké.

Z toho co jsem si přečetl, mám dojem, že pašerácké skupiny fungují jako „firmy“, ovšem nelegální. Jelikož se primárně snaží sehnat klienty. Od těchto klientů (migrantů a uprchlíků) si následně za poskytnutí svých služeb berou vysoké peněžní částky (Berka, Marša, Špičáková, 2016). Inu tento popis dokonale sedí na definici nabídky a poptávky. Nelegální obchod s pašeráctvím se flexibilně adaptoval na novou zvýšenou poptávku související s migrační krizí a přizpůsobil tomu nabídku svých služeb.

3.3.1 Proces pašování, ceny a falšování dokladů jako vědní disciplína

A jak funguje samotný proces pašování osob? Berka, Marša a Špičáková (2016) uvádí, že organizované skupiny mají jasně nastavenou dělbu práce. Část skupiny naláká klienty (viz předchozí odstavec) na krásný, bezpečný a finančně zabezpečený život

v Evropě. Tuto reklamu provádí skrze inzeráty a sociální sítě (TN.cz, 2015a). Po úspěšném zmanipulování osob, které jsou mnohdy v zoufalé životní situaci, se následně do procesu zapojí přepravci. Přepravci se za každé situace snaží posadit, co nejvyšší počet migrantů a uprchlíků na loď (jež jsou ve špatném technickém stavu). To je obrovský problém, jelikož přeplněné lodě se špatnými technickými parametry jsou „časovanou bombou“, která mnohdy vybuchne. Každoročně na moři utonuly tisíce uprchlíků a migrantů v důsledku lodních neštěstí. Nicméně práce zločineckých organizací nekončí pouze u dopravy migrantů a uprchlíků na evropskou pevninu (Berka, Marša a Špičáková, 2016).

Aktivita pašeráků spočívá i v samotném přesunutí uprchlíků a migrantů v rámci Evropy. S tím souvisí i ceník „služeb“.

Ceny se orientačně pohybují v následujících relacích v závislosti na způsobu dopravy a zvolené cílové destinaci, ukázky cen (ČTK, 2017b): **1)** na člunu přes Středozemní moře → Itálie = 200 – 300 dolarů na osobu; **2)** přes Balkán autobusem či vlakem → 10 000 dolarů osobu; **3)** přeprava na luxusní jachtě s padělanými dokumenty přes Turecko → Itálie = 20 000 dolarů na osobu; **4)** Afghánistán → Německo skrze balkánskou trasu = 4 700 – 5 500 dolarů na osobu; **5)** Sýrie či Irák → Německo skrze balkánskou trasu = 4 000 dolarů na osobu; **6)** Letecká doprava = minimálně 25 000 dolarů na osobu (v ceně je zahrnuta letenka, korupce, falzifikát dokumentů a administrativa).

Ceny různě stoupají a klesají v závislosti na zvýšených kontrolních opatřeních ze strany států či pravděpodobnosti (ne)úspěchu. V některých nabídkách cen není rovněž zahrnuta strava a ubytování (ČTK, 2017b).

Je třeba dodat, že organizovaný zločin neustále zdokonaluje padělání dokladů v rámci Evropské migrační krize. K tomu, aby migranti vypadali důvěryhodně před evropskými úřady, tak jim jsou za peníze padělány a prodávány nejenom osobní doklady typu cestovní pas, ale např. i „důkazní materiály“ typu dopisů, že jim bylo v zemi jejich původu vyhrožováno teroristy. Vytvářejí si tak alibi, že zemi museli opustit. Zde se cenovky pohybují od 900 dolarů až k částkám kolem 11 000 dolarů (ČTK, 2017b). Toto je dle mého obrovský problém, jelikož pak splynou uprchlíci, kteří skutečně potřebují pomoc s migranty, jenž přichází do Evropy převážně kvůli ekonomickým důvodům. Domnívám se, že výsledkem je následně neúměrné zahlcení úředníků evropských zemí.

3.4 Příčiny Evropské migrační a uprchlické krize

Je velice složité generalizovat a hledat obecné důvody této krize, která je synonymem pro komplexnost. Z předchozích kapitol navíc vyplývá, že rozhodnutí k migrování je vždy výsledkem mnoha faktorů, nejenom jednoho. Jednotlivé skupiny či jednotlivci měli jistě své unikátní důvody k opuštění svých domovů. V následujících podkapitolách jsou však uvedeny hlavní možné příčiny.

3.4.1 Arabské jaro → občanské války a destabilizace regionu

Faktem zůstává, že jedním z hlavních spouštěčů bylo a je tzv. Arabské jaro, které se odehrálo na přelomu let 2010 a 2011 v zemích na severu Afriky a zemích Blízkého východu. Dle Černého (2011) se jedná o regulární revoluci a vzepření se proti tyranii tamních autoritářských režimů. Tyto represivní režimy potlačují svobodu v mnoha ohledech. Země s tímto politickým zřízením se vyznačují nedostatkem demokracie a prosperity, což vede k nedostatečné pluralitě politických stran, chabému dodržování lidských práv, vysoké míře chudoby a korupce, slabému sociálnímu zajištění, nedostatku pracovních míst a obecně nestabilní ekonomické situaci. V době pokročilé globalizace, sociálních sítí či jednoduššího přístupu ke vzdělání došlo k řetězové reakci a sérii revolt vůči politickým diktaturám v těchto státech, které dlouhá desetiletí vládly pevnou rukou a uzurpovaly tak své obyvatelstvo. Tématu globalizace se dále věnuji v podkapitole 3.5.3.

Podle Litomiské (2011) by se za start Arabského jara dala označit demonstrativní a symbolická sebevražda zelináře Muhammada Buazíziho v Tunisku, v prosinci 2010. Ten byl dlouhodobě šikanován místními úřady. Vše vyvrcholilo rezignací tuniského prezidenta Zín Abidín bin Alího v lednu 2011 a následnými prvními demokratickými volbami.

V Egyptě byl následně od moci odstaven prezident Husní Mubarak (12. únor 2011). Vlády se následně ujala armáda, což vedlo k dalším protestům. Nicméně i přes armádní represe vůči obyvatelstvu se v listopadu 2011 konaly volby do parlamentu (Litomiská, 2011).

Extrémně kritická byla (je) situace v Libyi, kde se vzepření proti diktátorovi Muammaru Kaddáfimu a jeho režimu přetavilo v občanskou válku, ve které nakonec aktivně participovaly i státy NATO (Litomiská, 2011). Je třeba podotknout, že Libye je dodnes (2018) zmítána občanskou válkou. Podle Fabiánové (2018) jsou zde dvě vlády,

mnoho etnických skupin a klanů. Všudypřítomná anarchie destabilizuje i okolní státy jako Egypt či Tunisko, tvrdí dále v článku Fabiánové koordinátor Centra energetické politiky Lukáš Tichý. Libye rovněž slouží jako bašta pro různé radikální a teroristické skupiny. Když byl např. Islámský stát (dále jen IS) poražen v Iráku a Sýrii, tak se jeho bojovníci přesunuli právě do Libye, kde má IS svou hlubokou tradici. Faktem zůstává, že v severní Africe dochází k boji o moc a např. i ropu, jíž je v Libyi značné množství. V neposlední řadě je Tichý toho názoru, že i v současnosti je uprchlická vlna využívána k pašování teroristů do Evropy (Fabiánová, 2018). Kaddáfí je mrtev, ale lepší zítřky jsou v této zemi v nedohlednu. Domnívám se, že i to je jedním z důvodů migrační a uprchlické krize. V obrovské a nepřilíš lidnaté Libyi vládne na mnoha místech anarchie, což značně usnadňuje situaci pašeráckým skupinám. I přesto je třeba dodat, že se situace vzhledem k aktuálně klesajícímu počtu osob proudících do Evropy mírně lepší. Pokládám si ovšem otázku, na jak dlouho? Nestabilita je znakem nepředvídatelnosti a nejistoty. A situace v Libyi je značně nepřehledná.

Dalšími zeměmi, které jsou dodnes v příšerném stavu po Arabském jaru, jsou boji zpustošený Jemen a Sýrie. V notoricky známé Sýrii trvá krutá občanská válka dodnes, známé jsou i případy, kdy tam byly použity chemické zbraně (Lidovky.cz, 2018b). Asadův režim de facto brutálně potlačuje opozici a protestující od samého počátku revoluce. Celou situaci též zkomplikoval nástup IS (Berka, 2016), který byl nyní zdá se poražen. Nesmíme ovšem zapomínat, že syrský konflikt je extrémně složitý, jelikož v něm má zájmy mnoho hráčů. Rusko a Írán podporují Asadův šíitský režim, který bojuje se sunnity, radikály a částí jeho bývalé armády (Berka, 2016).

Berka (2016) dále uvádí: „*Potud by to bylo jednoduché. Jenže do konfliktu se zapojují i další aktéři. Rebelové mají podporu Spojených států a bohatých arabských zemí, které je zásobují zejména přes Turecko a Jordánsko. Do bojů se zapojují i Kurdové, kterým jde o vlastní nezávislost, a v neposlední řadě zde prosazují své zájmy teroristické organizace Islámský stát a an-Nusrá, za něž často bojují radikálové. An-Nusrá zřejmě dostává neoficiální podporu od Saudské Arábie a Turecka, které je v konfliktu s Kurdy, protože se obává jejich separatismu. Další radikálové v Sýrii bojují za Hizballáh, který je na straně vlády.*“

Není tedy překvapením, že ze země v průběhu let utekly miliony lidí. Znepokojující je dle mého rovněž to, že v průběhu syrské občanské války si mezi sebou vyřizovaly účty super mocností (USA a Rusko), což situaci pravděpodobně příliš neprospělo. Na druhou

stranu je třeba dodat, že by diktátor Asad bez podpory supervelmocí jenom s velikými obtížemi porazil dobře organizovanou teroristickou organizaci IS.

V předchozích odstavcích jsem stručně rozebral situaci části států, ve kterých došlo k vlně revolucí v rámci tzv. Arabského jara. Nutno dodat, že např. Egypt či Tunisko jsou médii, odborníky i veřejností brány za lepší příklady vývoje po Arabském jaru. Na druhou stranu v médiích a z úst odborníků můžeme mnohdy slyšet, že se situace až zas tolik nezměnila. V Libyi, Sýrii či Jemenu se naopak situace po Arabském jaru mnohonásobně zhoršila (viz předchozí odstavce). Pokládám si otázku, jestli Arabské jaro vůbec mělo přijít? Nebo lépe, přišlo Arabské jaro ve správný čas? Domnívám se, že si tamní obyvatelstvo zaslouží lepší život. Otázkou jinou však je, jestli jsou tyto státy připravené na transformaci? Poslední roky spíše naznačují, že ještě připravené nejsou. Rovněž mám velké pochybnosti o vojenských intervencích USA, Ruska, VB a Francie (Libye a Sýrie). Byla tohle správná cesta? Nepoučili jsme se z příkladu Afghánistánu či Iráku, že aplikovat demokracii do těch zemí tzv. „na sílu“, nemusí být vždy tou nejlepší cestou? Obávám se, že jednoznačná odpověď není k dispozici. A to již ani nezmiňuji další možné motivy supervelmocí a západních nadnárodních korporací. Nejsou důvody intervence států (od USA až po Rusko) v severní Africe a na Blízkém a Středním východě především mocensky motivované? Každá supervelmoc má v daném regionu své ekonomické a politické záměry, cíle a spojence (Saúdská Arábie či Írán).

3.4.2 Islámský stát

Radikální teroristická organizace tzv. Islámský stát (dále jen IS) je dalším z mnoha důvodů uprchlické a migrační krize. Dle Hassana a Weisse (2015) je třeba kořeny IS hledat mimo jiné i v Afghánistánu, který je v posledních několika desetiletích zmítán různými konflikty. Na počátku milénia tato teroristická organizace však ještě nenesla název IS. V roce 2000 byl v afghánské provincii Herát založen výcvikový tábor. Dle bývalé analytičky CIA Nady Bakos se na vytvoření daného tábora finančně podílela nechvalně známá militantní teroristická islamistická organizace al-Káida. Velitelem tábora byl jmenován Abu Musab al-Zarqawi (zabit v roce 2006). Tento muž rekrutoval především palestinské a jordánské muže. Vstup tábora nesl nápis „Tawhíd wal-Džihád“. Takto se později jmenovala i al-Zarqawiho teroristické frakce v Iráku.

V průběhu let organizace několikrát změnila název. V roce 2014 se přejmenovala na Islámský stát a její vůdce Abú Bakr al-Bagdádí v Iráku vyhlásil chalífát. Rovněž došlo k „rozchodu“ mezi IS a al-Káidou. Rok 2014 obecně byl pro Islámský stát mimořádně úspěšný, jelikož teroristé z této organizace oblehli a dobyli druhé největší irácké město Mosul (Hassan a Weiss, 2015). Za zmínku též stojí fakt, že IS je sunnitský a v Iráku začal systematicky zabíjet majoritní šíity (Berka, 2016).

Co se Sýrie týče, tak již v roce 2011 do země Abú Bakr al-Bagdádí tajně vyslal své podřízené džihádisty, aby postupně vytvořili a rozšířili novou teroristickou síť v Sýrii (Hassan a Weiss, 2015).

IS je dle Hassana a Weisse (2015), Nováka (2017) a Černé (2017) ztělesněním brutality a krutosti. Do jejich rejstříku patří teroristické útoky, nelegální obchod, únosy, otrokářství, vraždy, popravy, znásilňování a mnoho dalších deliktů.

Zajímavostí je, jaké množství lidí ze zahraničí za Islámský stát bojovalo. Kolem 11 000 osob ze 74 národů. Jsou známé případy, kdy za IS bojovaly i osoby, které se v Evropě narodily. Tito lidé byli zmanipulováni a naverbováni líbivou propagandou na sociálních sítích, realita však byla mnohdy zcela opačná. Většinou se nechali naverbovat lidé, kteří byli z různých důvodů frustrováni ze svého života (Hassan a Weiss, 2015).

V dobách své „největší slávy“ IS zabíral podstatná území v Iráku a v Sýrii. Nejenom, že daná území dobyl, ale rovněž se na nich snažil hospodařit (Sedlářová, 2014). Svůj vliv si rovněž uchovával v Egyptě, Libyi, Jemenu, Afghánistánu, Mali, Nigeru, Nigérii, Somálsku či na Filipínách (Info.cz, 2017).

IS je od roku 2016 na ústupu, tehdy tato teroristická organizace ztratila jednu čtvrtinu území v Iráku a Sýrii (ČTK, 2017a). V současnosti je Islámský stát de facto poražen. To však nic nemění na tom, že jeho řádění zanechalo v regionu Blízkého východu velice silnou stopu a spousty utrpení, jež mělo přímý vliv na migraci obyvatel do okolních států Blízkého východu a do Evropy.

3.4.3 Slučování rodin

Domnívám se, že je přirozené, když rodina chce být pospolu. Mnoho lidí z Afriky a Blízkého východu má v evropských zemích rodinné vazby, jelikož jejich příbuzní v minulosti dostali např. azyl. Jaký to však může mít vliv na migraci?

Pítrová a kol. (2016) se domnívá, že je třeba, aby každý jednotlivý stát měl prostor pro určování podmínek v kontextu slučování rodin za předpokladu, že takový postup nebude v rozporu s unijním právem a mezinárodními právními instrumenty. Rovněž tvrdí, že právo na rodinný život je základním lidským právem, a musí tedy být bráno na zřetel.

Slučování rodin je aktuálním tématem, jelikož např. Německo po dvou letech opět povolilo sloučení rodin. Právo žádat o sloučení rodiny budou mít jak azylanti, tak žadatelé o azyl (Týden.cz, 2018).

Kritici migrace se obávají další migrační a uprchlické vlny. Experti však mírní emoce. Není pravidlem, že by za každým cizincem přijely desítky rodinných příslušníků. V neposlední řadě je třeba dodat, že např. Němci zavedou limit tisícovky osob měsíčně v souvislosti se sloučením rodin (Týden.cz, 2018).

Celý proces není navíc jednoduchý. Viz např. Rakousko (Týden.cz, 2018): *„Žadatelé musejí doložit, že mají v Rakousku zajištěné bydlení, zdravotní pojištění a určitý příjem, z kterého mohou žít. A cestu do Rakouska musejí oni nebo jejich příbuzní pochopitelně zaplatit.“*

Expert přes problematiku slučování rodin Daniel Bernhart rovněž tvrdí, že žadatelé musí na zastupitelském úřadě odpovědět na 60 otázek v německém i rodném jazyce, aby dokázali, že jsou skutečně příbuzní. Finální verdikt pak vynese Rakouský spolkový úřad pro cizince a azylovou politiku. Nejfrekventovanější jsou žádosti manželů či rodičů s jejich neplnoletými potomky. Vůbec nejpřísnější je v tomto ohledu Švédsko, na opačné straně pólu stojí naopak Itálie (Týden.cz, 2018).

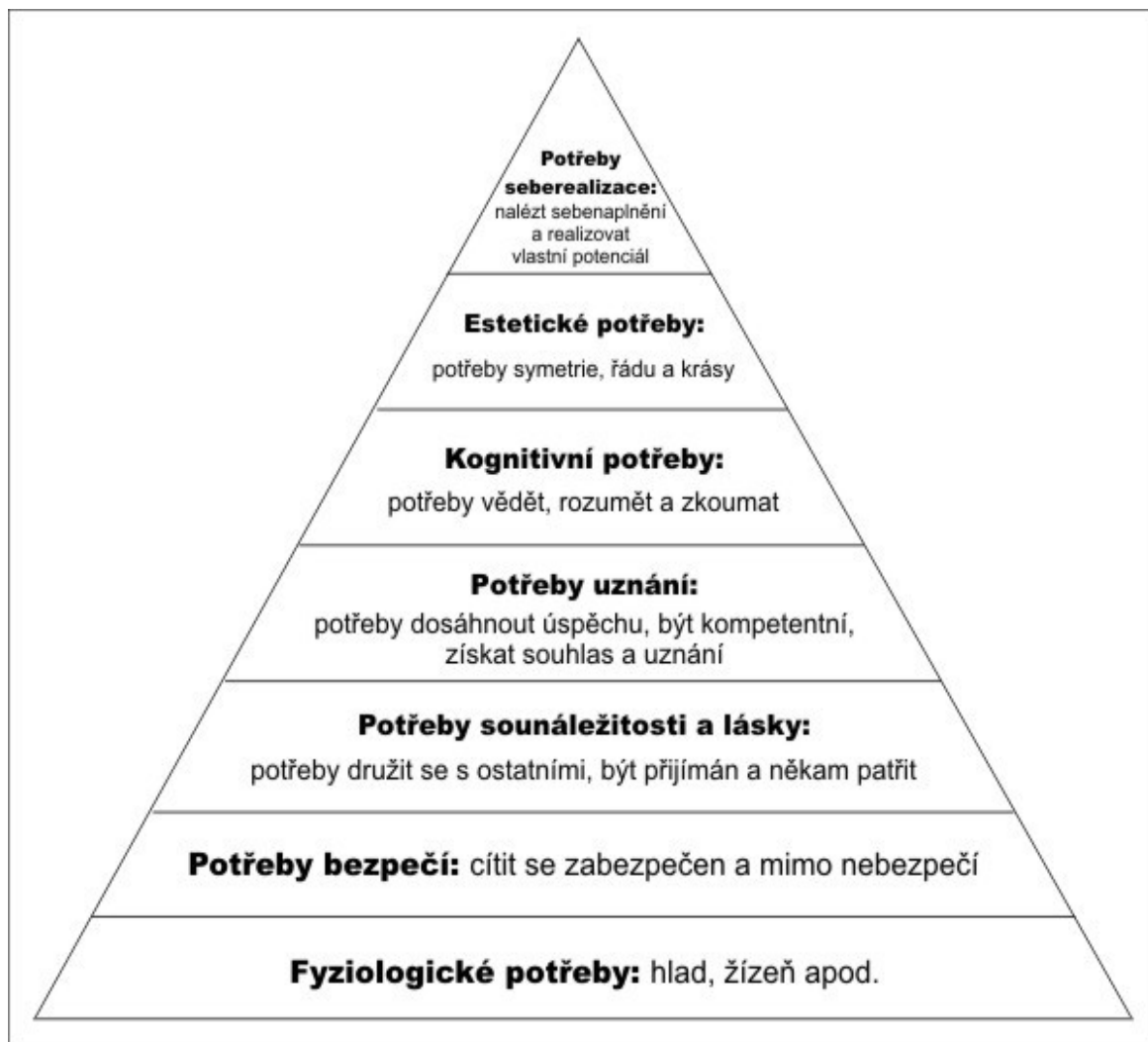
3.4.4 Environmentální důvody, vyšší životní úroveň, organizovaný zločin

Jak jsem již podrobně popsal v podkapitole 1.4, do environmentálních vlivů můžeme řadit přírodní katastrofy, kumulativní změny (např. nedostatek vody), průmyslové katastrofy a kontaminace, rozvojové záměry (např. těžba surovin) a různé konflikty (např. boje o přírodní zdroje).

Co se týče ekonomického aspektu, je přirozené, že lidé nechtějí žít v chudobě a o hladu. Domnívám se, že každá lidská bytost má své potřeby a ty chce uspokojit. Mezi tyto potřeby patří např. i materiální zabezpečení, sociální jistoty nebo stabilní zaměstnání. Jak

je již zmíněno v kapitole 1, většinou jde o celý komplex faktorů v čase, kdy se migrant rozhoduje, jestli se přestěhuje nebo ne.

Obrázek 4: Maslowova pyramida lidských potřeb

Zdroj: FILOZOFIE ÚSPĚCHU. Maslowova pyramida lidských potřeb. In: *filosofie-uspechu.cz* [online]. 2. 3. 2011 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <https://www.filosofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/2/>

Autorem pyramidy potřeb byl výrazný americký psycholog Abraham Maslow, jehož specializací byla humanistická psychologie. V rámci svých výzkumů detailně zkoumal lidské potřeby a koncept seberealizace. Na základě toho vytvořil pyramidu, jež je vzestupně hierarchicky poskládána od fyziologických potřeb (nejnižší stupeň) až po potřeby seberealizace - nejvyšší úroveň (Mahdalová, 2015).

Myslím si, že pyramidu potřeb můžeme vztáhnout i na Evropskou migrační krizi a jednotlivé důvody jejího vzniku. Válečné konflikty, environmentální krize, diktatury, nedodržování lidských práv aj., všechny tyto proměnné omezují potřeby lidí. Uprchlíci a

migranti se možná při rozhodování o přesunu nedívají na Maslowovu pyramidu, ale je vysoce pravděpodobné, že mezi důvody k přestěhování patří zlepšení jejich neuspokojených potřeb.

Významnou roli při migraci osob hraje rovněž organizovaný zločin. Pašeráci, převaděči a obecně celé organizované gangy tohoto typu jsou velkým hnacím motorem současné migrační a uprchlické krize. Motivováni jsou obrovskými zisky z lidského neštěstí. Tato seskupení fungují na velice profesionální úrovni včetně dělby práce. Celá problematika je podrobně nastíněna v podkapitolách 3.3 a 3.3.1.

3.5 Důsledky a dopady Evropské migrační a uprchlické krize

Jádrem mnoha sporů mezi podporovateli a odpůrci migrace jsou její dopady. Jsou dopady pozitivní či negativní? Jednoznačná odpověď neexistuje, každý z přístupů má své klady i zápory. V následujících podkapitolách se však zaměřuji na důsledky a dopady Evropské migrační a uprchlické krize z následujících hledisek: ekonomické, politické, kulturní a bezpečnostní. Ekonomické hledisko mapuje, jaký vliv má migrace a uprchlictví na veřejné finance, hrubý domácí produkt a nižší míru nezaměstnanosti. Rovněž je věnován prostor pojmům jako remitence a odliv mozků. Politické hledisko se zaměřuje na střet populistických a tradičních politických stran. Kulturní hledisko definuje jednotlivé základní pojmy, zaměřuje se na střetávání odlišných kultur, zvyků, jazyků, náboženství atd. Nechybí zde rovněž problematika globalizace, která s daným aspektem úzce souvisí. Bezpečnostní hledisko se zaměřuje na kriminalitu, terorismus a efektivní prevenci v kontextu této problematiky.

3.5.1 Ekonomické hledisko

Pokud se na problematiku uprchlictví a migrace zaměřím z ekonomického hlediska, tak je migrace obecně velice vítaným jevem. Studie profesora d'Albise pracuje s daty 15 zemí v letech 1985 – 2015. Výsledky studie referují o tom, že migrace má z ekonomického hlediska pozitivní vliv na veřejné finance, růst hrubého domácího produktu (dále jen HDP) a nižší míru nezaměstnanosti v zemích, kam cizinci míří. Kritici někdy poukazují na to, že migranti a uprchlíci berou práci původnímu obyvatelstvu (Novák, 2018). Na druhou stranu jsem toho názoru, že migranti a uprchlíci v mnoha případech dělají práci, kterou by Evropané nevykonávali. Za pravdu mi dává např. dnes již bývalý předseda sněmovního

výboru pro bezpečnost Roman Váňa. Ten v souvislosti s migrací hovoří o tom, že některé druhy práce obsazují cizinci, jelikož tato zaměstnání nejsou pro domácí obyvatelstvo z finančních nebo pracovních důvodů atraktivní (Pasz, 2015, s. 9). Jsem však toho názoru, že je rovněž dobré být zdrženlivý ke statistikám, a automaticky je nevztahovat i na současnost, protože neznáme přesnou strukturu složení uprchlíků a migrantů ze současné Evropské uprchlické a migrační krize. Proto by bylo vhodné srovnání nové studie, která bude vypracována v následujících letech (na základě dat z aktuální migrační a uprchlické vlny), se studií profesora d'Albise.

Migrace je obecně vnímána jako ekonomická zátěž spojená s ubytováním a zdravotní péčí. D'Albis je však toho názoru, že v dlouhodobém horizontu (3 až 7 let) se příchod uprchlíků a migrantů velice vyplatí prostřednictvím daní (Novák, 2018). Pokládám si však otázku, jaké procento z migrantů a uprchlíků (2014 - 2019) se v Evropě skutečně adaptovalo a pracuje?

Podívejme se na danou situaci však i z druhé strany barikády. Jak mohou finančně profitovat země původu, ze kterých uprchlíci a migranti přicházejí? Zde se ke slovu dostává pojem „remittance“. Co to je remittance? Dle Pasze (2015) migrant v nové zemi vydělá peníze → tyto prostředky následně pošle své rodině do země svého původu. V roce 2015 žilo mimo své domovy asi 200 milionů osob, z toho 60 milionů osob tvoří uprchlíci. 8 z 10 uprchlíků se přestěhovalo do okolních rozvojových zemí. Další část osob šla do ekonomicky vyspělejších destinací. Hodnota remitencí činila v roce 2014 částku 436 miliard dolarů. Rozvojová pomoc je v kontrastu s tímto číslem odhadována na 135 miliard dolarů ročně. To je neuvěřitelný rozdíl. Rozvojová pomoc ve formě peněz se navíc někdy kvůli složitému systému či korupci „ztratí“. Např. HDP Haiti, které v roce 2010 postihlo tragické zemětřesení, je tvořeno z 20 % remitencemi haitských emigrantů. Domnívám se tedy, že remittance v zemích původu migrantů a uprchlíků vytvářejí skutečné pozitivní hodnoty a pomáhají též čelit tamní chudobě.

Je však třeba podotknout, že remittance má i své stinné stránky. Negativem je bezesporu tzv. odliv mozků. Rozvojové země či země zmítané válkou nebo diktaturou nutně potřebují inteligenci a schopné lidi (Pasz, 2015). Tohle je řekl bych schizofrenní situace. Po osobách, které opouští své země, vzniká mezera. Tito lidé posílají peníze do svých zemí, jedná se o mimořádně důležité prostředky. Bohužel v souvislosti s tím chybí v zemích původu kvalifikovaní a vzdělaní lidé. Jsem toho názoru, že tito migranti a

uprchlíci by mohli být i příklady pro mladší generace, kdyby zůstali v zemi svého původu. To ovšem bohužel nejde ve všech případech, viz situace uprchlíků.

3.5.2 Politické hledisko

Evropská migrační a uprchlická krize bezesporu mohutně ovlivnila nálady ve společnosti napříč jednotlivými zeměmi. Flexibilně se tomuto jevu přizpůsobila i politická scéna.

Obecně by se dalo říct, že ve všech zemích Evropy zesílily volební preference populistických stran. Jako příklad je možné uvést hnutí Svoboda a přímá demokracie (dále jen SPD) Tomia Okamury v ČR (ČTK, 2017c). Ve Francii je to pak nacionalistické Národní sdružení v čele s Marine Le Pen (ČTK, 2018ch). V Německu Alternativa pro Německo (ČTK, 2018e). Ve společnosti v některých zemích dokonce došlo k vzestupu extremismu (Lidovky.cz, 2018a), což se dá mimo jiné přičíst např. i masivním fake news, jejichž problematikou se zabývám v kapitole 5.

Posiluje krize populisty a extremisty? Myslím si, že ano. Když se někde objeví problémy, lidé vždy slyší na jednoduchá a silná gesta. Dodá jim to sebedůvěru, je to přirozené. Domnívám se však, že jednoduchá řešení komplexních problémů nejsou z dlouhodobého hlediska efektivní.

3.5.3 Kulturní hledisko ve víru globalizace a s ní spojené migrace

Žijeme v éře globalizace. Co znamená slovo „globalizace“? Scruton (2016) je toho názoru, že globalizace je z pohledu jejích příznivců procesem, jenž umožňuje zvyšovat prosperitu a vytvářet půdu pro volný obchod. V neposlední řadě globalizace podle svých obhájců účinně destabilizuje despotické státy prostřednictvím nových rostoucích standardů svobody. Scruton (2016) ovšem vzápětí dodává, že odpůrci globalizace vidí celý proces opačně.

Scruton (2016, s. 120) tvrdí: „*V očích svých kritiků ale představuje ztrátu suverenity a společenský, ekonomický a estetický rozvrat obrovských rozměrů.*“

Všeobecná definice je dle Dlouhé, Dlouhého a Mezřického (2006, s. 11): „*Globalizace je spontánní, neřízený proces stále intenzivnější integrace zemí světa*

v jediném ekonomickém systému.“ Dále pokračují (2006, s. 11): „Mezinárodní měnový fond (IMF) proto příznačně definuje globalizaci jako rostoucí ekonomickou vzájemnou závislost zemí ve světovém měřítku v důsledku rostoucího objemu a druhu přeshraničních transakcí zboží a služeb a toku mezinárodního kapitálu, jakož i rychlejšího a rozsáhlejšího šíření technologií.“

Z definice, kterou jsem poskytl v předchozích odstavcích, tedy usuzuji, že globalizace je komplexním fenoménem, který je propojený politickou, ekonomickou a rovněž kulturní sférou naší planety.

Globalizace přišla v 6 vlnách (Dlouhá, Dlouhý, Mezřícký, 2006): **1) Kulturní vlna** – expanze různých druhů náboženství do celého světa napříč všemi kontinenty (písma, jazyky atd.); **2) Expanzivní vlna** – Evropané v 16. století podnikali objevné plavby a kolonizovali, rovněž došlo k rozmachu vědy; **3) Třetí vlna** – nesla se ve znamení změn plynoucích z válečných konfliktů mezi velmocemi v Evropě i v koloniích na jiných kontinentech; **4) Čtvrtá vlna** – vývoj a rozvoj dopravy, rostoucí míra mezinárodního obchodu (vznik internacionálního trhu komodit) a migrace lidí; **5) Pátá vlna** – rozsáhlé konflikty → potřeba nových řešení globálních problémů na nadnárodní úrovni; **6) Šestá aktuální vlna** – rostoucí migrace osob a kapitálu, stále silnější multikulturní faktory ovlivňující společenský život ve městech, regionech a celých společnostech.

Jak můžeme vidět, globalizace je úzce spojena s migrací. Nemůže ovšem tím, že dochází ke sbližování a provázanosti kultur, docházet ke kulturním šokům a střetům? Domnívám se, že za určitých okolností ano.

Koudelka (2018) se domnívá, že je třeba v tomto kontextu kulturu vnímat v širokém spektru, ne pouze jako umění. To dle Koudelky (2018, s. 95) znamená, kultura jako: „... *tvůrčí síla formující život lidí, tj. životní způsoby, vzorce vnímání a formy dorozumívání různorodých skupin jedinců.*“ Kultura ovlivňuje všechny složky státu. David Miller je toho názoru, že kultura vytváří i politickou identitu členů státu, což je provázáno i s historickou identitou. Rovněž se domnívá, že národní kultura by neměla být zničena, jelikož proces kulturní adaptace je komplikovaný (Koudelka, 2018).

Když imigranti emigrují do nějakého státu s odlišnou kulturou, tak přichází s kulturní výbavou, jež má své specifické hodnoty. Tyto hodnoty jsou následně modifikovány majoritní společností. Koudelka (2018) uvádí příklad na náboženství. Do státu přijdou migranti, jejichž národní identita je silně propojena s náboženstvím. Pokud je množství

imigrantů regulováno, tak nehrozí zničení kultury dané země, jež tyto cizince přijímá. Spíše dojde ke změně kultury vzájemnou interakcí. Miller si stojí za tím, že se kultura neustále mění. Jedním dechem však dodává, že se musí zabránit její radikální změně. Tohle je osobně teze, s kterou se naprosto ztotožňuji. Uprehlíkům je třeba pomáhat a ekonomičtí imigranti jsou mnohdy též důležití pro ekonomickou prosperitu dané země, ale musí jít o kontrolovaný proces.

Miller však zdůrazňuje, že samotné omezení kvantity není jediným nástrojem k zachování kultury přijímací země. Imigrační politika musí být i nastavena na míru potenciální rozdílnosti mezi majoritní společností a imigranty. Příkladem je jazyk. Veliké množství imigrantů → příslušníci přestanou, méně užívat národní jazyk → národní jazyk začne vymírat (Koudelka, 2018). Toto je řekl bych další alfa a omega problematiky střetávání kultur. Kontrolovaný počet migrantů, s kterým přijímací země musí efektivně pracovat. Není možné, aby tito lidé byli ze společnosti vyčleněni do ghett (viz Francie). Musí mít přístup k adekvátnímu vzdělání, které je si troufám tvrdit stěžejní. Tito lidé musí zároveň akceptovat naši kulturu a naše zvyky, aby sami sebe nevyčleňovali. Proces to musí být oboustranný. Nesmíme zapomínat i na to, že se jinak budou asimilovat nám blízké slovanské národy a národy z Afriky či Blízkého východu.

Walzer navíc správně podotýká, že není povinností majoritní společnosti zajistit přežití kultury minoritní skupiny, povinností je zajištění fyzické bezpečnosti. Jedním dechem však dodává, že je menšiny třeba tolerovat a respektovat i s jejich specifickými vzorci (Koudelka, 2018). Což se děje, jelikož Scheu (2011) referuje, že mezinárodní a evropské standardy jsou nastaveny natolik jasně, že k případům přímé diskriminace menšin dochází jen zřídka.

Koudelka (2018, s. 98) dodává, že: „*Identita náboženská, pracovní, rasová, sexuální apod. může mít větší význam než identita založená na příslušnosti k nějakému regionu či občanství.*“ To mě nutně vede k zamyšlení, že není možné vidět danou problematiku černo-bíle. Spíše je třeba se snažit hledat balanc při koncipování imigrační politiky tak, aby kultura nebyla radikálně transformována v negativním slova smyslu. Koudelka (2018) ovšem též namítá, že imigrace měla v některých případech pozitivní vliv na změnu kultury. Viz eliminace otrokářských tradic v Americe.

Berka (2016) konstatuje, že v konkrétním případě západní kultury v konfrontaci s kulturou Blízkého východu je problematické to, že obě entity za sebou mají z mnoha

hledisek odlišný vývoj. A podíváme-li se blíže na danou problematiku, tak oba směry vnímají odlišně přístup k náboženství. Západní kultury se vyznačují sekularizací, tedy oddělením náboženství od politiky. Blízký východ se vyznačuje přesným opakem. Západní kultury se na náboženství zaměřují i z vědeckého hlediska, kultury Blízkého východu nikoli. Odlišnosti jsou rovněž v názoru na míru tolerance ostatních náboženství. Scruton (2016, s. 150) dodává, že: „*Na západě je shoda v tom, že zákon je legitimní na základě souhlasu těch, kteří ho musejí poslouchat. Tento souhlas je výsledkem politického procesu, jehož prostřednictvím se každá osoba účastní na tvorbě a schvalování zákona.*“ Islámská tradiční společnost podle něho však zákon chápe jako Bohem vytvořený soubor příkazů a doporučení.

Ještě bych se rád stručně vyjádřil k problematice odlišného vnímání ženských práv. Domnívám se, že ženy v Africe či na Blízkém východě mají v současnosti menší práva, než mají ženy na západě. Je to dáno historicky a kulturně. Ženy v těchto částech planety disponují horším přístupem ke vzdělání a zaměstnání. Rovněž nemají v mnoha případech kontrolu nad svými partnerskými životy. Obávám se, že toto vedle náboženství může být dalším jablkem sváru při adaptaci imigrantů z těchto zemí.

Jak správně zmiňuje Bartoň, je velice důležité nepodceňovat mezináboženský dialog. Takový dialog je o to důležitější, jestli se potkají dvě radikálně odlišné skupiny osob nebo jednotlivci. Odlišný styl oblékání, stravování, smyslu pro humor, vyjadřování či jiný přístup slavení svátků mohou vést ke dvěma scénářům. Tyto odlišné perspektivy náhledu na život mohou implikovat buď negativní (odmítavou), nebo pozitivní reakci. Mezi pozitivní reakce rozhodně řadíme vlastní sebereflexi, jež se odehraje v reakci na vnímanou odlišnost (Scheu, ed., 2011).

3.5.4 Bezpečnostní hledisko

Osobně si myslím, že je třeba solidárně pomáhat těm, kteří pomoc potřebují. Nemělo by to ovšem být za cenu ohrožení vlastního obyvatelstva. V posledních letech Evropou otřásl několik teroristických útoků (viz např. Francie, Velká Británie, Německo nebo Belgie). Diskutována je rovněž míra kriminality mezi přistěhovalci, která se netýká pouze terorismu.

Po 11. září 2001 teroristická hrozba implikuje k obhajování omezení imigrace. Terorismus v cizích zemích si klade za cíle v lidech vzbudit strach a ovlivňovat vnitřní či vnější politiku těchto států (Koudelka, 2018).

Statistika Europolu ukazuje, že v Evropě za rok 2014 došlo k 226 teroristickým útokům, mezi které se počítají jak dokonané, tak nedokonané nebo zmařené bezpečnostními složkami států. V roce 2015 to bylo 193 teroristických útoků. V roce 2016 hodnota tohoto čísla klesla na 142. V roce 2017 číslo naopak vzrostlo na 205. V roce 2016 při teroristických útocích zemřelo 142 osob, v roce 2017 to bylo 68 zemřelých osob a další stovky zraněných. Většina úmrtí byla způsobena islámskými radikály. V r. 2017 došlo k teroristickým útokům v 9 státech, nejvíce teroristických činů se odehrálo ve Velké Británii (107), následována Francií (54). Akce džihádistů se zdvojnásobily. Zajímavé však je, že 67 % všech útoků mají na svědomí nacionalisté (např. Severní Irsko) a 16 % napáchali džihádisté (iDNES.cz, 2018b).

Nová šéfka Europolu De Bolleová uvedla, že základním nástrojem pro boj proti terorismu je efektivní výměna přesných informací a údajů. A to je rovněž i jednou z náplní práce této organizace spadající pod křídla EU, jež se snaží podporovat a vylepšovat spolupráci členských zemí EU (iDNES.cz, 2018b).

Je třeba však dodat, že restrikce legální migrace není tím stěžejním řešením teroristické problematiky. Je zde předpoklad, že legální imigrant do země nevstoupí bez patřičného státního povolení. Naopak nelegální migrant (který může být i potenciálním teroristou či kriminálním živlem) si cestu do Evropy najde i přesto, že hranice budou v souvislosti s imigrační politikou méně prostupné. Restrikce legální migrace či migrace jako celku navíc způsobí konfrontaci dvou veličin, svobody a bezpečí (Koudelka, 2018). Když mluvíme o svobodě a bezpečí, tak to můžeme podle mě vztáhnout i na ohrožení schengenského prostoru, jenž je pýchou EU. Situaci restrikce legální migrace bych přirovnal k naprosto pokryteckým omezením a regulaci nošení legálně držných zbraní. Slušný člověk si střelnou zbraň nebude shánět ilegálně, ale kriminální živel či terorista? Ten už nelegálně zbraň vlastní. Pokládám si otázku, kolik lidí by např. přežilo (zemřelo), kdyby při střelbě v Uherském Brodě měl tehdy někdo z návštěvníků restaurace střelnou zbraň? Je dle mého třeba, aby mezi sebou jednotlivé členské státy EU komunikovaly, vyměňovaly si přesné informace, a rovněž efektivně komunikovaly tajné služby s dalšími bezpečnostními složkami států.

Dalším bezpečnostním tématem je míra trestné činnosti přistěhovalců. Dle Sarrazina, muslimští přistěhovalci páchají v průměru více kriminálních deliktů v rámci Evropy. Jako příklady uvádí Berlín, tam je 20 % násilných trestných činů zapříčiněno tisícem mladistvých s tureckými a arabskými kořeny (pouhé 3 promile obyvatel Berlína). Problémy s kriminalitou zažívá rovněž Francie. Walter Laqueur dodává, že největší problémy jsou především u druhé a třetí generace přistěhovalců, jelikož jsou frustrováni z důvodů nezaměstnanosti, chudoby a nedostatečného vzdělání. Na druhou stranu je však třeba podotknout, že podle řady výzkumů neexistují dostatečné statistiky, které by dokazovaly spojitost mezi mírou trestné činnosti a signifikantním vlivem přistěhovalců na ni. Příkladem může být např. Itálie a Velká Británie.

3.6 Řešení Evropské migrační a uprchlické krize

Jaká jsou možná řešení migrační a uprchlické krize? Otázka, na kterou neexistuje jednoznačná odpověď. Mohou být uprchlické kvóty efektivní? Jak vyřešit problém s organizovaným zločinem a pašeráky, který hluboce prorostl do Evropské migrační a uprchlické krize, a je vlastně jedním z jejích nosných pilířů?

Uprchlické kvóty a systém přerozdělení uprchlíků a migrantů jsou pro celou Evropu mnoho let velice silným tématem. Jedná se o projekt EU, který má za cíl ulehčit situaci zemím, jež jsou nejvíce zasažené uprchlickou a migrační vlnou. Velikými podporovateli tohoto systému byly (jsou) např. Německo a Francie. Naopak proti se postavily především země Visegrádské skupiny - dále jen V4 (Antošová, 2018). Někteří experti tvrdí, že systém kvót řeší pouze důsledek problému, nikoli příčinu (TN.cz, 2015a). S tím se osobně ztotožňuji. Nejsem proti symbolickému přerozdělení uprchlíků na principu solidarity a subsidiarity, naopak je správné pomoci potřebným. Na druhou stranu si nemyslím, že je správná cesta vnucovat tabulková čísla jednotlivým národním státům. Finanční zdroje se totiž dají aplikovat i efektivnějším způsobem. Kvóty rozdělily Evropu, což je kontraproduktivní. Mám pocit, že si jednotlivé strany sporu nebyly (a dodnes mnohdy nejsou) schopné naslouchat. Celou situaci ani neulehčili tzv. „fake news“ a členové populistických politických stran, kteří pouze zvýšili rozdělenost a nervozitu ve společnosti napříč jednotlivými státy.

Jak správně podotýká Pítrová (2016), tak systém relokací (jehož druhů bylo přijato více) je neefektivní i na základě dat obsažených v oficiálních zprávách EU a národních států. Viz informace Evropské komise, podle které bylo přemístěno 497 cizinců z původně zamýšlených 160 000.

Podle Housky (2018a) nakonec i sama německá kancléřka Angela Merkelová uznala, že prosadit kvóty přes nesouhlas některých členských států EU, by bylo chybné. Zdůraznila však, že je třeba najít společný konsenzus a řešení migrační krize, aby nebyl ohrožen schengenský prostor, na němž je EU do značné míry postavená. Rovněž se německá kancléřka vyjádřila ve smyslu, že je třeba reformovat společnou azylovou a migrační politiku EU. Merkelová ovšem též tvrdí, že by mělo být kompetencí každého členského státu, jakou formu řešení migrační a uprchlické krize aplikuje.

Neschopnost domluvit se na přerozdělovacím mechanismu samozřejmě konsternovala státy jako Itálie či Řecko, k jejichž břehům uprchlíci a migranti plují, a tyto státy jsou tak přehlceny (Houska, 2018a). Ovšem na druhou stranu rozumím postoj států, které nechtějí přijít o pravomoc autonomně rozhodovat, kdo přijde na jejich území. Koncentrace a silná centralizace moci v rámci EU, by v konečném důsledku mohla vést pouze k dalšímu rozštěpení v rámci Evropy.

Jedním ze stěžejních nástrojů je zcela jistě **tvrdý boj s organizovaným zločinem a pašeráky**, který se na migraci chce přiživit, jak již rozebírám v podkapitolách 3.3 a 3.4.4.

EU se v letech 2015 a 2016 zaměřila na eliminaci pašeráckých sítí, což vedlo k zadržení kolem 2 000 pašeráků a obchodníků s lidmi. Rovněž bylo zabaveno 375 plavidel. Vzhledem k faktu, že 90 % migrantů využilo za úplatu služeb převaděčů, tak se jedná o nezanedbatelné číslo (publications.europa.eu, 2017). Nicméně se v tomto postupu nulové tolerance vůči kriminálním živlům musí vytrvat.

Řešení hlavních příčin migrace v zemích původu. Jsem toho názoru, že je nezbytné pomáhat především v ohniscích nestability, tedy v zemích původu uprchlíků a migrantů. A to formou jak okamžité humanitární pomoci (v případě nutnosti), tak i formou rozvojové pomoci z dlouhodobého hlediska. Podpora vzdělávání a zdravotního zázemí. Dále stavba studní a efektivně vynaložené finanční prostředky od donorů. Rovněž bych sem zařadil osvětu obyvatelstva v otázce reprodukce a prevence před civilizačními nemocemi atd. Perfektním příkladem takové činnosti je např. organizace Člověk v tísni. V této souvislosti bych ještě rád zmínil slova špičkového odborníka přes bezpečnost a

důstojníka české armády Otakara Foltýna (Gazdík, 2017), který uvádí, že nejefektivnější formou řešení migračních krizí je pomoc v místech, ze kterých uprchlíci a migranti přichází. Modelový příklad přímého srovnání pro představu - vynaložené prostředky na pomoc uprchlíkům a migrantům přicházejícím do Evropy nikdy nepomohou tak velkému množství osob, jako kdyby se takové prostředky vynaložily ve stejné míře v zemích jejich původu.

Agentura Frontex spadající pod EU, je stěžejní součástí evropské migrační politiky z hlediska ochrany vnějších hranic a kontroly migračních cest. Agentura si prošla v roce 2011 změnami prostřednictvím novelizačního nařízení, kdy byl posílen její apel na lidská práva. Nejenom, že agentura dohlíží na bezpečnost u vnějších hranic EU, ale rovněž v případě nouze pomáhá zachraňovat lodě s migranty a uprchlíky, kterým by jinak hrozila smrt (Honusková, Flídrová, Scheu, 2016).

Podle Honuskové, Scheua a Flídrové (2016) se v případě EUROSURU jedná o systém, jenž je postaven na vzájemné kooperaci a výměně informací mezi členskými státy EU a Frontexem. Klade si za cíl: detekovat nelegální migraci, kriminální přeshraniční činnost, záchranu a ochranu migrantů. Je založen na monitoringu lodí na volném moři, sledování pobřeží a přístavů.

Hotspoty jsou tzv. podpůrné skupiny, jež pomáhají s identifikací, registrací a odebráním otisků osobám, jež dorazí do Evropy. Jejich zřízení je vhodné v zemích, jako je Itálie a Řecko (ČTK, 2015).

Efektivní spolupráce se severoafrickými zeměmi je dalším stěžejním řešením. Do budoucna je nezbytné, aby existovaly platné dohody mezi EU a státy typu Tunis či Libye. Princip dohod by spočíval v tom, že by na moři nalezení a zachránění migranti bez nároku na azyl, byli odvezení zpět do severoafrických států, na místa speciálně k tomu určená (Houska, 2018b).

4 Sociální práce s migranty a uprchlíky v rámci ČR

V souvislosti s migranty a uprchlíky je nutné si přiblížit rovněž problematiku sociální práce s nimi. Její význam spočívá v tom, aby se klienti úspěšně adaptovali a integrovali do společnosti, jež disponuje kompletně odlišným právním systémem, jazykem, kulturou, zvyky, náboženstvím a životním stylem. Pokud se uprchlíci a migranti neadaptují a neintegrují do majoritní společnosti, může to vést až k postupnému vzniku sociální exkluze, kdy si budou klienti připadat vyčlenění, neužiteční a neschopní, což půjde ruku v ruce i se zvýšenou hladinou frustrace. S výše napsaným je spojené též zvýšené riziko výskytu sociálně patologických jevů typu kriminalita (krádeže, znásilnění či vraždy), závislosti, prostituce, vandalismus, rasismus a jiné. Takové jevy v konečném důsledku mnohdy vytváří špatnou reklamu pro skupinu migrantů a uprchlíků jako celek. V této kapitole se zaměřím především na samotnou sociální práci, zkraje stručně nastiňuji legislativu týkající se pobytu cizinců. Nechybí zde rovněž přehled forem a druhů sociálních služeb, které se týkají uprchlíků a migrantů. Též je zde vypracován přehled některých nevládních neziskových organizací. Stručně je zde charakterizován nadační fond Generace 21. Zvláštní pozornost je pak věnována sociální práci s traumatizovanými uprchlíky, koučování, dávkám státní sociální podpory a dávkám hmotné nouze.

4.1 Právní úprava

Dle Dohnalové (2012) je pobyt přistěhovalců na území ČR ošetřen 3 hlavními právními normami. Tou první je zákon č. 325/1999 Sb., o azylu. Dále je to zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. A třetím právním předpisem je zákon č. 221/2003 Sb., o doplňkové ochraně.

Dohnalová (2012) v tomto kontextu dále hovoří o hlavních institucích, které mají v kompetenci agendu týkající se pobytu cizinců v ČR: **1) Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR** (dále jen MVČR) – hlavní legislativní a exekutivní orgán, jenž má v gesci migrační a integrační politiku; **2) Ministerstvo zahraničí**; **3) Ředitelství služby cizinecké policie ČR.**

4.2 Poskytované sociální služby a příspěvek na péči

Podpora a pomoc jsou poskytovány pro cizince jako fyzické osoby (dále jen FO) prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Hlavními účely zákona č. 108/2006 Sb. jsou dle jeho znění např.: **1)** sociální začlenění a prevence sociálního vyloučení; **2)** řešení nepříznivé sociální situace; **3)** řešení ztráty schopnosti v důsledku věku, špatného zdravotního stavu, krizové situace, špatných návyků a stylu života vedoucího ke střetu se společností, prostředí vedoucího k sociálnímu hendikepu, ohrožení práv a zájmů prostřednictvím trestné činnosti jiné FO atd.

Do okruhu oprávněných osob patří jednak cizinci, kterým byl udělen azyl podle zvláštního zákona. A rovněž sem patří cizinci, kteří nedisponují trvalým pobytem v ČR, ale mají tato práva na základě mezinárodní smlouvy (zákon č. 108/2006 Sb.).

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách rozděluje sociální služby dle formy na: **1) pobytové** (ubytování v zařízení sociálních služeb); **2) ambulantní** (klienti pouze docházejí sami či v doprovodu do zařízení sociálních služeb); **3) terénní** (sociální pracovníci poskytují sociální služby v přirozeném prostředí klientů).

Kulhavá (2015) a Odbor 22 (2017) řadí mezi nejfrekventovanější druhy sociálních služeb, které se zaměřují na práci s cizinci např.:

- 1) **sociální poradenství** (především odborné sociální poradenství, které se zaměřuje na specifické skupiny klientů; obsahem je poradenství, terapeutické činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při uplatňování společenských práv a oprávněných zájmů),
- 2) **služby sociální prevence:**
 - a) **terénní programy pro sociálně ohrožené skupiny klientů**; detekce a minimalizace rizik spojených s jejich životem, umožnění kontaktu se společenským prostředím a pomoc s prosazením oprávněných zájmů a uplatněním práv,
 - b) **sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi**; forma je terénní či ambulantní; činnosti vedoucí k prevenci před riziky nesprávného vývoje dítěte způsobených např. komplikovanou krizovou sociální situací; obsahem služby jsou výchovné, vzdělávací a aktivizační

činnosti, kontakt se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a prosazování oprávněných zájmů a uplatnění práv klienta,

- c) **azylové domy**; forma pobytová na přechodnou dobu; pro osoby, jež ztratily bydlení v důsledku komplikované sociální situace; obsahem služby je poskytnutí stravy či pomoc s jejím zajištěním, ubytování, pomoc s uplatněním práv a prosazením oprávněných zájmů.

Dle odboru 22 (2017) jsou sociální služby poskytovány obcemi, kraji, nestátními organizacemi a Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen MPSV).

Co se týče organizací nevládního neziskového sektoru, zabývajících se pomocí cizincům, tak existují např. tyto (Bělíková, 2018): **1) Centrum pro integraci cizinců o.s.** (jazykové kurzy ČJ, trénink lektorů, sociální poradenství); **2) Člověk v tísni** (humanitární a rozvojová pomoc v krizových zemích, boj za demokracii a dodržování lidských práv); **3) Charita ČR** (největší nestátní a nezisková organizace z oblasti sociálně-zdravotní problematiky, cílovou skupinou jsou osoby všech ras, národností a vyznání); **4) Multikulturní centrum Praha** (nezisková organizace, jež se zaměřuje na osvětu, konference, vzdělávání a publikace v oblasti soužití odlišných kultur); **5) Organizace pro pomoc uprchlíkům** (pomáhá uprchlíkům, azylantům a dalším cizincům na území ČR); **6) Poradna pro integraci** (pomoc uprchlíkům a cizincům obecně s procesy adaptace a integrace v nové zemi, prevence před rasismem a xenofobií); **7) Poradna pro uprchlíky** (pomoc v oblasti práva, psychologie a sociální práce).

4.3 Nadační fond Generace 21 a sociální práce s imigranty za účelem jejich začlenění do naší společnosti

Generace 21 je nadačním fondem, jenž si kladl za cíl zachránit a přesunout do ČR 153 křesťanských osob ze Sýrie a Iráku, kde čelily nebezpečí. V současnosti se starají o 31 těchto osob, které dostaly azyl v ČR (Talaftant, © 2019).

Dle ČTK (2016) do ČR přišlo celkem 89 uprchlíků, někteří z nich se poté postupně vrátili do své vlasti. Česká vláda projekt v dubnu 2016 ukončila, jelikož 25 uprchlíků zemi opustilo a odjelo do Německa.

Předně je třeba zdůraznit, že mimořádně ohroženou skupinou z řad imigrantů v kontextu sociálního vyloučení (exkluze) v nové zemi jsou uprchlíci, jelikož se nachází ve specifické komplikované situaci, protože své domovy museli opustit nedobrovolně a pod nátlakem (Kolektiv autorů, 2008).

České prostředí bylo dle Petráše z historického hlediska dlouho uzavřenou společností. Od pádu komunismu ovšem téma imigrace postupně nabírá na intenzitě, rozhodně ne pouze díky zpětné reemigraci. ČR má obecně velikou zkušenost s imigrací Slováků, Romů, Ukrajinců, Vietnamců, Rusů či Poláků. Vzhledem k faktu, že ČR nekolonizovala, jako státy typu Francie nebo Velká Británie, tak je zde menší zkušenost s muslimy a dalšími národy (Scheu, 2011).

4.3.1 Sociální práce s traumatizovanými uprchlíky

Je nezbytně nutné, aby sociální pracovník disponoval dostatečnými znalostmi z oblasti traumatizace uprchlíka, jelikož takový stav (např. v důsledku mučení či jiných rozrušujících zážitků) může mít na cizince a jeho integraci značně negativní vliv. V neposlední řadě může sociální pracovník včas detekovat symptomy traumatu a poslat klienta na adekvátní terapii v rehabilitačním centru (Kolektiv autorů, 2008).

Mezi symptomy patří např. různý stupeň ztráty paměti, stres, vyhublé reakce, noční můry či roztěkanost. Postižení nemají zážitky z minulosti uzavřené, což má negativní vliv na emoce, paměť, vědomí a fyziologickou schránku klienta (Kolektiv autorů, 2008).

U dětí je však situace ještě složitější, protože jejich reakce jsou odlišné v závislosti na věku a dosaženém vývojovém stupni. Nejenom, že mohou být primárně traumatizováni, ale rovněž existuje sekundární traumatizace (soužití zdravých dětí s traumatizovanými příbuznými). To následně může v budoucnu vést k nižší míře odolnosti vůči zátěžovým situacím, vyšší míře závislosti vůči jiným osobám nebo ke spánkovým poruchám (Kolektiv autorů, 2008).

Sociální pracovník tedy dle Kolektivu autorů (2008) pracuje nejčastěji s cizinci netraumatizovanými, kteří potřebují především sociální poradenství, aby se zorientovali v nové zemi. Menší skupinu tvoří traumatizovaní uprchlíci, kteří potřebují jiný typ přístupu. Naprosto perfektním příkladem takového postupu je Dánsko. V této severské zemi jsou totiž propracované odbory sociálních služeb a rehabilitační centra. Sociální

pracovníci z těchto odborů mají za úkol cizince provázet integračním procesem za pomoci svých schopností, vedení, poradenství a finanční podpory. Charakter rozhovorů pracovníka a klienta je na objasňovací a podpůrné bázi. Pracovník má však v kompetenci poslat klienta i do jiných institucí. Rehabilitační centra mají multidisciplinární charakter, kde jsou cizinci rehabilitováni nejenom sociálními pracovníky, ale rovněž psychology, fyzioterapeuty či tlumočníky. Sociální pracovník klientovi radí v oblasti vzdělání, bydlení, zaměstnání, financí a sociálních vztahů. Výsledky závisí na kvalitní komunikaci a systematickém myšlení ze strany sociálního pracovníka (Kolektiv autorů, 2008).

Při práci s uprchlíky je třeba plně respektovat jejich hodnoty a odlišnosti. Rovněž je potřebné vědět celý kontext příběhu klienta. Důležité je klientům pomoci s hledáním trvalého bydliště, socializací, tvorbou rozvrhu každodenního života a navazováním kontaktů s novými lidmi (Kolektiv autorů, 2008).

Je třeba vést rozhovory s klientem tak, aby sociální pracovník byl citlivý ke ztrátám a utrpení uprchlíka, zároveň se však sociální pracovník musí zajímat o život uprchlíka v krajině původu, jelikož jedině tak dojde k plnému přeorientování se na nový život, v nové zemi (Kolektiv autorů, 2008).

Vzhledem k fyzickému a psychickému stavu některých uprchlíků mohou nastat i rizikové jevy. Mezi ty např. řadíme zhoršenou schopnost učit se nový jazyk, nedorozumění v rámci poradenství či sníženou míru úspěšnosti v oblasti zaměstnání. Vše je kompletně propojené, proto je třeba klienta podporovat a dodávat mu sebedůvěru. To co traumatizovaný uprchlík prožívá je zcela běžná reakce na extrémní situaci. Úspěch tkví v detekci stresorů a jejich následné minimalizaci. Následně je vhodné minimalizovat působení viktimizace, aby se tak předešlo opětovnému prožívání traumatu (Kolektiv autorů, 2008).

4.3.2 Koučování

Dle Kolektivu autorů (2008) je dalším aspektem sociální práce vedení a trénink klienta. Důležitá je již první schůzka k postupnému vytvoření dobrého vztahu sociální pracovník – klient. Před první schůzkou je dobré si přečíst spis klienta, aby se zbytečně neopakovaly otázky, které již dostal v minulosti (přispěje to k dobré atmosféře). Pracovník stanoví pro klienta plán, jenž bude obsahovat cíle, postupy a závazky.

Schůzky by se měly konat v pravidelných intervalech s dostatečným rozstupem. Obsahem schůzek bude jak minulost, tak budoucnost (plnění cílů a subcílů – zpětná vazba a vyhodnocení slabých či silných stránek). Následuje domluva na dalším postupu. Není dobré se zaměřovat pouze na to, co cizinec neumí, ale rovněž na to, jaké schopnosti a dovednosti využil v zemi svého původu. Dialogy by se měly vést v jazyku, jakým se cizinec jednodušeji domluví (Kolektiv autorů, 2008).

Profesionální sociální pracovník v roli „trenéra“ na sobě musí neustále pracovat prostřednictvím supervizí a odborných školení. Je třeba, aby se sociální pracovník profesionálně sebereflektoval. Je vhodné klienta doprovázet i na terapie k jiným odborníkům a prohloubit tím tak vzájemný vztah a důvěru. Je třeba mít nejenom znalosti o zemích, ze kterých migranti přicházejí, ale i všeobecné znalosti z oblasti metod a modelů (Kolektiv autorů, 2008).

Mezi nezbytné dovednosti sociálního pracovníka patří: kladení otázek, konverzační techniky, empatický přístup, poskytnutí zpětné vazby či konfrontace s realitou (Kolektiv autorů, 2008).

Pokud se bavíme v rovině migrantů obecně, tak Kulhavá (2015) správně uvádí, že sociální pracovník by neměl být pečovatelem. Migrant se musí naučit být samostatným člověkem v pro něho novém prostředí. Čím lépe to zvládne, tím lépe pro něj. Tzv. empowerment (zmocňování) je hlavní náplní sociálního pracovníka. Motivovat a trpělivě učit klienta je správné. Chybné by však bylo, kdyby pracovník za migranta dělal vše. Takhle by proces jeho integrace selhal. Cizinec musí tyto věci dělat v praxi sám pod dohledem sociálního pracovníka i za cenu toho, že udělá chybné rozhodnutí. Naneštěstí státní instituce mnohdy upřednostňují variantu, kdy by sociální pracovník jednal místo klienta. Takhle to ale nefunguje. Vše se dá ovšem natrénovat improvizovaným nácvikem (i s ohledem na jazyková omezení). Nejenom samotná komunikace, ale i vyplňování formulářů je nezbytně nutné, aby cizinec ovládal.

4.4 Sociální zabezpečení pro cizince v ČR, dávky státní sociální podpory (dále jen SSP) a dávky v hmotné nouzi

Dohnalová (2012) zmiňuje, že pro cizince platí stejná pravidla jako pro občany ČR. Právní kostru sociálního zabezpečení cizinců tedy tvoří: **1) Zákon č. 589/1992 Sb., o**

pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti; **2) Zákon č. 117/1995 Sb.**, o státní sociální podpoře; **3) Zákon č. 111/2006 Sb.**, o pomoci v hmotné nouzi; **4) Zákon č. 108/2006 Sb.**, o sociálních službách.

Zákon č. 117/1995 Sb. dávky SSP rozděluje: **1) poskytované dle výše příjmu** (přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné); **2) ostatní** (rodičovský příspěvek, pohřebné). **Zákon č. 111/2006 Sb. dávky v hmotné nouzi** rozděluje: **1) příspěvek na živobytí; 2) doplatek na bydlení; 3) mimořádná okamžitá pomoc (dávka jednorázová).**

4.5 Podmínky pro přiznání dávek SSP a dávek v hmotné nouzi pro cizince v ČR

Zákon č. 117/1995 Sb., o SSP má zakotvenu podmínku, že do okruhu oprávněných osob spadají cizinci, kteří musí disponovat trvalým pobytem na území ČR nebo mají v ČR bydliště. Další podmínky jsou uvedeny v § 3 téhož zákona.

Cizinci mají dle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi nárok na příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení za předpokladu, že jsou podle § 5 odstavce 1:

- osobami s bydlištěm v ČR, kterým byl udělen azyl či doplňková ochrana,
- cizincům bez trvalého pobytu v ČR (ovšem s bydlištěm na území ČR), kterým tato práva zaručuje smlouva mezinárodního charakteru.

Další osoby z okruhu oprávněných osob jsou uvedeny rovněž v § 5 odstavce 1 tohoto zákona.

Dohnalová (2012) správně podotýká, že dle zákona č. 111/2006 Sb. mají všichni cizinci (i nelegální) právo na dávku mimořádné okamžité pomoci.

5 Role médií

Jsem toho názoru, že média měla vždy významný vliv na veřejné mínění. Názory lidí jsou značně definovány tím, co vidí v televizi, novinách či na internetu atd. A s tím jsou úzce spojeny dezinformace (úmyslné či neúmyslné), které pak vytváří názory jednotlivců, potažmo skupin lidí. Domnívám se, že je to velice nebezpečný fenomén, který je nežádoucí pro společnost jako celek. V této kapitole stručně definuji „fake news“ v kontextu internetu.

5.1 Internet → dezinformace na internetu → podněcování k rasové nenávisti (nebezpečí tzv. „fake news“)

Internet a s ním spojené sociální sítě či webové stránky nabízejí takřka ideální prostor k šíření mystifikací a manipulování lidí (viz např. podkapitola 3.3.1).

Tak např. dle Stejskalové (2017) procentuální podíl lidí v EU, kteří disponují internetem, se v roce 2017 zvedl na 85 %. Dle statistik z konce roku 2016 je pouze 14 % osob v EU, které nikdy nepoužily internet. Už jenom z těchto čísel je evidentní, jak veliký dosah vůči obyčejným lidem internet má. Zarážející je dle mého též fakt, že např. sami politici mnohdy sdílí některé dezinformační zprávy.

„Fake news“ jsou záměrně nesprávné dezinformace či poplašné lživé zprávy, mnohdy mystifikují fakta. Jejich primárním cílem je manipulace s veřejností, propaganda a vliv na rozhodování. Existuje i pojem misinformace. Jedná se však o neúmyslné nepravdivé informace. Ve větším množství však mohou napáchat podobné škody jako dezinformace (Ministerstvo vnitra České republiky, © 2019b).

Existuje hned několik druhů dezinformačních kampaní. Teroristické si kladou za cíl radikalizaci osob za účelem spáchání teroristických útoků. Extrémistické manipulují osoby za účelem kriminálního jednání proti demokracii a ústavnosti. Proruské dezinformační kampaně pomocí zkreslených faktů či lží manipulují osoby k sympatizování s nedemokratickými zřízeními (Ministerstvo vnitra České republiky, © 2019b).

Jak správně podotýká Koudelka (2018), tak je velice nebezpečné překrucovat fakta. V kontextu migračních a uprchlických vln totiž může např. zpravodajství negativně zkreslovat obraz migrantů a uprchlíků. Příkladem jsou zprávy o nepokojích ve Francii, ve

kterých je omíláno, že jejich ohniskem byly čtvrti s imigranty. To dále vytváří představu, že přistěhovalci jsou schopni pouze násilí a destrukce. Důvody, které způsobily nepokoje, však nemusí nutně souviset s problematikou imigrace a integrace. Média (nejenom internetová) u minorit prezentují často negativní vlastnosti, což může způsobit zjednodušený a stereotypní pohled na imigranty jako celek. Řekl bych, že toto je jeden z důvodů, proč se zvedají preference populistických a extrémistických hnutí. Šíření strachu posouvá lidi k jednoduchým závěrům. Lidé s nedostatečným kritickým myšlením se nechají lehce ovlivnit zavádějícími titulky či fotkou v médiích. V konečném důsledku jsme svědky podněcování xenofobie a rasismu v „přímém přenosu“.

5.1.1 Možná řešení a boj s dezinformacemi

Dle ČTK (2018g) jsou tvůrci dezinformací stále více sofistikovaní. S reakcí již např. přišla jedna z předních sociálních sítí Facebook (dále jen FB), jenž začal potírat digitální podvodníky, kteří nakupují reklamy. Prostřednictvím těchto reklam následně šíří dezinformace. FB rovněž systematicky maže obrovské množství účtů, které šíří fake news. Politici z USA a EU stále hledají způsob, jak zlepšit legislativu v boji s tímto fenoménem.

Např. EU přišla s kodexem, jenž se zaměřuje na boj s dezinformacemi. Twitter, Google či FB by měly i na základě tohoto kodexu změnit svou politiku (frekventovanější mazání fake účtů a větší transparentnost reklam). Ovšem i dezinformátoři se neustále zdokonalují ve svých metodách. Dobrým příkladem je Rusko, kterému se podařily do určité míry ovlivnit poslední prezidentské volby v USA. Dnes je již velice složité detekovat počítače šířící fake news jako ruské, jelikož šířitelé se umně vydávají za občany evropské či americké národnosti. Zjistit autenticitu je proto velice složité (ČTK, 2018g).

Osobně si myslím, že je třeba začít se vzděláváním a rozvíjením kritického myšlení již v rámci výuky na základních školách. Doba se mění, digitalizuje a v budoucnu se možná hlavní boj bude odehrávat v kyberprostoru. Je nezbytné, aby se tomu přizpůsobila školství všech zemí, které se potýkají s masivní dezinformační kampaní jakéhokoli druhu. Nejenom odborníci, ale i obyčejní lidé musí být preventivně obeznámeni minimálně se základy fake news. Člověk si musí informace verifikovat z více zdrojů.

6 Přístup jednotlivých států k migraci a uprchlictví

V podkapitole 3.2.1 podrobně popisují v rámci migračních tras Evropské uprchlické a migrační krize situaci v Itálii jako modelový příklad země, která je jedním z míst vstupu imigrantů do Evropy a někdy i státem cílovým. V této kapitole popisují přístup několika dalších vybraných států k uprchlíkům a migrantům napříč kontinenty.

6.1 Německo

Přístup Německa k imigraci a uprchlictví je kladný. Spolková republika Německo má např. velikou zkušenost s imigrací Turků, protože Německo trpělo v určitých odvětvích nedostatkem pracovních sil (Týden.cz, 2011). Dle Kinga (2008) v letech 1961 a 1964 podepsalo Německo a Turecko smlouvu o *Gastarbeiterech*.

Z hlediska současné migrační a uprchlické vlny je Německo společně se severními zeměmi i kvůli svému silnému sociálnímu systému státem, jenž přijímá obrovské množství uprchlíků (Antošová, 2018). Honusková (2011) správně dodává, že jsou přístupy všech států EU (nejenom Německa) v oblasti migrace a uprchlictví ovlivněny např. Dublinskou úmlouvou a dalšími právními dokumenty v oblasti azylového práva.

Nezpochybnitelným faktem je, že s Evropskou migrační a uprchlickou krizí je úzce spojeno jméno proslulé evropské političky Angely Merkelové. Dle Němce (2016) se v souvislosti s kancléřkou hovoří v tom slova smyslu, že *de facto* uprchlíkům a migrantům otevřela bránu do Evropy, a tím pádem i do Německa. Jakým způsobem? Její kritici jsou toho názoru, že k tomu došlo prostřednictvím jejích činů a rovněž výroků v médiích. Prvním výrokem byla věta „to zvládneme“, kterou pronesla při tiskové konferenci v srpnu 2015 v době, kdy do Evropy přišla velká skupina uprchlíků a migrantů. Dalším údajným důkazem jsou fotky ze září 2015, kdy v Berlíně vítala migranty. A do třetice září 2015, kdy došlo k aktu, který hodnotí její kritici jako nejvíce signifikantní, jelikož Angela Merkelová umožnila vstup do Německa tisícům migrantů, kteří uvízli na nádraží v Maďarsku.

Je třeba si však položit otázku, jestli je německá kancléřka skutečným důvodem Evropské migrační krize? Redaktoři deníku *Die Zeit* tvrdí, že získali data od organizací monitorujících migraci. Tato data následně poslali Institutu pro výzkum zaměstnanosti. Ze statistik podle analytiků vyplývá, že činy Merkelové nemohly být hlavním důvodem silné

migrační vlny. Evropská migrační krize totiž začala sílit již na jaře 2015, tedy před pozitivními postoji německé politiky vůči uprchlíkům. Výroky Merkelové však mohly mít vliv na to, jakou destinaci si část uprchlíků a migrantů vybere po příchodu do Evropy (Němec, 2016).

6.2 Francie

Dle Dohnalové (2012) je Francie z historického hlediska přívětivá vůči přistěhovalcům, ačkoli tam je nyní problém s druhou a třetí generací imigrantů, kteří jsou mnohdy sociálně vyloučeni v důsledku jejich neúspěšné integrace. Jelikož Francie bývala koloniální mocností, tak není ani poměrně překvapivé, že disponuje multikulturní společností. Je zde praktikován asimilační model, který se zrychleně snaží dát přistěhovalci občanství, práva a povinnosti dané země. Za jakou cenu? Imigrant se musí částečně vzdát svého mateřského jazyka a určitých kulturních a sociálních specifíků, aby adaptace byla úspěšná.

Dle Šturmy a Faixe (2014) to byla ovšem Francie, která se v roce 2010 stala terčem mezinárodní kritiky v souvislosti s migrací. Důvodem bylo masové vyhoštění Bulharů a Rumunů romského původu, kteří do Francie přišli kvůli zlepšení svých životních podmínek. Zazněly i hlasy, že v tomto případě nebylo respektováno právo na volný pohyb občanů EU. Členské státy sice mohou občany EU vyhostit, celý instrument však podléhá striktní regulaci. K tomu, aby došlo k vyhoštění, nesmí být porušeny podmínky uvedené v několika právních předpisech (smlouva o EU, Listina základních práv EU či Evropská úmluva o lidských právech). Občan EU může být vyhoštěn v tom případě, že ohrožuje veřejný pořádek, bezpečnost nebo veřejné zdraví (dále se sem řadí zneužití práv a podvod). V žádném případě však vyhoštění nesmí být odůvodněno hospodářskými účely. Na druhou stranu se zde ukazuje nejasnost evropských právních norem, jelikož stát může občany vyhostit v případě, kdy takové osoby nepřiměřeně zatěžují systém sociálního zabezpečení. V neposlední řadě neexistuje ani evropská právní univerzální definice pojmů typu „ohrožení veřejné bezpečnosti“, „ohrožení veřejného pořádku“ či „ohrožení veřejného zdraví“. A právě tyto a rovněž další argumenty používala francouzská strana jako důvod k vyhoštění. Tento manévrovací prostor může vést k odlišnému výkladu. Výsledkem nejednoznačného výkladu bylo následné porušování práv Bulharů a Rumunů francouzskými orgány.

Na závěr je třeba říct, že ve Francii trvá hluboký politický rozkol z důvodu dlouhodobé migrace a uprchlictví. Je to především souboj Marine Le Pen proti Emmanuelu Macronovi. Le Pen je lídrem krajně pravicové Národní fronty (pozn. dnes přejmenované na Národní sdružení), Macron je naopak centristou (Lidovky.cz, 2017). Marine Le Pen je dlouhodobým kritikem migrace a EU (ČTK, 2018i). Je pravdou, že Francií v posledních letech otřáslo několik teroristických útoků, o čemž též píše v podkapitole 3.5.4. Le Pen právě terorismus používá jako častý argument, proč by se měla omezit migrace.

6.3 Velká Británie

Dle Dohnalové (2012) platí podobná charakteristika jako u Francie, a to ta, že Velká Británie (dále jen VB) je bývalou koloniální mocností. Ani VB se nevyhnula problémům s integrací druhé a třetí generace přistěhovalců. Britská společnost je tedy multikulturní a cizincům otevřená. Na rozdíl od Francie zde byl do 90. let minulého století praktikován multikulturní model, který na rozdíl od asimilačního ve větší míře prosazuje specifika dané minority. Dle Kulidakise (2018) je však pravdou, že omezení migrace je jedním z důvodů, proč Británie vystupuje z EU. S migrací je totiž na druhou stranu spojené zvýšené zatížení veřejných financí.

Brexit je v posledních letech velice diskutovaným tématem. Dnes v roce 2019 již víme, že výsledkem referenda o Brexitu je odchod Britů z EU, ačkoli jednání o finální podobě „rozchodu“ se neustále protahují. Odchod VB z EU pochopitelně vzbuzuje dodnes mnohé vášně. Faktem je, že jedním z důvodů Brexitu byla i snaha mít pod kontrolou uprchlictví a imigraci do VB. Pokud země reguluje imigraci, tak může snížit i zatížení veřejných rozpočtů v souvislosti se snížením míry příchodu imigrantů. Vyšší míra imigrace jde navíc ruku v ruce se snížením mezd Britů. Na druhou stranu je třeba podotknout, že z dlouhodobého hlediska může imigrace mít dle některých odborníků i opačný efekt, bude působit pozitivně na veřejné finance (viz kapitola 3.5.1). Dalším důležitým aspektem je rovněž to, že imigranti v rámci EU odvedou na daních celkově více peněz, než na příspěvcích, kterými je stát dotuje (Lidovky.cz, 2016).

6.4 Země Blízkého a Středního východu

Z mnoha důvodů (např. Arabské jaro) je toto teritorium nestabilní. Faktem ovšem je, že státy jako Turecko, Jordánsko, Irák či Libanon přijaly např. miliony uprchlíků ze Sýrie v reakci na tamní krizi. Je třeba podotknout, že 85 % uprchlíků a migrantů z celého světa je v uprchlických táborech rozvojových zemí (např. Dadaab v Keni). 90 % uprchlíků ze Sýrie zůstává v Turecku, Libanonu, Jordánsku či Iráku, tedy zemích okolních (Antošová, 2018). To je dle mého názoru důvod, abychom problematiku migrace a uprchlictví vnímali s pokorou a v širším kontextu, ačkoli pro nás jako Evropany je přirozené vnímat primárně události na evropském kontinentu.

Velice zajímavé je, když se podíváme na statistiky, které země (ne)přijaly Úmluvu o právním postavení uprchlíků (dále jen ÚPPU). Mezi státy z těchto regionů, které přijaly ÚPPU jsou: Afghánistán, Egypt, Írán, Izrael, Jemen, Jordánsko a Turecko. Úmluvu naopak nepřijaly tyto státy: Bahrajn, Irák, Katar, Kuvajt, Libanon, Omán, Pákistán, Palestina, Saudská Arábie a Spojené arabské emiráty (Honusková, Scheu, Flídrová, 2016). Přijde mi paradoxní (možná i chvályhodné), že ačkoli Irák a Libanon nepodepsaly ÚPPU, tak i přesto jsou na špici seznamu zemí, které přijímaly v takovém velikém množství uprchlíky ze Sýrie.

Velice skloňovaným problémem současnosti je však nedostatek vody, který jsem již načrtnul v kapitole 1.4. Co budou dělat země z tohoto regionu, až zásoby vody ubudou ještě znatelněji v budoucnosti? Co když to postihne i relativně „stabilní“ země z tohoto regionu? Přední český klimatolog a geolog Václav Cílek tvrdí, že migrace a nedostatek vody spolu úzce souvisí. Např. severní část Číny značně vysychá, nejde jenom o úbytek pitné vody, ale jde rovněž i o vodu, která je nutná k pěstování potravin. K Cílkovi se přidává i ministr životního prostředí Richard Brabec, který tvrdí, že v současnosti mají problém k přístupu k pitné vodě dvě miliardy lidí. V roce 2050 to budou již tři miliardy osob. To povede k lokálním konfliktům i masivní migrační vlně (Vodárenství.cz, 2018).

6.5 USA

USA a Kanada uzavřely smlouvu, která je stanovila třetími bezpečnými zeměmi. USA vychází při určování uprchlíka pouze z univerzální definice, neakceptují tedy regionální široké pojetí definice. Úředníci vybírají uprchlíky, kteří se nacházejí mimo

USA. K výběrům dochází rovněž mimo území USA. Prezident a Kongres každoročně stanovují počet uprchlíků, kteří budou tímto stylem přijati (Honusková, 2011).

V současnosti je v USA prezidentem Donald Trump, jenž bojuje proti migraci, především ze zemí střední Ameriky. Jeho cílem je kompletně uzavřít hranice s Mexikem v případě masivní migrační vlny (ČTK, 2018h). Zajímavostí dle Kinga (2008) je, že počet legálních a ilegálních mexických přistěhovalců v USA byl v roce 2008 4,5 milionu osob, a číslo stále stoupá. V roce 2004 bylo v USA 35,7 milionu obyvatel, kteří se narodili v jiné zemi, 29 % z tohoto počtu jsou ilegální přistěhovalci. I proto chce dle ČTK (2019) americký prezident Trump postavit na jižní hranici s Mexikem velikou betonovou zeď (dnes již ocelovou bariéru). Jeho pokusy o schválení výstavby byly (jsou) však opakovaně neúspěšné, jelikož je blokují opoziční demokraté, což vede rovněž k blokaci schválení rozpočtu. Patová situace vedla v konečném důsledku k tomu, že někteří zaměstnanci ze státního aparátu nedostali výplaty po dobu několika týdnů. Jedná se tedy o souboj dvou přístupů. Prezident vidí v lidech na hranicích s Mexikem především zločince, pašeráky drog a ilegální migranty. Naopak Nancy Pelosiová ze Sněmovny reprezentantů spatřuje v migrantech na hranicích „humanitární výzvu“, nikoli bezpečnostní ohrožení. Kritici navíc dodávají, že efektivita zde je rozporuplná a nejistá. Např. v roce 2018 čísla ilegálních příchoďů z Mexika do USA poklesla. Navíc většina ilegálních přistěhovalců žijících v USA bez potřebné dokumentace přicestovala do USA legálně s platnými vízy, po vypršení platnosti víz se však již zpět do zemí svého původu nevrátili.

Dle ČTK (2018j) je taktéž velice zajímavým zjištěním, že USA v roce 2018 nehlasovaly ve prospěch globálního paktu o uprchlících. Pouze USA a Maďarsko se v rámci valného shromáždění OSN nezavázaly k dokumentu, který navíc není právně závazný. V souvislosti s tímto dokumentem je však třeba říct, že jde zčásti i o symbolický akt, který vybízí k větší mezinárodní kooperaci. Hlavním přínosem tohoto paktu je ještě silnější apel na rozlišení mezi pojmy „uprchlík“ a „migrant“. V praxi to znamená, že státy světa mohou flexibilněji a spravedlivěji reagovat na masivní uprchlické vlny v mezinárodním měřítku. ČTK (2018j) v souvislosti s cíli globálního paktu o uprchlících doslova tvrdí: *„Cílem je ulehčit zemím, na jejichž území se uchýlilo velké množství uprchlíků, napomáhat svépomocí a soběstačnosti uprchlíků, umožňovat jejich přemístění do dalších hostitelských zemí a vytvářet podmínky pro návrat uprchlíků do jejich domovských států. OSN předpokládá, že díky dokumentu by uprchlíci mohli mít lepší možnost vzdělávání, snadnější přístup ke zdravotní péči a více příležitostí k zajištění*

normálních životních podmínek. Usnadnit by to mimo jiné mělo sjednocování rodin či poskytování studentských grantů nebo humanitárních víz. S financováním by mohl pomoci privátní sektor, církevní organizace nebo mezinárodní finanční instituce.“

6.6 Austrálie

Dle Honuskové (2011) je přístup Austrálie v oblasti uprchlictví podobný tomu v USA. Austrálie v rámci přesídlovacího mechanismu přijímá i uprchlíky, kteří nejsou na jejím území. Tyto osoby jsou vybírány na základě informací od UNHCR, následně dostanou uprchlické vízum. Dle Hrona (2017) je Austrálie v první desítce zemí, které přijímají migranty nejvíce, a to i přesto, že Austrálie má např. přísnější podmínky pro přijetí uprchlíků než Německo. Důvodem je nedostatek pracovních sil.

Ovšem v protikladu působí zprávy, podle kterých Austrálie migranty mnohdy přijímat nechce a naopak lodě s nimi tahá zpět na moře (porušování mezinárodních smluv), což se nelíbí OSN. Expertka přes migraci Claire Higginsová dále dodává, že migranti jsou mnohdy vyslýcháni a vězněni, následně jsou posláni zpět do Vietnamu a na Srí Lanku (EuroZprávy.cz, 2016). Tato zpráva je z roku 2016. Zpráva o Austrálii a jejím postavení v TOP 10 států, které nejvíce přijímají uprchlíky, je z roku 2017. Těžko říct, jestli se situace za rok může tak rapidně změnit či jestli se restriktivní azylová politika ze zprávy z roku 2016 netýkala pouze určitých států.

Za zmínku stojí i početná kolonie českých krajanů v Austrálii. Uchýlili se sem např. židovští uprchlíci v roce 1939. Když skončila 2. světová válka, tak se v roce 1949 do Austrálie dostávaly první migrační vlny Čechoslováků. Jednalo se o 4 167 osob. V roce 1950 dorazilo dalších 5 020 osob. Zajímavým faktem je rovněž to, že imigranti museli podepsat před příchodem do Austrálie pracovní kontrakt, v němž se zavázali, že budou vykonávat jakoukoli práci, kdekoli v zemi. Většina lidí (včetně odborných profesí typu právník či lékař) pracovala v zemědělství. Ale ani po uplynutí dvou let tyto osoby nemohly najít uplatnění ve své profesi, jelikož tamní odborné profesní komory odmítaly uznávat jejich vzdělání. Část z imigrantů se proto přestěhovala např. do USA či do Kanady. Po invazi sovětských vojsk v Československu v roce 1968, přiletěla 14. září 1968 do Austrálie další vlna Čechoslováků (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013).

6.7 Nový Zéland

Na závěr této kapitoly bych ještě rád popsal Nový Zéland (dále jen NZ), jenž je velice oblíbenou destinací pro migranty, uprchlíky a turisty (platí i pro ČR). Z historického hlediska dle Ašenbryla (2009) na NZ dorazily první migrační vlny Polynésanů v 9. století. Z těchto skupinek se následně zrodily legendární bojovné kmeny Maorů, které jsou tak signifikantním kulturním znakem Nového Zélandu i v současnosti. Jejich pozvolné stěhování na jižní ostrov trvalo přibližně až do 14. století. V roce 1769 na NZ připlul James Cook. Nový Zéland se dostal pod britskou kontrolu po četných bojích, samotná kolonizace začala v roce 1777. To vedlo k migrační vlně, kdy na N. Zéland přišli Angličané, Skoti a Irové.

Vzhledem ke globálnímu oteplování a tím spojenému nárůstu hladiny oceánu na NZ dlouhodobě migrují Polynésané, kteří přicházejí o svá tradiční životní prostředí (Ašenbryl, 2009). Dle Hrona (2017) patří NZ do světové desítky zemí, co se přijímání uprchlíků a migrantů týče.

NZ je zajímavou destinací i z českého pohledu, což mohu doložit na základě osobní zkušenosti. Každý rok v určitém termínu může 1 200 Čechů zažádat o Working Holiday víza. Letos jsem patřil mezi ty šťastné i já. Dostal jsem dlouhodobější vízum s tím, že mám jeden rok na to, abych na NZ vycestoval. Po příjezdu na Nový Zéland tam mohu pobývat, pracovat a cestovat jeden rok s možností prodloužení. O tento typ víz se žádá přes internet a kvóta je většinou plná během několika minut. Stránky se mnohdy načítají velice dlouho a často též kolabuje server imigračního úřadu. Rovněž je třeba dodat, že vstup na NZ v rámci programu Working Holiday mohou získat pouze osoby, kterým je mezi 18 a 35 roky, mají sjednané zdravotní pojištění, neberou si sebou do země děti, při vstupu do země mají zpáteční letenku a dostatečné finanční prostředky na svém účtu. Většinou se pracuje v zemědělství, ale je možné získat i kvalifikovanou práci v nějaké odborné profesi.

Empirická část

7 Dotazníkové šetření mezi obyvateli České republiky

V této kapitole popisují vlastní kvantitativní výzkum týkající se postojů obyvatel ČR, jehož součástí jsou dotazníkovým šetřením získaná data, která následně analyzuji a interpretuji.

7.1 Výzkumný cíl

Hlavním cílem mé diplomové práce je zmapování postojů obyvatel České republiky vůči uprchlíkům a migrantům ve stínu Evropské migrační krize prostřednictvím dotazníkového šetření. V rámci sekundárních cílů porovnávám věkovou skupinu osob „65+“ s mladšími ročníky, a zjišťuji, jakým způsobem se liší jejich názory na toto téma. V případě rozdílnosti postojů či nižší míry verifikace zdrojů informací, poskytnu svá doporučení např. v oblasti důraznějšího ověřování zdrojů dokumentů, ze kterých senioři čerpají poznatky o uprchlictví a migraci. Pokudliže evaluovaná data naznačí nižší míru kritického myšlení a snahy zkoumat zdroje informací i u dalších věkových skupin, tak tato preventivní opatření rozšířím i na osoby z mladších věkových kategorií. Dalšími dílčími cíli je zjistit, jestli jsou uprchlíci a migranti rizikem pro evropskou společnost podle obyvatel ČR, a jestli se tito cizinci zvládnou úspěšně adaptovat na životní styl v Evropě. S tím souvisí i má doporučení pro zefektivnění adaptace přistěhovalců v hostitelských zemích, na evropském kontinentu. V rámci diskuze rovněž konfrontuji získaná výzkumná data s poznatky z teoretické části mé práce.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaký postoj zaujímají obyvatelé České republiky vůči uprchlíkům a migrantům ve stínu Evropské migrační krize?

Dílčí výzkumné otázky:

- 1) Působí současná Evropská migrační krize na obyvatele České republiky negativně?

- 2) Představují uprchlíci a migranti riziko pro evropskou společnost podle obyvatel České republiky?
- 3) Zvládnou se uprchlíci a migranti úspěšně adaptovat na životní styl v Evropě?
- 4) Je ze strany obyvatel ČR dostatečná míra kritického myšlení a ověřování zdroje informací týkajících se migrace a uprchlictví?

7.2 Hypotézy

H1: Evropská migrační krize na obyvatele České republiky působí více negativně ve věkové skupině 65 +.

H2: Pro věkovou skupinu 65 + představují uprchlíci a migranti větší bezpečnostní riziko pro ČR.

H3: Respondenti se domnívají, že úspěšnější adaptace na životní styl v Evropě bude snazší v případě zapojení do místní komunity majoritní společnosti.

7.3 Charakteristika kvantitativního výzkumu

Dle Hendla (2015) je signifikantním rysem pro kvantitativní výzkum velké množství respondentů. Sběr dat je strukturovaný prostřednictvím techniky dotazníků či pozorování. Disman (2002) uvádí, že výsledky kvantitativního výzkumu mají reprezentativní charakter, což vede k jejich zobecnění na celou populaci. Kvantitativní výzkum aplikuje statistické metody k deskripci sociálních jevů (různé procesy či fenomény). Tyto jevy jsou převedeny do měřitelných znaků, které jsou následně analyzovány, porovnávány a interpretovány (Mediaguru, 2019). Disman (2002) dále hodnotí dotazníkové šetření jako značně efektivní techniku vzhledem k možnosti početného oslovení jedinců při zachování značné míry jejich anonymity. Dotazník má rovněž nesporné výhody z hlediska poměru počtu respondentů, časové náročnosti a nákladů. Nevýhodou je však nižší návratnost a značná závislost na ochotě dotazovaných osob z řad veřejnosti.

7.4 Metodika sběru dat

Pro praktickou část své diplomové práce jsem si zvolil kvantitativní strategii výzkumu, v jejímž rámci jsem aplikoval metodu dotazování prostřednictvím nástroje „dotazníkové šetření“. Tento postup je v souvislosti s vybraným tématem práce dle mého názoru ideálním prostředkem ke sběru dat a jejich následné evaluaci.

7.5 Tvorba dotazníku a pilotní výzkum

Dotazník (k dispozici v příloze), který jsem vytvořil pro tuto diplomovou práci, se skládá z několika částí. V jeho úvodní části jsou respondenti osloveni a seznámeni s účelem dotazníku, který je anonymní. U každé otázky nechybí poučení o tom, jak ji řádně vyplnit. Dotazník obsahuje celkem 14 otázek, které se zaměřují na téma „postoje obyvatel ČR vůči uprchlíkům a migrantům“. 12 otázek je uzavřených a další 2 jsou polouzavřené. Prvních 12 otázek je orientovaných na postoje respondentů vůči uprchlictví a migraci s tím, že nechybí jak otázky afektivní, tak hodnotící a behaviorální či jejich kombinace. Na závěr jsou položeny dvě identifikační otázky (týkající se pohlaví a věku).

Nejprve jsem však před startem hlavního výzkumu provedl výzkum pilotní, jehož prostřednictvím jsem rozeslal 20 dotazníků (v internetové i tištěné podobě), abych dostal zpětnou vazbu ohledně srozumitelnosti a správnosti položených otázek. Na základě připomínek a doporučení jsem některé otázky případně upravil. Též jsem touto formou zjistil přibližný čas k vyplnění dotazníku, ten činil cca 5 minut. V neposlední řadě jsem si taktéž ověřil, jestli jsou korektně zvolené výzkumné otázky. Pilotní výzkum proběhl na začátku března 2019. Finální verze dotazníku byla rovněž konzultována s vedoucí mé diplomové práce, paní doktorkou Novou.

7.6 Charakteristika výzkumného souboru a průběh sběru dat

Výzkumný soubor je tvořen obyvateli České republiky napříč všemi věkovými kategoriemi. Respondenti byli vybíráni náhodně. Sběr dat jsem realizoval v elektronické i tištěné (fyzické) podobě v období měsíce březen 2019. Dotazníky byly vytvořeny elektronicky a následně distribuovány skrze specializované webové stránky (vyplnto.cz).

Vzhledem k tomu, že výzkumné šetření do značné míry počítalo i s účastí věkové skupiny „65 +“, tak jsem vytvořil rovněž dotazníky tištěné ve fyzické formě, jelikož generace seniorů spíše inklinuje k této formě vyplňování. Potřebnou velikost výběrového vzorku jsem zjistil využitím programu „Sample size calculator“. Po zadání parametrů bylo výsledkem 384 požadovaných respondentů.

Obdržel jsem celkem 394 vyplněných dotazníků, z tohoto počtu bylo možné použít 385 dotazníků pro účely výzkumu. Vyřazeno tedy bylo 9 dotazníků, jelikož byly nedokončené či nekompletně vyplněné.

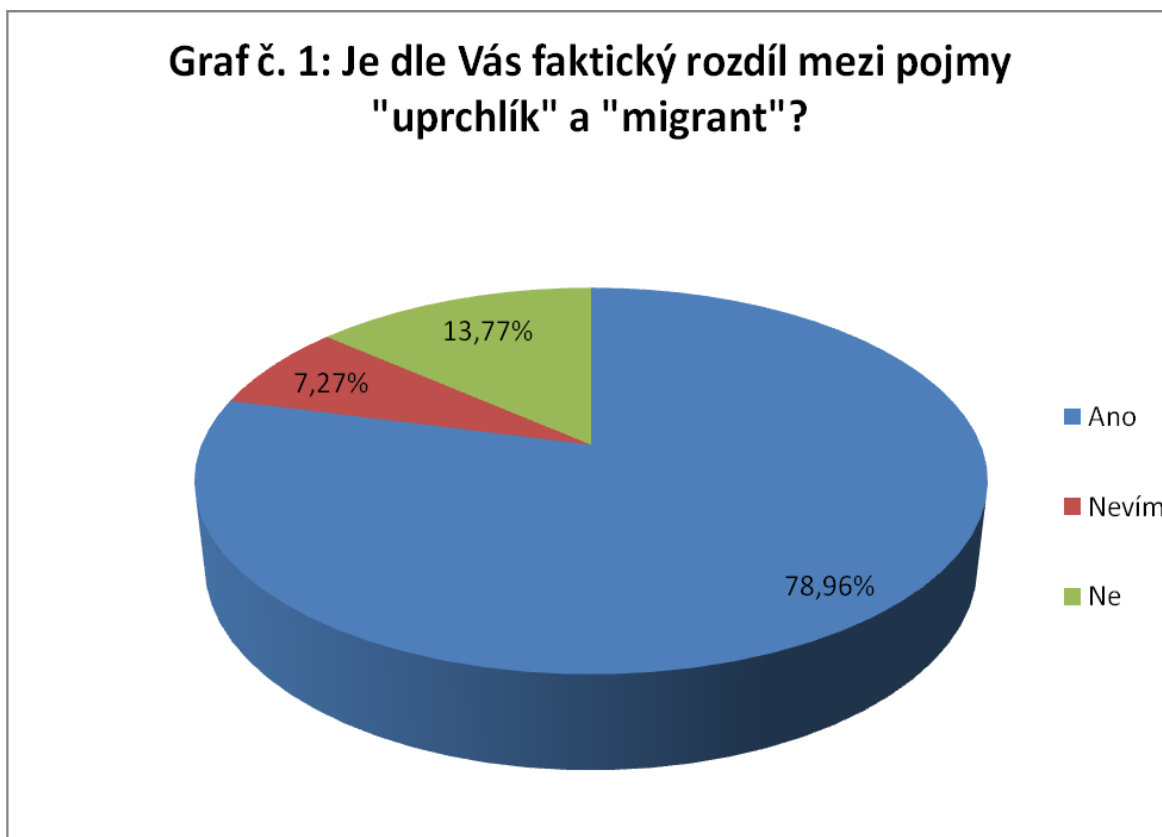
Finální počet řádně vyplněných a kompletních dotazníků s výstupy jsem zanesl na dvě platformy. První platformou byla webová stránka vyplnito.cz, která je specializovaná na tvorbu dotazníků a průběžný sběr dat. Po ukončení sběru odpovědí jsem následně totožná data zadal i do programu Microsoft Office Excel, v němž jsem rovněž provedl jejich finální kontrolu.

7.7 Analýza a interpretace dat

Data získaná dotazníkovým šetřením jsem zpracoval v programu Microsoft Office Excel. Analyzované a interpretované výsledky dotazníkového šetření se nachází v přehledné podobě grafů (i se slovním zhodnocením) na následující straně 75 a dále.

Otázka č. 1: Je dle Vás faktický rozdíl mezi pojmy „uprchlík“ a „migrant“?

Graf 1: Rozdíl mezi pojmy „uprchlík“ a „migrant“

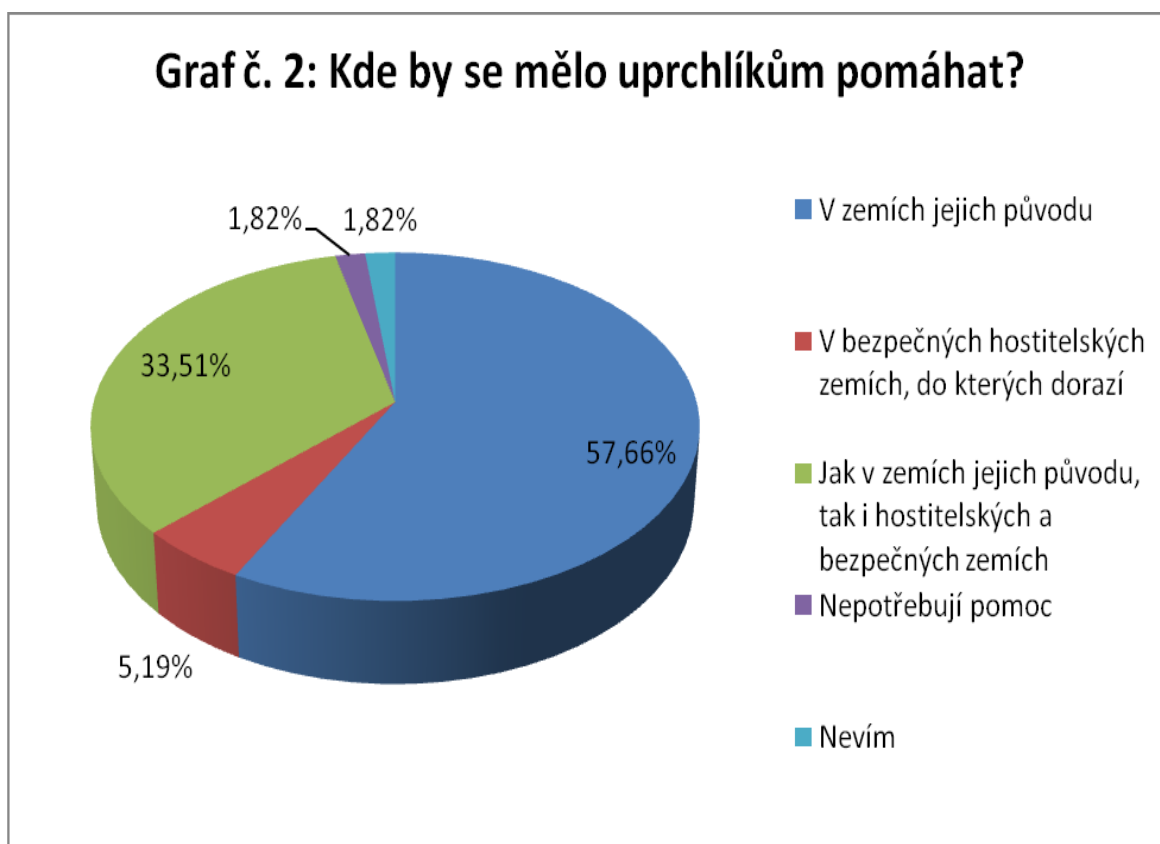

Zdroj: vlastní výzkum

U této otázky bylo možné vybrat pouze jednu odpověď. Úkolem otázky bylo zjistit, jaké je mezi respondenty povědomí o rozdílnosti mezi pojmy „uprchlík“ a „migrant“. Z výše uvedeného grafu je patrné, že 304 respondentů (78,96 %) vnímá rozdíl mezi pojmy „uprchlík“ a „migrant“. Dalších 53 respondentů (13,77 %) je toho názoru, že žádný rozdíl mezi těmito pojmy není. 28 respondentů (7,27 %) neví, jaký je rozdíl mezi „uprchlíkem“ a „migrantem“.

Otázka č. 2: Kde by se mělo uprchlíkům pomáhat?

Graf 2: Kde by se mělo uprchlíkům pomáhat?

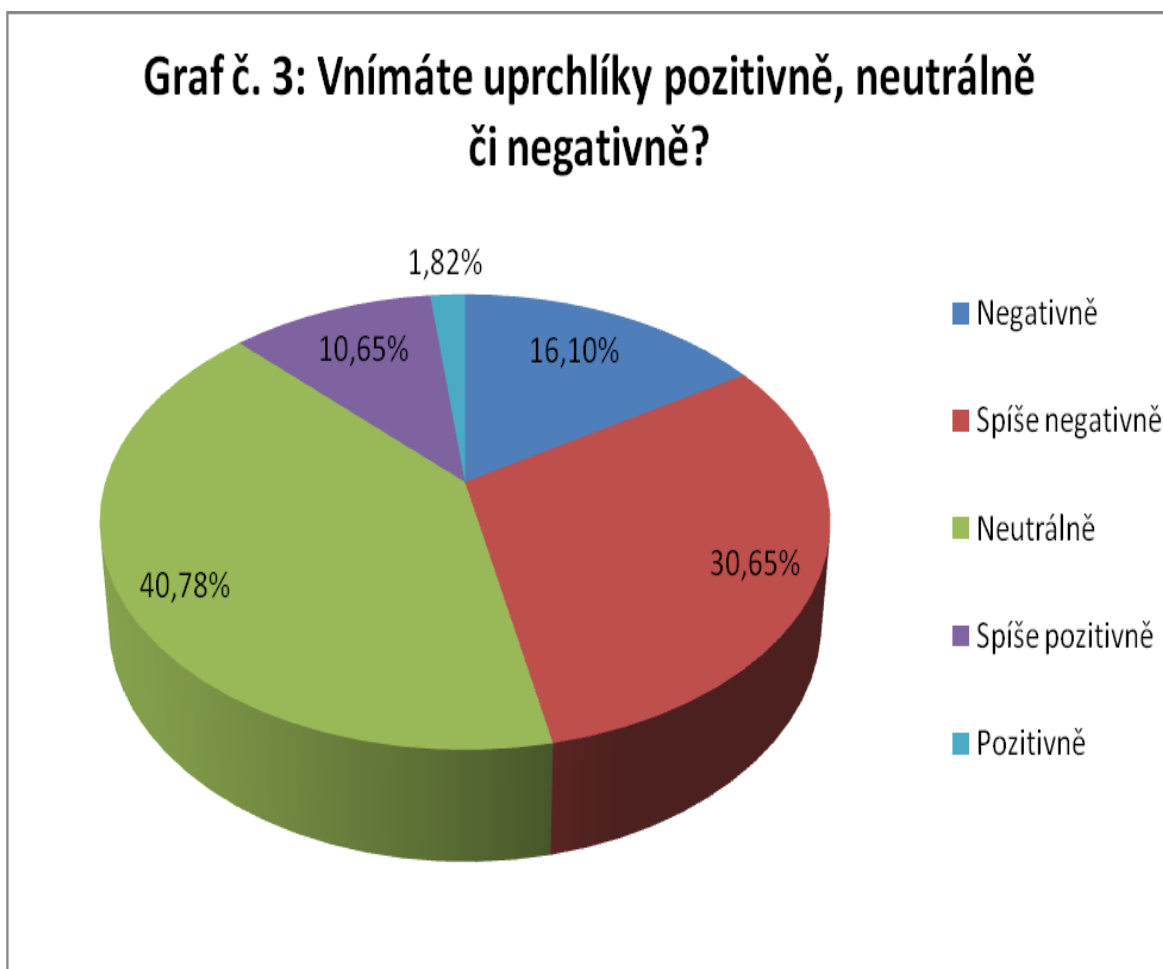

Zdroj: vlastní výzkum

Další otázka monitorovala, kde by se dle obyvatel ČR mělo uprchlíkům pomáhat. Opět bylo možné vybrat pouze jednu odpověď z nabízených. Respondenti si v 57,66 % případů (222 osob) vybrali možnost „V zemích jejich původu“. 129 respondentů (33,51 %) se domnívá, že by se mělo pomáhat nejenom v zemích původu, ale rovněž i v hostitelských a bezpečných zemích. 20 osob (5,19 %) je toho názoru, že by se uprchlíkům mělo pomáhat v bezpečných hostitelských zemích, do kterých dorazí. 7 respondentů (1,82 %) si myslí, že uprchlíci pomoc nepotřebují. Dalších 1,82 % respondentů neví, kde by se mělo uprchlíkům pomáhat.

Otázka č. 3: Vnímáte uprchlíky pozitivně, neutrálně či negativně?

Graf 3: Jak vnímáte uprchlíky?

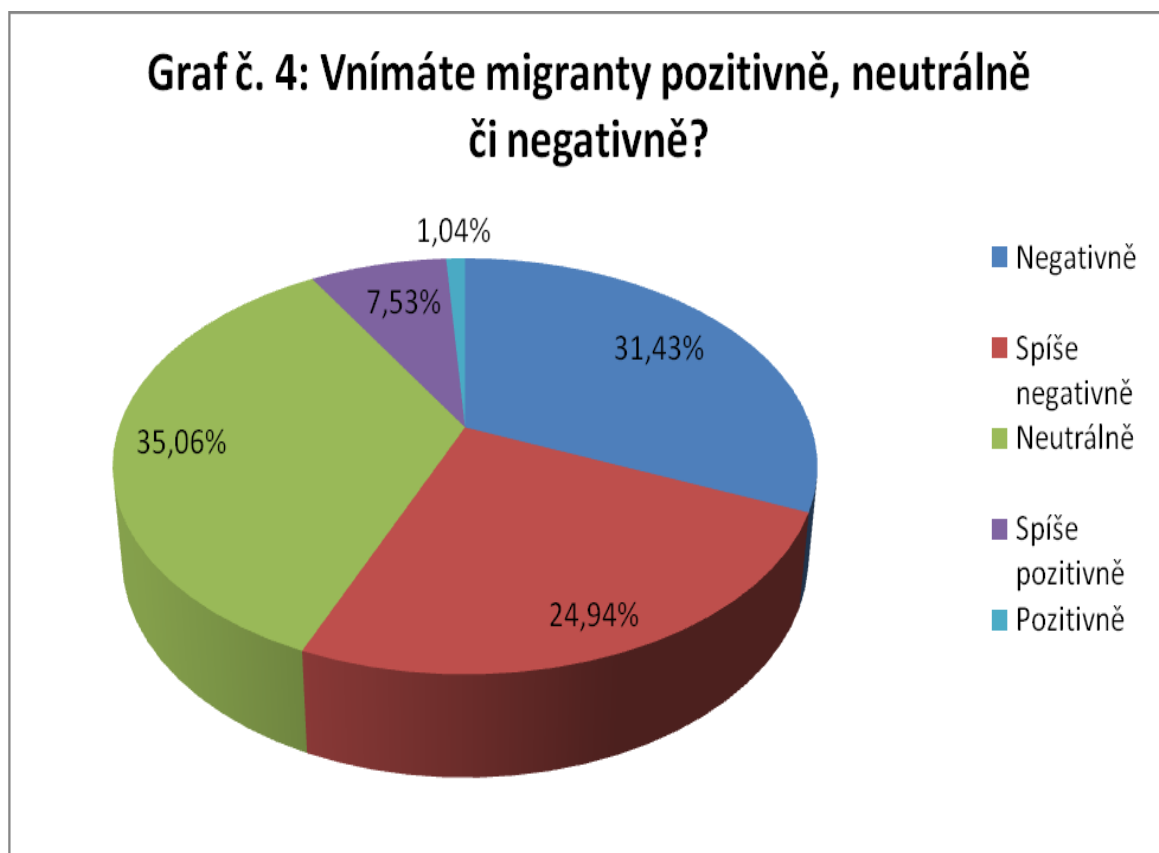

Zdroj: vlastní výzkum

V případě třetí otázky se respondenti měli za pomoci škály rozhodnout, jak vnímají uprchlíky. 157 respondentů (40,78 %) vnímá uprchlíky neutrálně. 118 respondentů (30,65 %) vnímá uprchlíky spíše negativně. 62 osob (16,10 %) vnímá uprchlíky negativně. V očích 41 respondentů (10,65 %) jsou uprchlíci vnímáni spíše pozitivně. Čistě pozitivně uprchlíky vidí pouze 7 respondentů (1,82 %).

Otázka č. 4: Vnímáte migranty pozitivně, neutrálně či negativně?

Graf 4: Jak vnímáte migranty?

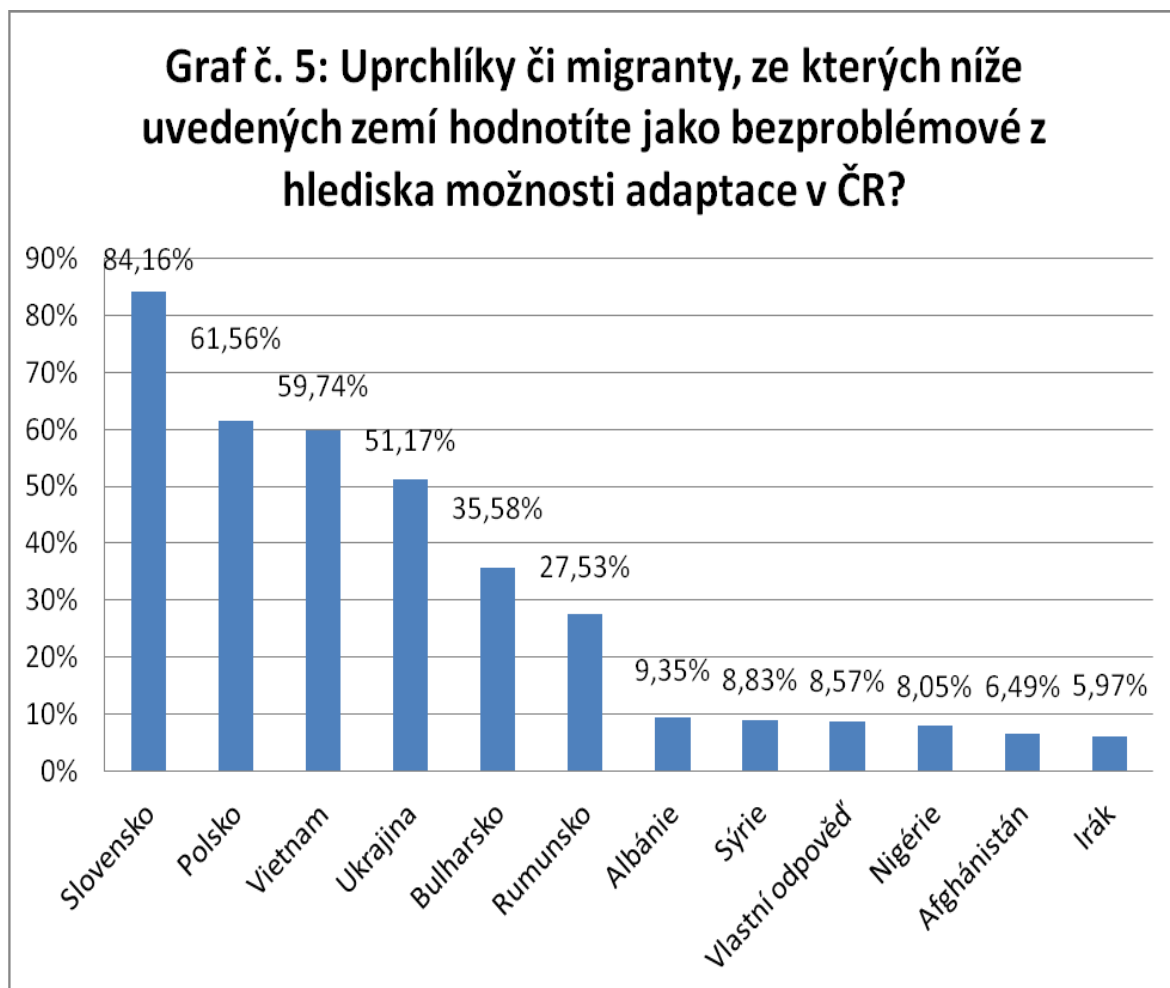

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka číslo 4 má stejné parametry jako otázka č. 3 s tím rozdílem, že se pomocí škály táže na migranty. A jak obyvatelé ČR vnímají migranty? 135 respondentů (35,06 %) vnímá migranty neutrálně. 121 dotazovaných (31,43 %) vnímá migranty čistě negativně. 96 respondentů (24,94 %) vnímá migranty spíše negativně. Migranti jsou spíše pozitivně vnímáni 29 osobami (7,53 %) a zcela pozitivně 4 respondenty (1,04 %).

Otázka č. 5: Uprchlíky či migranty, ze kterých níže uvedených zemí hodnotíte jako bezproblémové z hlediska možnosti adaptace v ČR?

Graf 5: Možnost adaptace uprchlíků a migrantů z níže uvedených zemí

Zdroj: vlastní výzkum

V otázce č. 5 mohli respondenti zaškrtnout jednu či více odpovědí a rovněž mohli v rámci polootevřené otázky napsat svou vlastní originální odpověď. Z grafu je evidentní (a nepříliš překvapivé), že 324 respondentů (84,16 %) vybralo možnost Slovensko v kontextu hodnocení nejlepších předpokladů k úspěšné adaptaci migrantů či uprchlíků v ČR. Dále následuje Polsko (237 respondentů – 61,56 %), Vietnam (230 respondentů – 59,74 %), Ukrajina (197 respondentů – 51,17 %), Bulharsko (137 respondentů – 35,58 %) a Rumunsko (106 respondentů – 27,53 %). Dále následuje s poměrně větším odstupem Albánie (36 respondentů – 9,35 %) a Sýrie (34 respondentů – 8,83 %). Vlastní odpověď zvolilo 33 respondentů (8,57 %), k této možnosti se konkrétněji vyjádřím v následujícím

odstavci. Poslední místa uzavírá Nigérie (31 respondentů – 8,05 %), Afghánistán (25 dotazovaných – 6,49 %) a Irák (23 respondentů – 5,97 %).

Jak jsem již nastínil v předchozím odstavci, téměř 9 % zaujímá možnost vlastní odpovědi. A jaké konkrétní odpovědi si pro nás respondenti připravili? 4 osoby jsou toho názoru, že uprchlíci či migranti z žádné země nejsou schopni bezproblémové adaptace v ČR. 1 respondent zmínil tyto exotické země: Čína, Indie, jihovýchodní Asie, Jižní Amerika. Některé příklady dalších vlastních odpovědí cituji zde:

- *„Pokud dotyčný chce, tak se adaptovat může a nezáleží na národnosti.“*
- *„Každý může být problémový.“*
- *„Odmítám škatulkovat lidi podle země jejich původu.“*
- *„Záleží na člověku, ne na jeho původu.“*
- *„S žádným jsem se nesešla, v okolí žádné nemám (nemohu tedy soudit, zda jsou bezproblémoví či problémoví).“*
- *„Rusko.“*
- *„Západní země – kterékoliv.“*
- *„Nerozděluji.“*
- *„Velká Británie.“*
- *„USA, Čína, Austrálie.“*
- *„Jakákoliv země kromě Slovenska.“*
- *„Bezproblémovostí z hlediska adaptace rozumím plnou integraci; ta je ovšem často závislá na jazykovém porozumění.“*
- *„Nezáleží až tak primárně na zemi původu, jako spíše na vzdělání, kulturních aspektech, schopnosti adaptace a důvodech, které vedly k migraci.“*
- *„Všechny evropské státy v rámci EU i ostatní nečlenské.“*
- *„Srbsko.“*
- *„Všechny ze jmenovaných.“*

Otázka č. 6: Jaké důvody podle Vás stojí za neúspěšnou adaptací uprchlíků či migrantů v cizí zemi?

Tabulka 1: Důvody stojící za neúspěšnou adaptací uprchlíků či migrantů

Tabulka č. 1: Jaké důvody podle Vás stojí za neúspěšnou adaptací uprchlíků či migrantů v cizí zemi?	
Odpověď	Průměrné pořadí
Odlišná kultura a zvyky	2.657
Jazyková bariéra	3.371
Nedostatečné vzdělání a kvalifikace	3.787
Náboženské vyznání	3.847
Neochota pracovat	4.008
Negativní přístup obyvatelstva hostitelské země	4.831
Špatně nastavený systém hostitelských zemí k uprchlíkům a migrantům	5.499

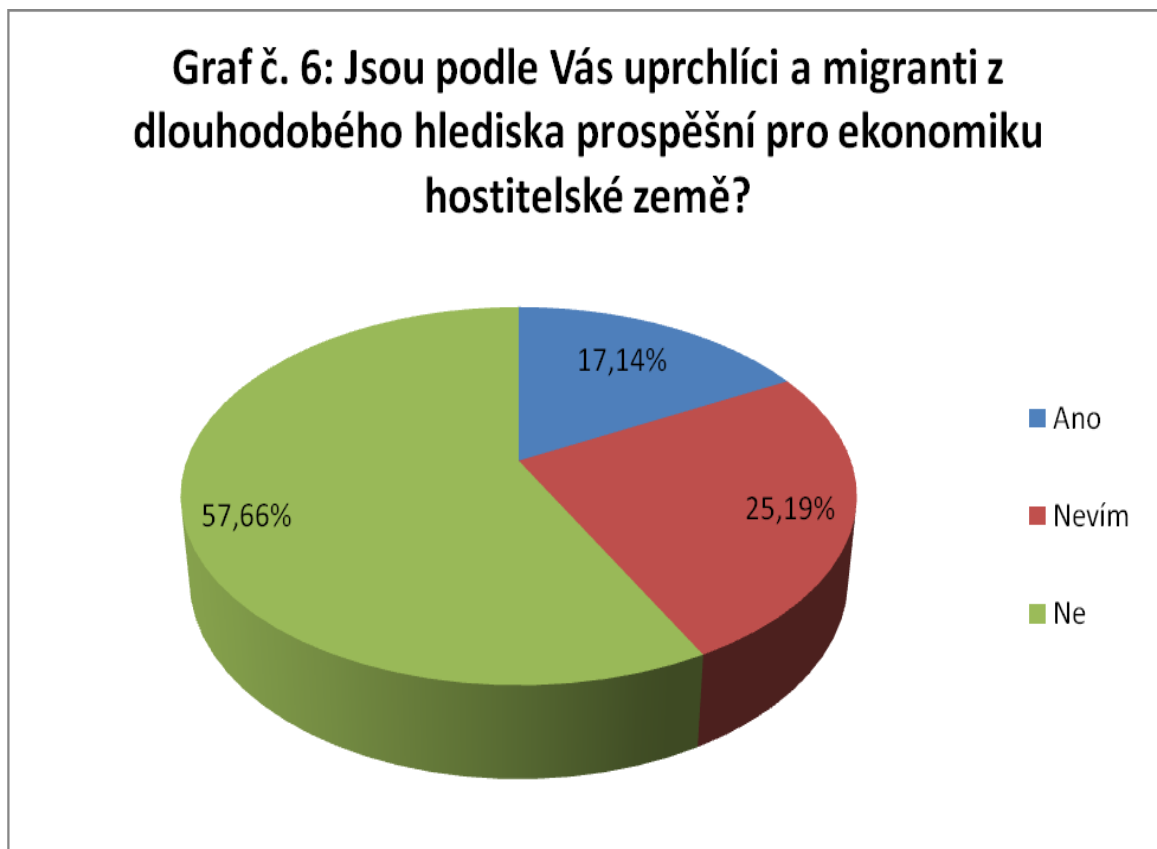
Zdroj: Vlastní výzkum

V této otázce měli respondenti za úkol seřadit důvody, které stojí za neúspěšnou adaptací uprchlíků či migrantů v cizí zemi od nejdůležitějšího důvodu (1. místo) až po v jejich očích nejméně důležitý důvod (7. místo).

Výsledkem bylo, že skupina 385 respondentů si za nejpádňější důvod vybrala odlišnou kulturu a zvyky (průměrné pořadí se zastavilo na hodnotě 2.657). Na místě druhém skončila jazyková bariéra (průměrné pořadí 3.371). Třetí místo obsadil důvod „nedostatečné vzdělání a kvalifikace“ s průměrným pořadím 3.787. Důvod „náboženské vyznání“ opanoval čtvrté místo v žebříčku důležitosti (průměrné pořadí 3.847). Páté místo „neochota pracovat“ (průměrné pořadí 4.008). Dále si respondenti zvolili „negativní přístup obyvatelstva hostitelské země“ na šestém místě (průměrné pořadí 4.831). Na místě posledním skončil špatně nastavený systém hostitelských zemí (průměrné pořadí 5.499).

Otázka č. 7: Jsou podle Vás uprchlíci a migranti z dlouhodobého hlediska prospěšní pro ekonomiku hostitelské země?

Graf 6: Prospěšnost uprchlíků a migrantů z ekonomického hlediska

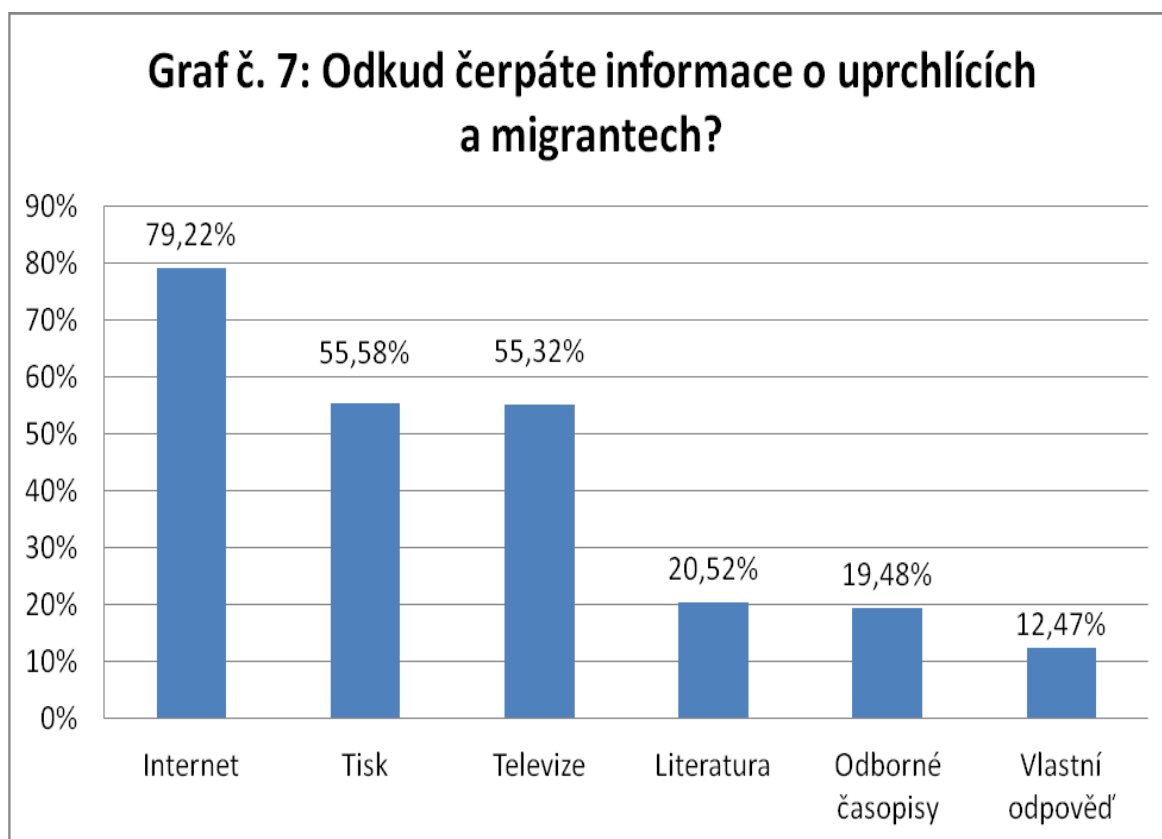

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 7 se respondentů táže na jejich názor ohledně dlouhodobého vlivu uprchlíků a migrantů na ekonomiku hostitelské země. 222 respondentů (57,66 %) se domnívá, že uprchlíci určitě nejsou prospěšní pro ekonomiku hostitelských zemí (ani v dlouhodobém horizontu). 97 respondentů (25,19 %) si není jisto, jaký vliv mohou mít přistěhovalci na ekonomiku hostitelských zemí z dlouhodobého hlediska. Naopak 66 respondentů (17,14 %) je přesvědčeno o pozitivním efektu vůči ekonomice hostitelských zemí při participaci uprchlíků a migrantů.

Otázka č. 8: Odkud čerpáte informace o uprchlících a migrantech?

Graf 7: Zdroj informací o uprchlících a migrantech

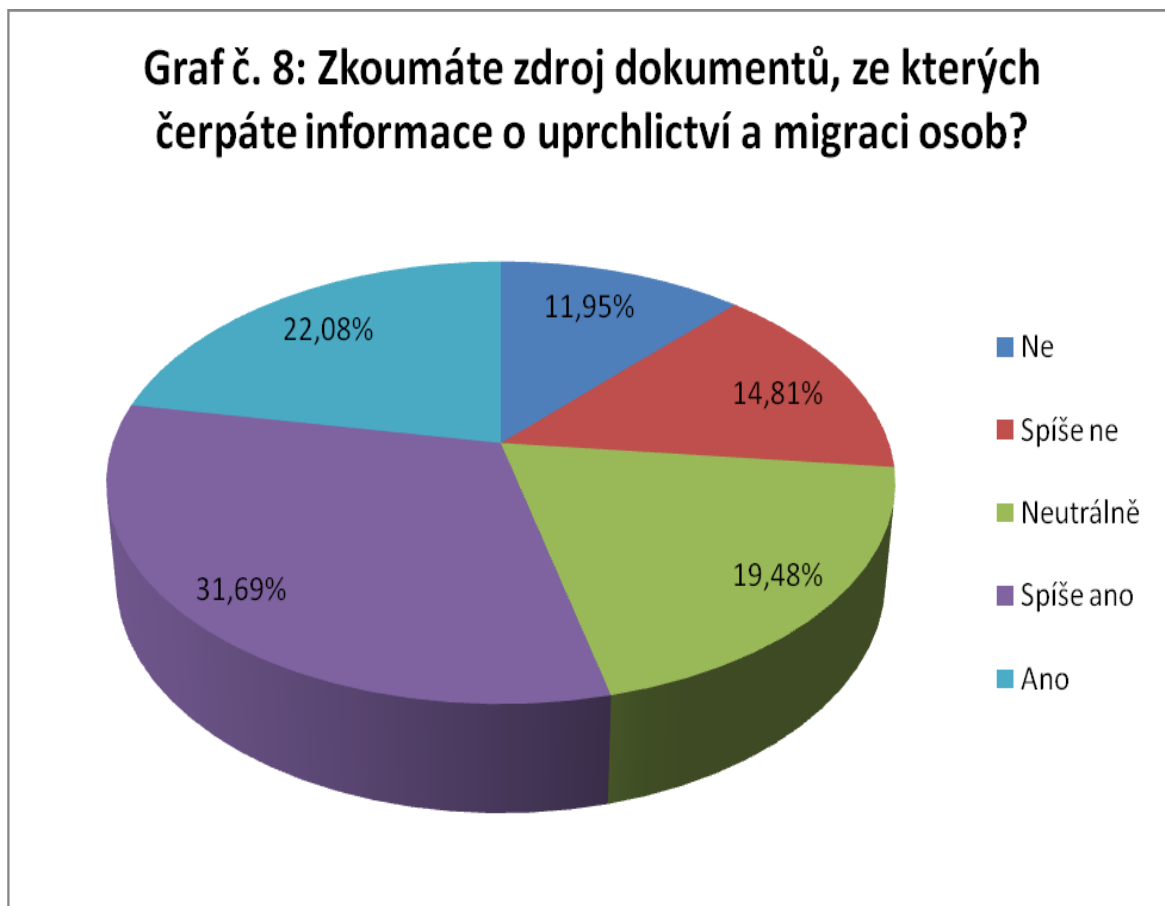

Zdroj: vlastní výzkum

V této otázce si mohli čeští spoluobčané vybrat jednu a více možných odpovědí. Suverénně nejfrekventovanější odpovědí mezi používanými zdroji informací se stal fenomén dnešní doby „internet“, který zaškrtnulo 305 respondentů (79,22 %). Po internetu následoval „tisk“ (214 respondentů – 55,58 %). Třetí pozici obsadila „televize“ (213 respondentů – 55,32 %). 79 dotazovaných (20,52 %) zvolilo jako jednu z odpovědí literaturu. Odborné časopisy se umístily na pátém místě (75 respondentů – 19,48 %). Možnost vlastní odpovědi zvolilo 48 osob (12,47 %). Mezi vlastními odpověďmi nejčastěji zaznívalo: rozhlas, vlastní zkušenost, migranti, knihy a cestopisy vydané ještě v „nekorektní“ podobě, studium v zahraničí, známí, zajímám se minimálně, odborné přednášky zaměřené na tuto problematiku, rodina, škola, vlastní úsudek a mozek.

Otázka č. 9: Zkoumáte zdroj dokumentů, ze kterých čerpáte informace o uprchlictví a migraci osob?

Graf 8: Zkoumání zdrojů informací

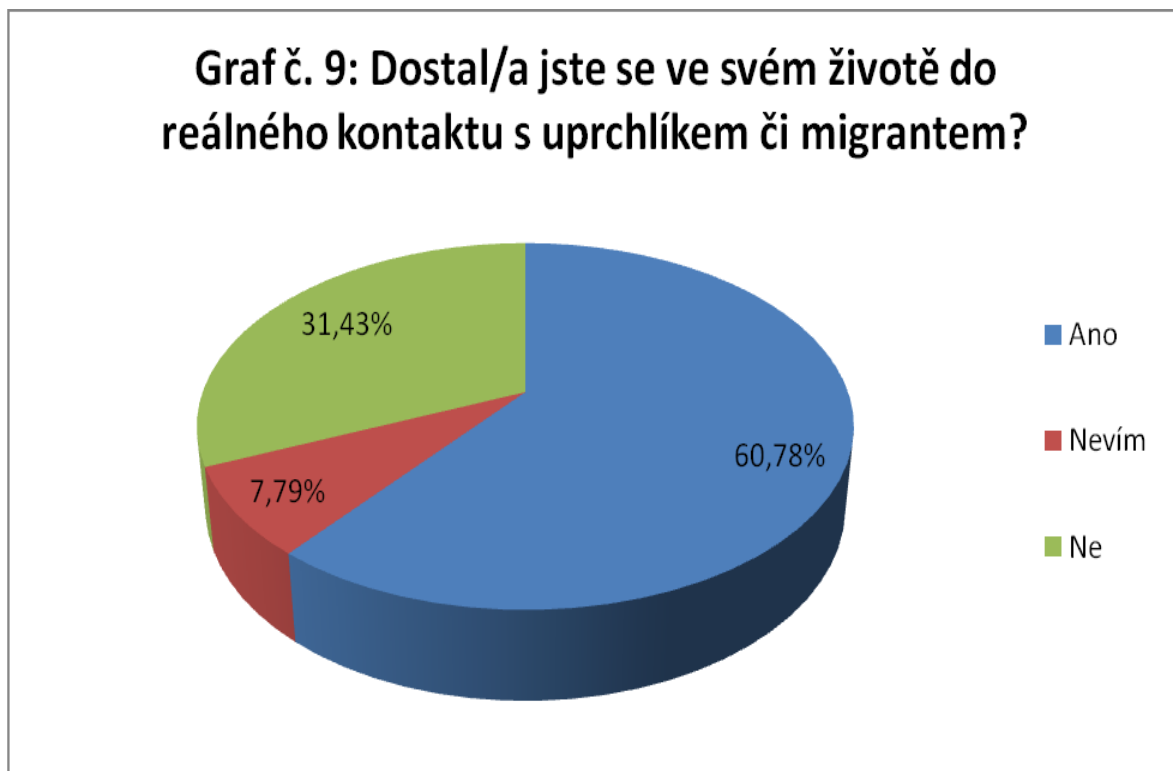

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 9 se zaměřuje na poměrně aktuální fenomén současnosti a tím je kritické myšlení, ověřování zdrojů informací a schopnost rozlišovat relevantní zprávy od tzv. fake news. 122 respondentů (31,69 %) zdroj dokumentů spíše zkoumá. 85 dotazovaných (22,08 %) si dle škály určitě ověřuje zdroj informací, ze kterých čerpají o migraci a uprchlictví. 75 osob (19,48 %) zaujalo neutrální stanovisko ke zkoumání zdrojů dokumentů. 57 respondentů (14,81 %) spíše neověřuje zdroje dokumentů. 46 osob (11,95 %) rozhodně nezkoumá zdroje informací o uprchlictví a migraci. Otázka měla možnost výběru pouze jedné odpovědi.

Otázka č. 10: Dostal/a jste se ve svém životě do reálného kontaktu s uprchlíkem či migrantem?

Graf 9: Reálný kontakt s uprchlíkem či migrantem

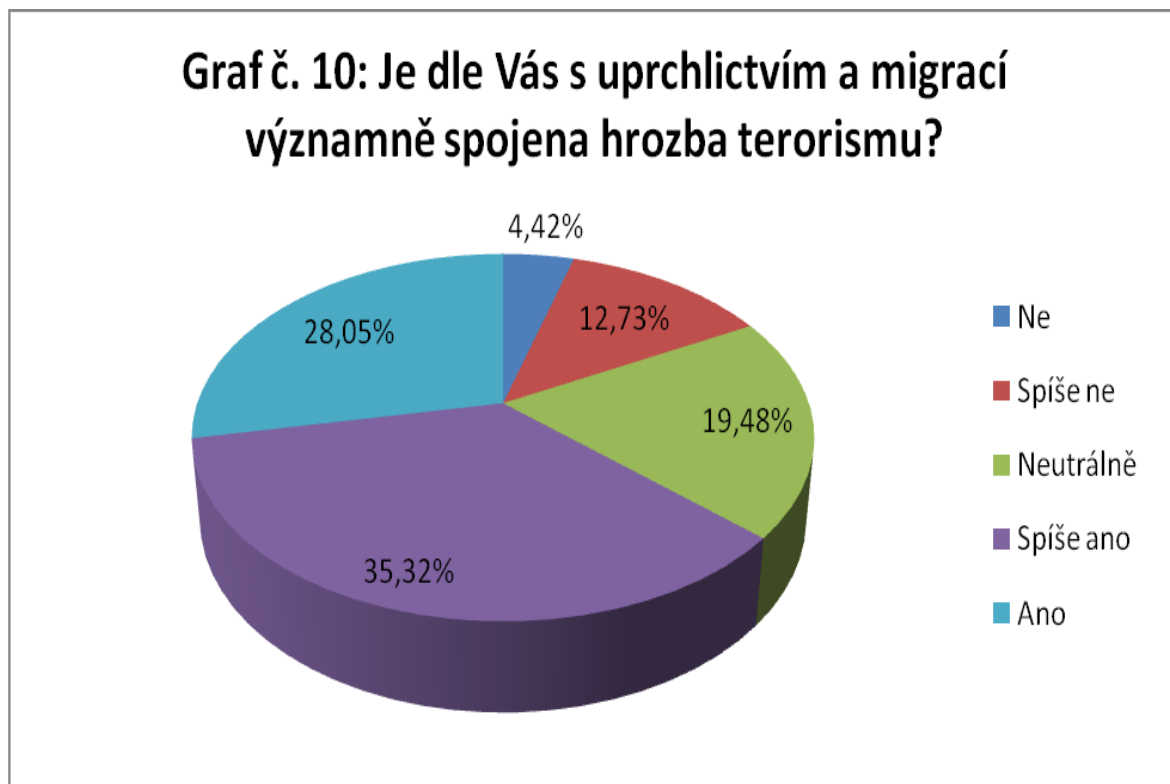

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 10 si klade za cíl zjistit, jestli se respondenti z ČR dostali do reálného kontaktu s uprchlíky či migranty. A jaké jsou výsledky? 234 respondentů (60,78 %) odpovědělo na otázku ano, že se již reálně setkali s uprchlíkem či migrantem. 121 dotazovaných (31,43 %) však odpovědělo, že se s uprchlíkem či migrantem nesetkali. 30 osob (7,79 %) si není jisto, jestli se dostalo do reálného kontaktu s uprchlíky či migranty.

Otázka č. 11: Je dle Vás s uprchlictvím a migrací významně spojena zvýšená hrozba terorismu?

Graf 10: Hrozba terorismu

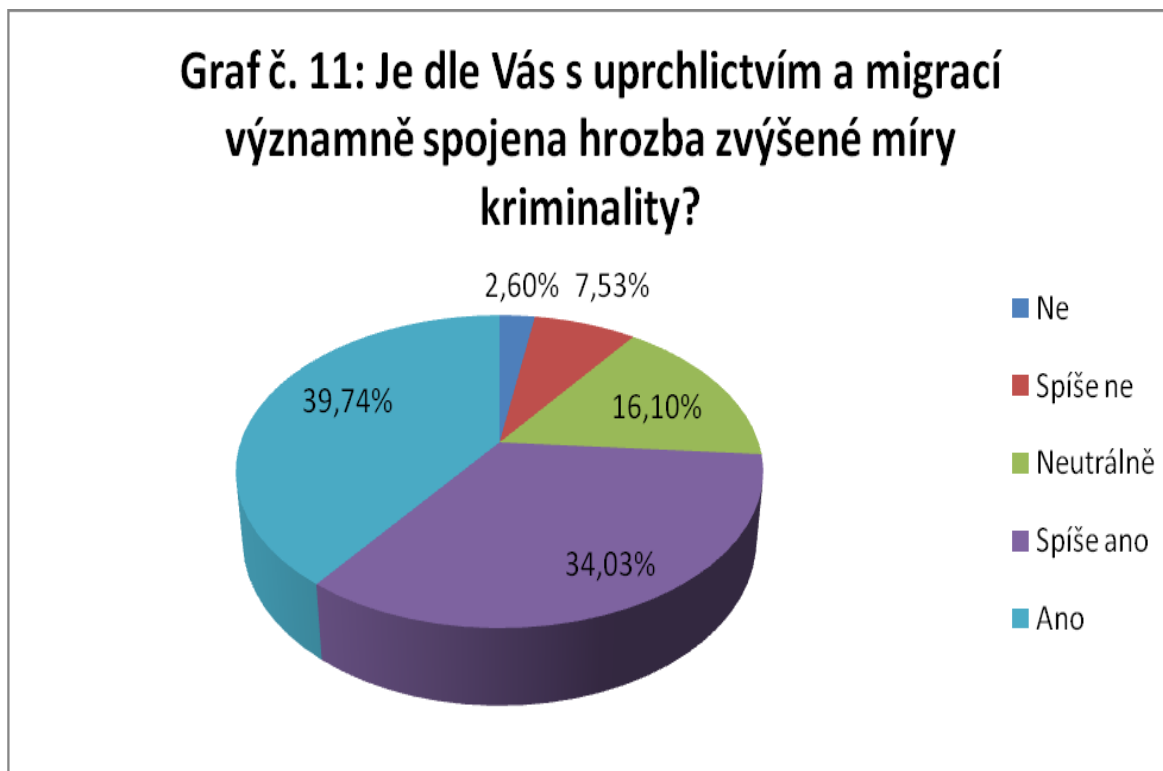

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 11 se týká velice skloňovaného tématu spojeného s uprchlictvím a migrací, tedy terorismem. Otázka disponuje možností jedné odpovědi za pomoci škály. 136 respondentů (35,32 %) se spíše přiklání k variantě, že s migrací a uprchlictvím je významně spojena hrozba terorismu. 108 osob (28,05 %) tvrdí, že s uprchlictvím a migrací je určitě významně spojena hrozba terorismu. 75 dotazovaných (19,48 %) zaujímá v této otázce neutrální stanovisko, nevylučují ani nepotvrzují tuto variantu. Naopak názor „spíše ne“ zastává 49 respondentů (12,73 %). 17 osob (4,42 %) je toho názoru, že s migrací a uprchlictvím rozhodně není významně spojena hrozba terorismu.

Otázka č. 12: Je dle Vás s uprchlictvím a migrací významně spojena hrozba zvýšené míry kriminality?

Graf 11: Zvýšená míra kriminality

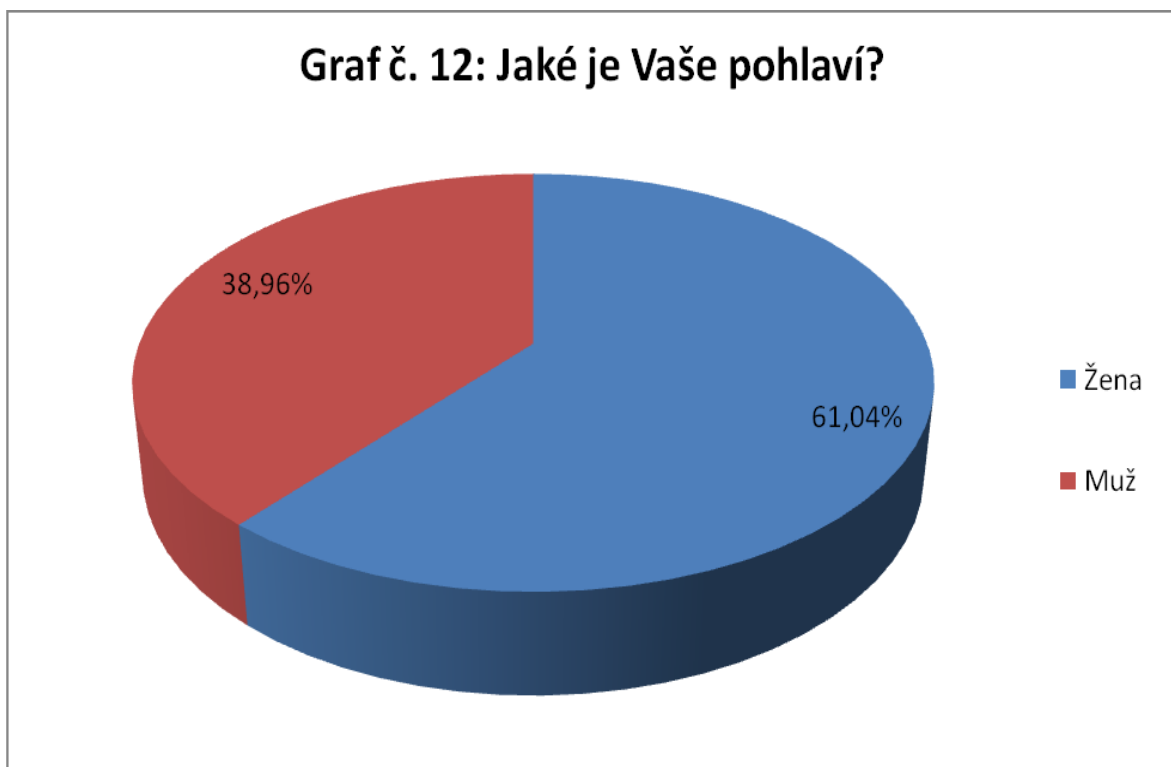

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 12 je totožná s otázkou č. 11 s tím rozdílem, že se respondentů táže na zvýšenou míru kriminality. 153 respondentů (39,74 %) se domnívá, že s uprchlictvím a migrací je určitě významně spojena hrozba zvýšené míry kriminality. 131 dotazovaných (34,03 %) se k tomuto názoru rovněž spíše přiklání. Neutrální stanovisko zaujalo 62 osob (16,10 %). Naopak 29 respondentů (7,53 %) se spíše přiklání k názoru, že s uprchlictvím a migrací není významně spojena hrozba zvýšené míry kriminality. 10 respondentů (2,60 %) tuto možnost zavrhuje.

Otázka č. 13: Jaké je Vaše pohlaví?

Graf 12: Pohlaví

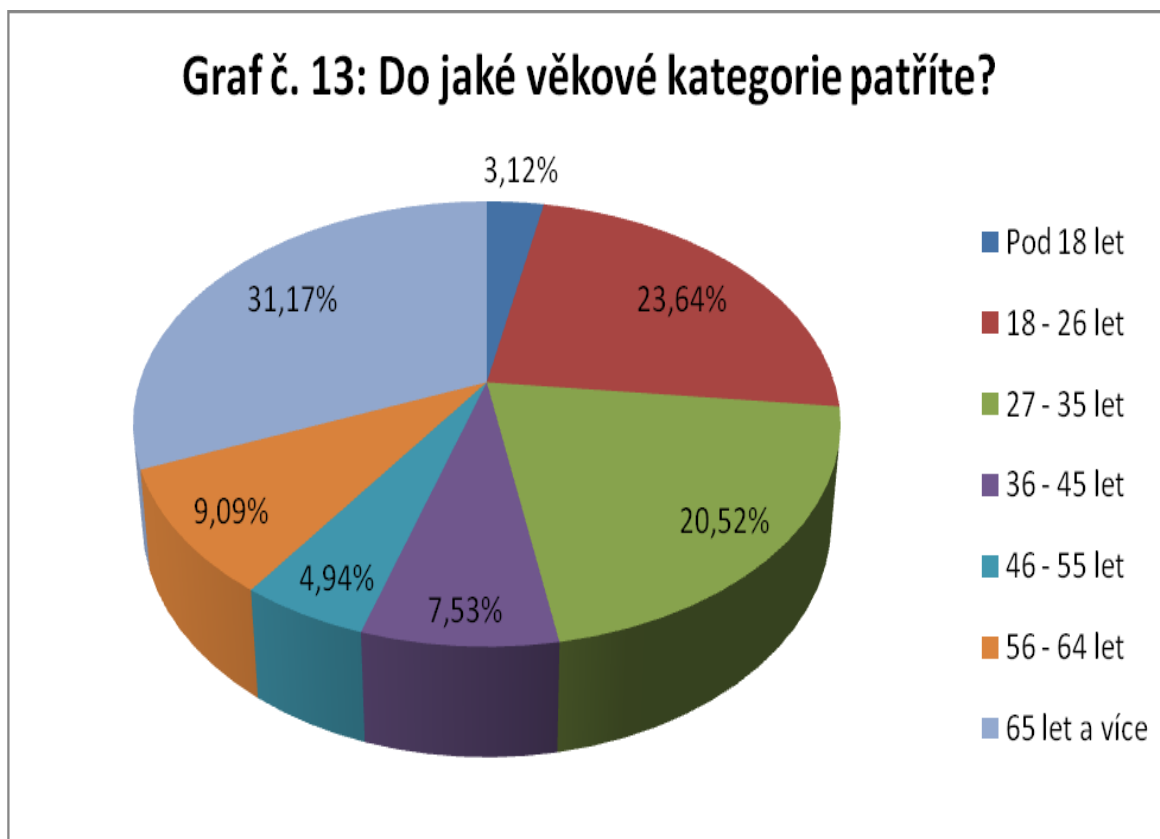

Zdroj: vlastní výzkum

Předposlední otázka se zaměřuje na pohlaví respondentů s tím, že se výzkumu zúčastnilo 235 žen (61,04 %) a 150 zástupců mužského pohlaví (38,96 %).

Otázka č. 14: Do jaké věkové kategorie patříte?

Graf 13: Věková kategorie

Zdroj: vlastní výzkum

Poslední otázka č. 14 je rovněž identifikační jako otázka č. 13. Jaké je rozložení jednotlivých věkových skupin respondentů, kteří se zúčastnili tohoto dotazníkového šetření? 120 respondentů (31,17 %) spadá do věkové kategorie „65 let a více“. 91 osob (23,64 %) se nachází ve věkové kategorii „18 – 26 let“. 79 dotazovaných (20,52 %) patří do skupiny „27 – 35 let“. Věková skupina „56 – 64 let“ disponuje 35 respondenty (9,09 %). 29 osob (7,53 %) je součástí skupiny „36 – 45 let“. 19 respondentů (4,94 %) spadá do věkové kategorie „46 – 55 let“. Nejméně respondentů je z řad věkové kategorie „pod 18 let“, 12 dotazovaných (3,12 %).

7.8 Verifikace a vyhodnocení stanovených hypotéz

V této podkapitole ověřuji a vyhodnocuji stanovené hypotézy na základě dat sesbíraných při dotazníkovém šetření. Vycházím zde nejenom z grafů předchozí kapitoly, ale rovněž z nových grafů, kde jsou data s jednotlivými postoji k daným otázkám vyfiltrována pouze pro určité věkové kategorie tak, aby došlo k přímému porovnání mezi názory věkově odlišných skupin. K tomuto kroku jsem přistoupil z toho důvodu, že první dvě hypotézy (H1 a H2) operují přímo s věkovou skupinou osob 65 let a více. H1 a H2 předpokládají odlišné postoje respondentů z řad seniorů v kontrastu se zbývajícími věkovými skupinami, týká se především mladších ročníků.

7.8.1 Verifikace hypotézy 1

H1: Evropská migrační krize na obyvatele České republiky působí více negativně ve věkové skupině 65 +.

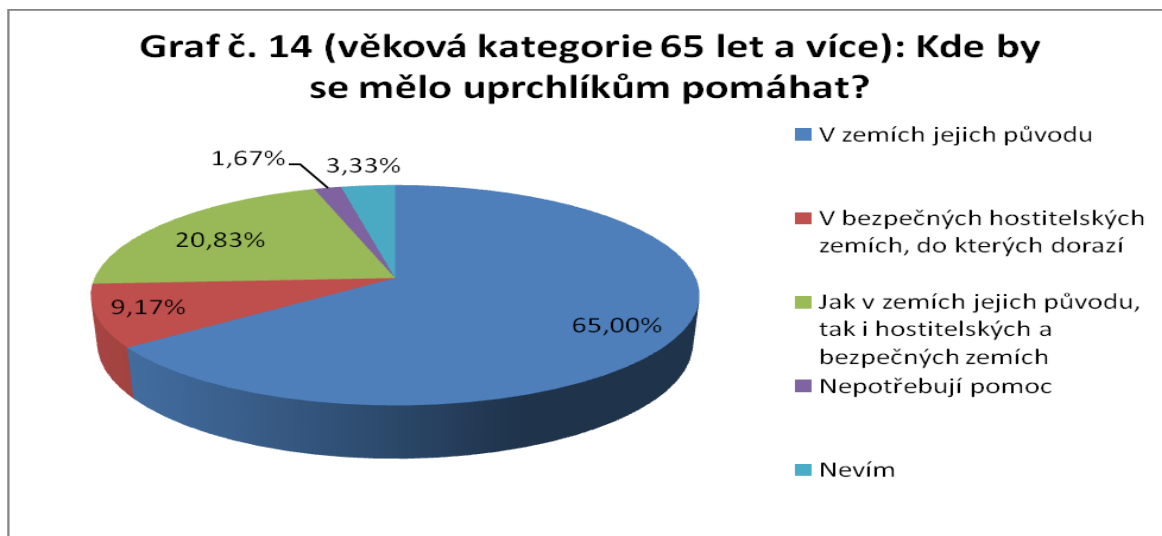
Jako první hypotézu jsem stanovil předpoklad, že Evropská migrační krize působí na obyvatele ČR negativněji ve věkové kategorii 65 let a více. Pro verifikaci a vyhodnocení H1 používám data ze čtyř otázek:

- 1) otázka č. 2 - „*Kde by se mělo uprchlíkům pomáhat?*“,
- 2) otázka č. 3 - „*Vnímáte uprchlíky pozitivně, neutrálně či negativně?*“,
- 3) otázka č. 4 - „*Vnímáte migranty pozitivně, neutrálně či negativně?*“,
- 4) otázka č. 7 - „*Jsou podle Vás uprchlíci a migranti z dlouhodobého hlediska prospěšní pro ekonomiku hostitelské země?*“.

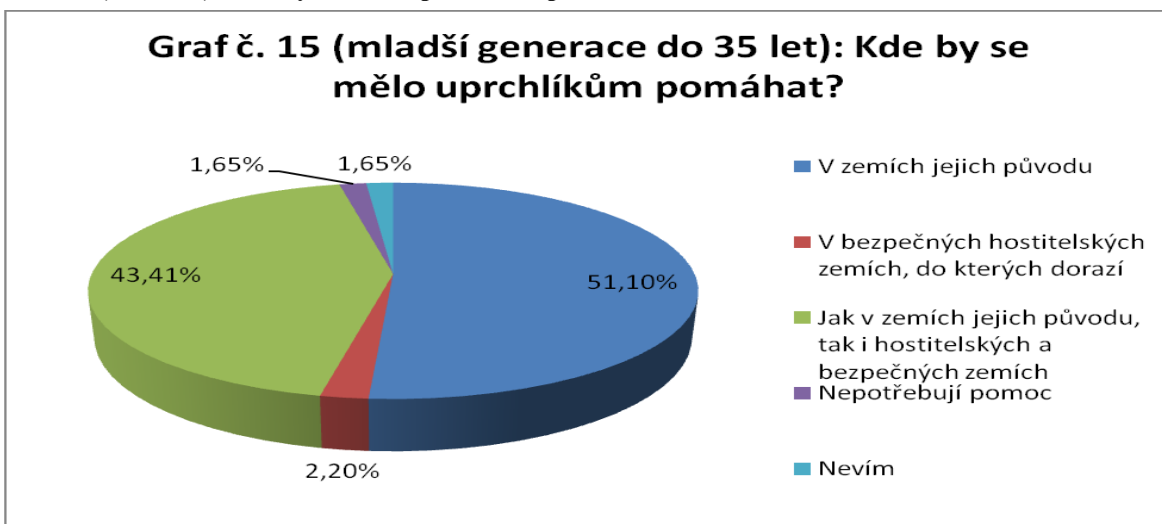
V rámci každé otázky používám dva grafy pro vzájemné srovnání. První graf vždy monitoruje postoje věkové kategorie 65 let a více (120 osob). Druhý popisuje názory mladší generace do 35 let (ta zahrnuje hned tři věkové skupiny respondentů, které se zúčastnily mého výzkumu – 182 osob).

Otázka č. 2: Kde by se mělo uprchlíkům pomáhat?

Graf 14 (65 let a více): Kde by se mělo uprchlíkům pomáhat?

Graf 15 (do 35 let): Kde by se mělo uprchlíkům pomáhat?

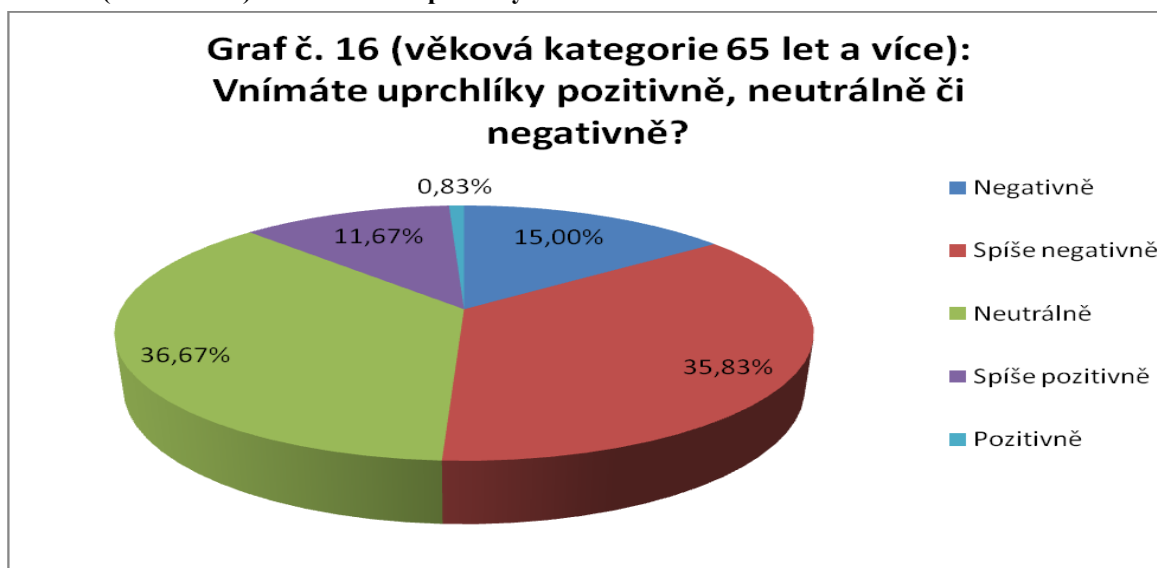
Zdroj: vlastní výzkum

Z hlediska místa pomoci uprchlíkům existuje značná rozdílnost názorů mezi seniory a mladší generací. 78 respondentů (65 %) z věkové kategorie „65 let a více“ se domnívá, že uprchlíkům by se mělo pomáhat pouze v zemích jejich původu. Pouze 25 osob (20,83 %) z řad respondentů 65 + se domnívá, že by se mělo uprchlíkům pomáhat nejenom v zemích jejich původu, ale i hostitelských a bezpečných zemích. Naproti tomu si 93 respondentů (51,10 %) z řad mladší generace do 35 let myslí, že by se mělo uprchlíkům pomáhat pouze v zemích jejich původu a dalších 79 respondentů (43,41 %) se domnívá, že by se mělo pomáhat, jak v zemích jejich původu, tak i hostitelských a bezpečných zemí. Z těchto čísel vyplývá, že starší generace respondentů zaujímá v této otázce negativnější

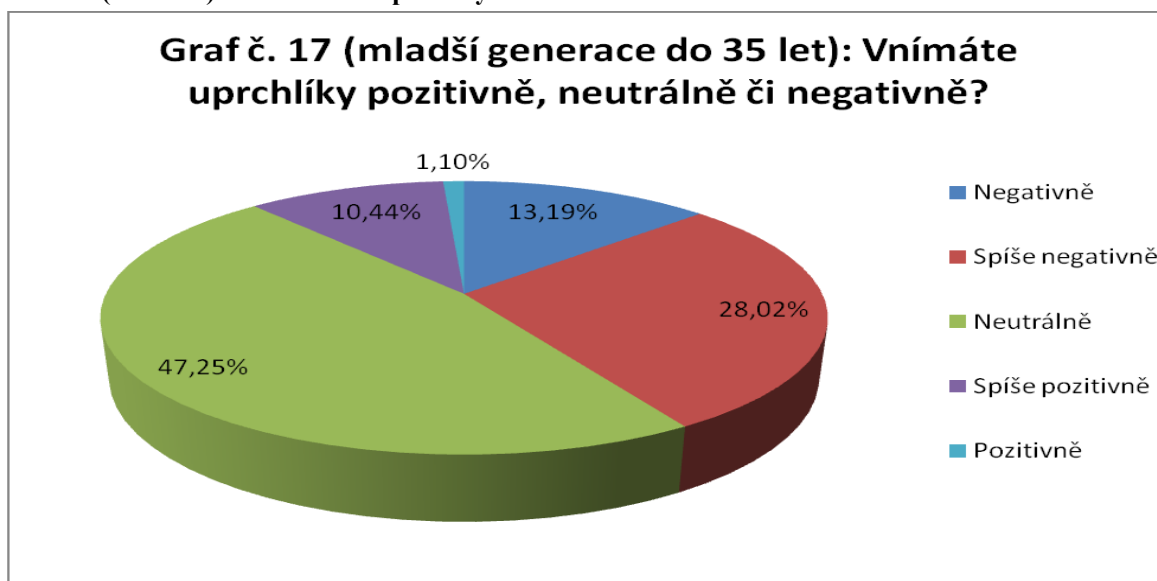
stanovisko vůči uprchlíkům a s nimi spojené Evropské migrační a uprchlické krizi. Podíl v odpovědi „*V zemích jejich původu*“ je o 13,9 % vyšší u obyvatel ČR ve věkové skupině 65 + než u mladší generace obyvatel České republiky. Naopak podíl odpovědi „*Jak v zemích jejich původu, tak i hostitelských a bezpečných zemí*“ je u starších osob v tomto případě nižší o 22,58 % než u generace osob do 35 let. Za zmínku ovšem stojí paradoxní fakt, že 9,17 % seniorů si myslí, že by se uprchlíkům mělo pomáhat v bezpečných hostitelských zemích, do kterých dorazí. U mladší generace toto číslo činí pouze 2,20 %.

Otázka č. 3: Vnímáte uprchlíky pozitivně, neutrálně či negativně?

Graf 16 (65 let a více): Jak vnímáte uprchlíky?

Graf 17 (do 35 let): Jak vnímáte uprchlíky?

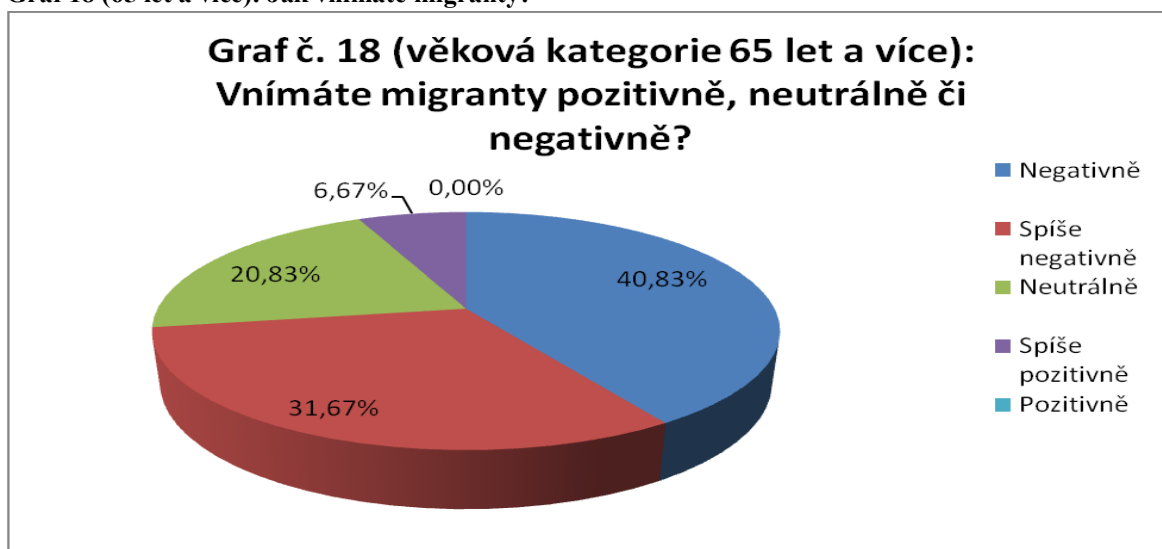

Zdroj: vlastní výzkum

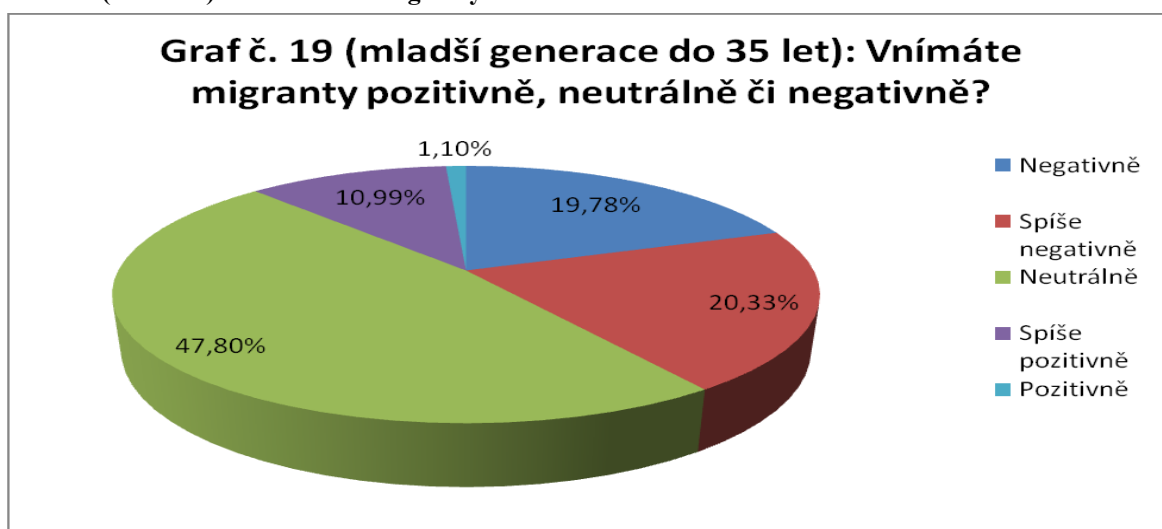
U otázky č. 3, která zjišťuje postoje respondentů z ČR vůči uprchlíkům jako skupině je patrné, že jsou výsledky těsnější (viz procentuální podíly u odpovědi „*Negativně*“), než u předchozí otázky č. 2. Co se týče vnímání uprchlíků, tak mladší generace do 35 let má vyšší procentní podíl u odpovědi „*Neutrálně*“ (47,25 % > 36,67 %). Naopak věková skupina 65 + má vyšší procento u odpovědi „*Spíše negativně*“ (35,83 % > 28,02 %). U této otázky je důležité zmínit, že obě skupiny respondentů vnímají uprchlíky spíše negativně či neutrálně, avšak věková kategorie 65 let a více má postoj v tomto ohledu více negativní (ovšem ne razantně).

Otázka č. 4: Vnímáte migranty pozitivně, neutrálně či negativně?

Graf 18 (65 let a více): Jak vnímáte migranty?

Graf 19 (do 35 let): Jak vnímáte migranty?

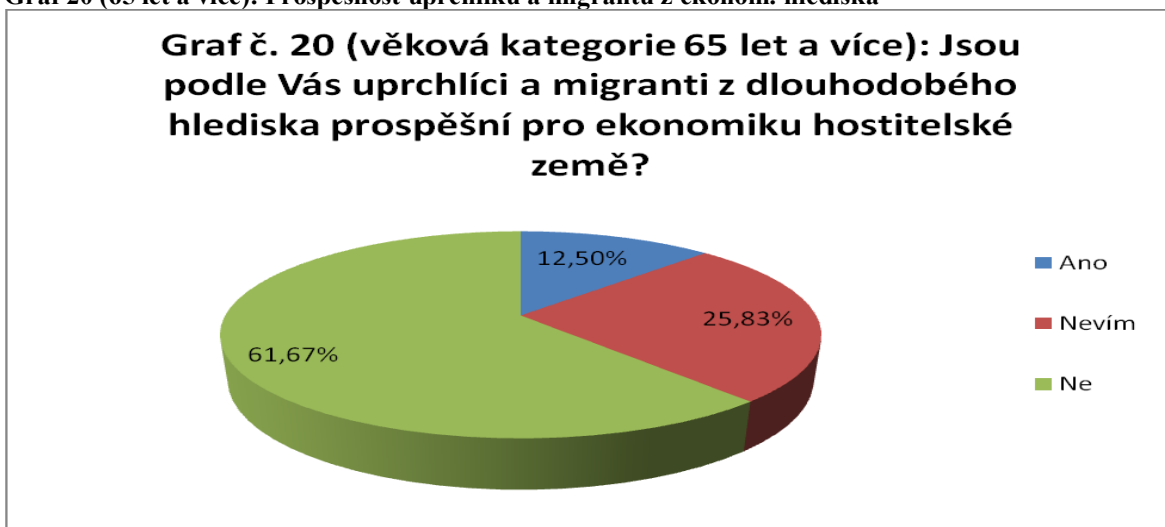

Zdroj: vlastní výzkum

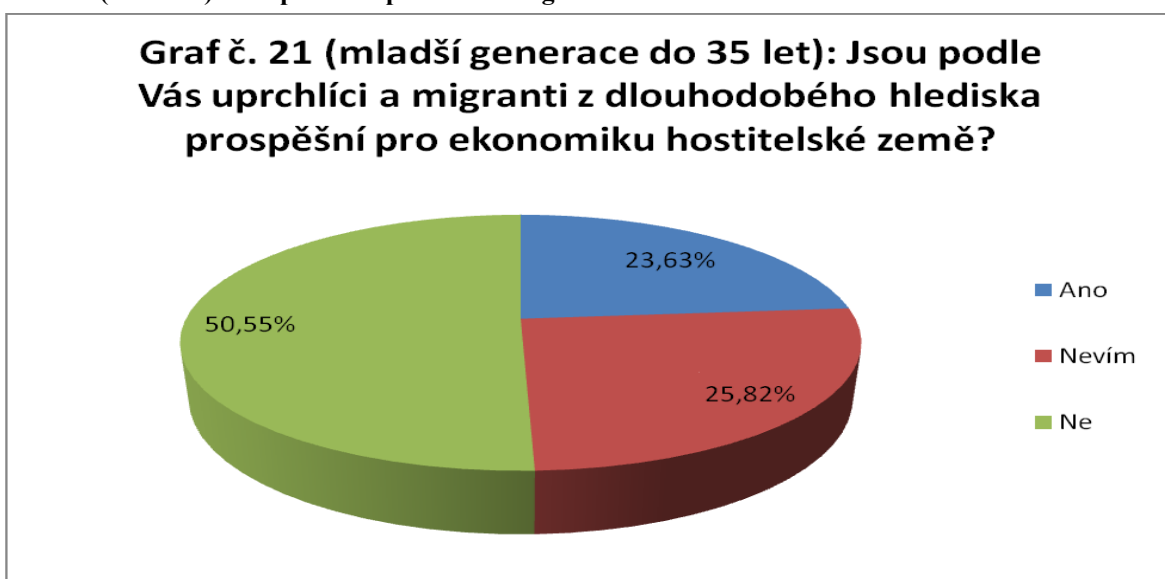
Otázka č. 4 zjišťuje postoje respondentů, jakým způsobem vnímají migranty. Zde je třeba zmínit, že panuje mnohem propastnější rozdíl jednotlivých věkových skupin v názorech na migranty, než tomu bylo v případě uprchlíků. Zatímco mladší generace vnímá migranty především neutrálně (47,80 %), starší generace se velice negativně vymezuje proti migraci, jelikož 40,83 % respondentů vnímá migranty zcela negativně. Dalších 31,67 % seniorů migranty vnímá spíše negativně. Pokud to srovnáme s hodnotami na straně mladší generace (19,78 % a 20,33 %), tak je výsledek naprosto jednoznačný.

Otázka č. 7: Jsou podle Vás uprchlíci a migranti z dlouhodobého hlediska prospěšní pro ekonomiku hostitelské země?

Graf 20 (65 let a více): Prospěšnost uprchlíků a migrantů z ekonom. hlediska

Graf 21 (do 35 let): Prospěšnost uprchlíků a migrantů z ekonomického hlediska

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 7 si klade za cíl zjistit postoje dotazovaných ohledně prospěšnosti uprchlíků a migrantů vůči ekonomice hostitelské země. Starší i mladší generace respondentů mají téměř stejný procentní podíl v odpovědi „*Nevím*“, avšak více než 11% rozdíl se nachází v odpovědi „*ne*“, jelikož 61,67 % respondentů z řad věkové kategorie „65 a více let“ je toho názoru, že uprchlíci a migranti nejsou z dlouhodobého horizontu prospěšní pro ekonomiku hostitelské země. U mladší generace do 35 let toto číslo činí 50,55 %. Domnívám se, že ani jedna ze skupin nevnímá vliv uprchlictví a migrace na ekonomiku evropských zemí příliš pozitivně, přesto evidentně negativnější postoj zaujímá skupina seniorů.

7.8.2 Vyhodnocení hypotézy 1

Po ověřování H1 na čtyřech výše analyzovaných otázkách z dotazníkového šetření konstatuji, že hypotéza 1 byla **potvrzena**. Evropská migrační krize na obyvatele České republiky působí více negativně ve věkové skupině 65 +. Tři otázky ze čtyř navíc vykazují značné procentuální rozdíly v postojích mladší generace do 35 let a osob z věkové kategorie 65 let a více.

7.8.3 Verifikace hypotézy 2

H2: Pro věkovou skupinu 65 + představují uprchlíci a migranti větší bezpečnostní riziko pro ČR.

Jako druhou hypotézu jsem stanovil předpoklad, že pro věkovou skupinu obyvatel České republiky „65 let a více“ představují uprchlíci větší bezpečnostní riziko pro ČR. Pro verifikaci a vyhodnocení H2 používám data ze dvou otázek:

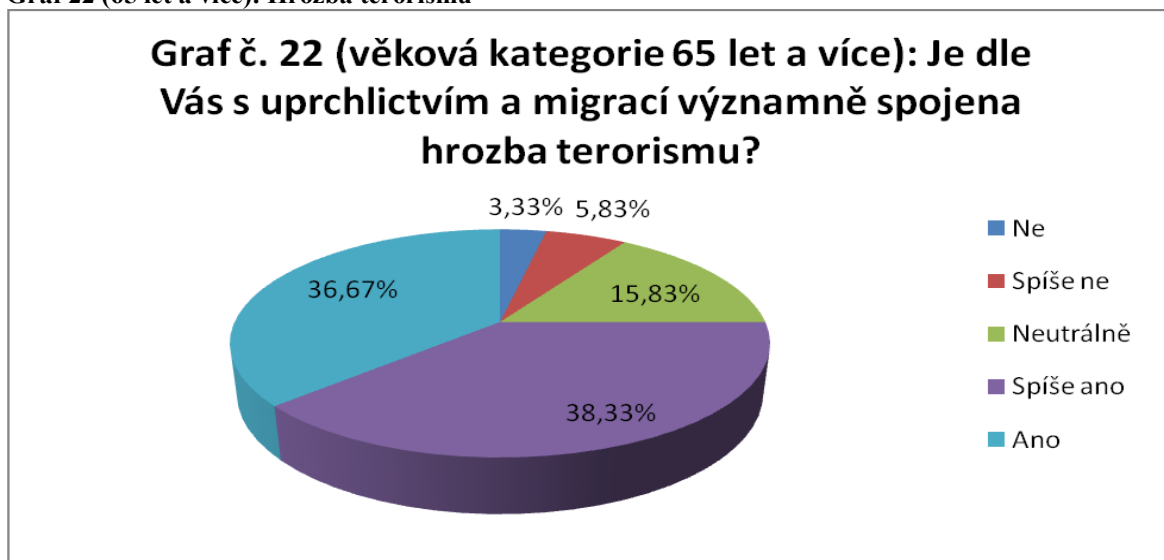
- 1) otázka č. 11 - „*Je dle Vás s uprchlictvím a migrací významně spojena hrozba terorismu?*“,
- 2) otázka č. 12 - „*Je dle Vás s uprchlictvím a migrací významně spojena hrozba zvýšené míry kriminality?*“.

V rámci každé otázky používám dva grafy pro vzájemné srovnání. První graf vždy monitoruje postoje věkové kategorie 65 let a více (120 osob). Druhý popisuje názory

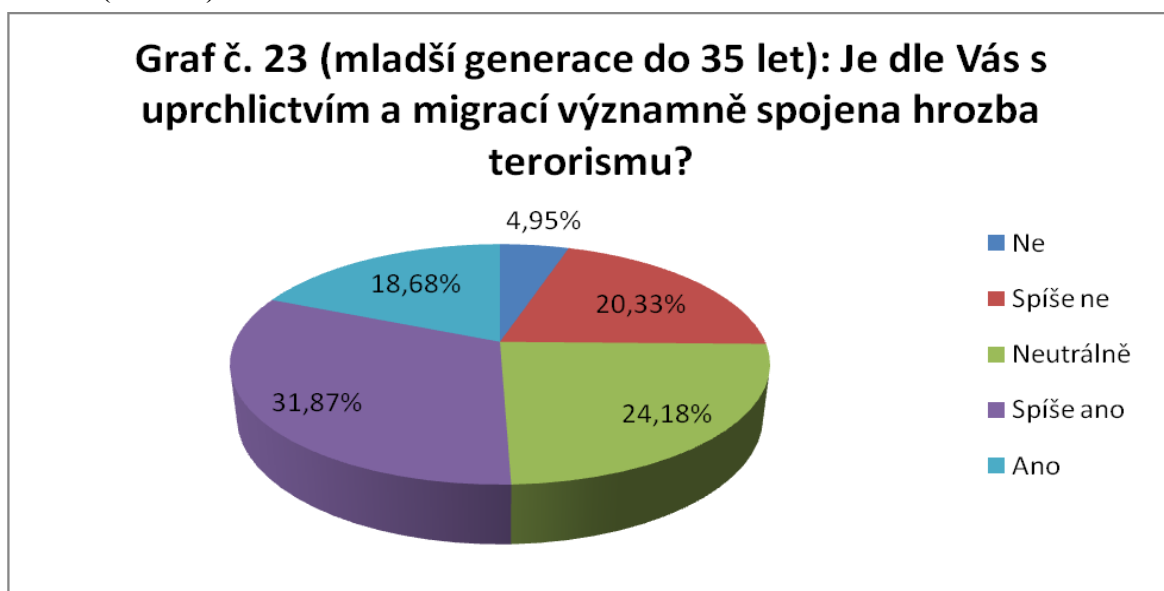
mladší generace do 35 let (ta zahrnuje hned tři věkové skupiny respondentů, které se zúčastnily mého výzkumu – 182 osob).

Otázka č. 11: Je dle Vás s uprchlictvím a migrací významně spojena hrozba terorismu?

Graf 22 (65 let a více): Hrozba terorismu

Graf 23 (do 35 let): Hrozba terorismu

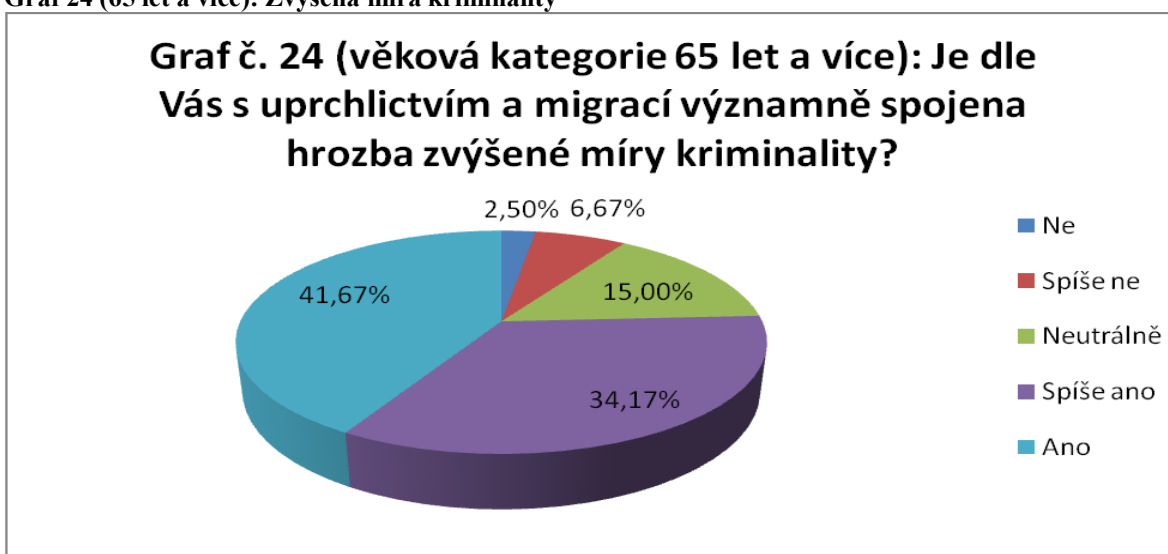
Zdroj: vlastní výzkum

Účelem otázky č. 11 bylo zjistit, jestli se respondenti domnívají, že s uprchlictvím a migrací je významně spojena hrozba terorismu. Z hlediska terorismu je patrné, že věková kategorie respondentů „65 let a více“ vnímá uprchlictví a migraci jako bezpečnostní riziko mnohem více, než je tomu v případě mladší generace do 35 let. 44 seniorů (36,67 %) se

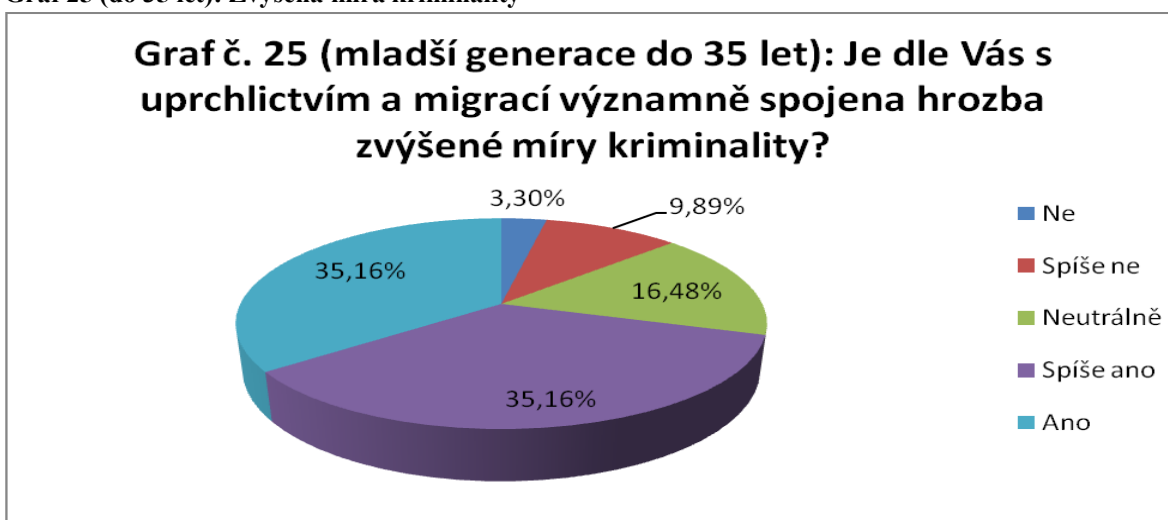
rozhodně domnívá, že s uprchlictvím a migrací je významně spojena hrozba terorismu. U mladší generace naopak tato hodnota činí 18,68 %. 46 seniorů (38,33 %) se domnívá, že s uprchlictvím a migrací je hrozba terorismu spíše spojena. Z mladé generace tento názor zastává 31,87 % respondentů. Mladší ročníky tím pádem v mnohem větší míře hlasovaly pro odpovědi neutrálního či zamítajícího charakteru.

Otázka č. 12: Je dle Vás s uprchlictvím a migrací významně spojena hrozba zvýšené míry kriminality?

Graf 24 (65 let a více): Zvýšená míra kriminality

Graf 25 (do 35 let): Zvýšená míra kriminality

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 12 zjišťuje postoje respondentů v otázce možného významného spojení uprchlictví a migrace s hrozbou zvýšené míry kriminality. Na rozdíl od otázky č. 11 se

v otázce č. 12 postoje věkových skupin příliš neliší, naopak. Pouze u odpovědi „ano“ je u věkové skupiny „65 let a více“ (rozdíl 6,51 %) viditelná větší skepse a obava ze zvýšené míry kriminality v důsledku uprchlictví a migrace než u mladší generace respondentů do 35 let.

7.8.4 Vyhodnocení hypotézy 2

Po verifikaci H2 na dvou výše analyzovaných otázkách z dotazníkového šetření konstatuji, že hypotéza 1 byla **potvrzena pouze částečně**. Vyhodnocení je nutné formulovat ze dvou aspektů. Číselné výsledky zřetelně a prokazatelně ukazují, že pro věkovou skupinu 65 + představuje uprchlictví a migrace větší bezpečnostní riziko pro ČR v kontextu terorismu. Mladší generace do 35 let naopak toto bezpečnostní riziko nehodnotí tak vysoko. Zde byla hypotéza 2 zčásti potvrzena. H2 však již nebyla potvrzena v kontextu spojení uprchlictví a migrace s hrozbou zvýšené míry kriminality. Respondenti z řad seniorů jsou sice přesvědčeni o zvýšeném bezpečnostním riziku spojeném s uprchlictvím, migrací a se zvýšenou mírou kriminality. Velice podobný názor (vyjádřený i procentuálně) však zastává i mladší generace respondentů do 35 let.

7.8.5 Verifikace hypotézy 3

H3: Respondenti se domnívají, že úspěšnější adaptace na životní styl v Evropě bude snazší v případě zapojení do místní komunity majoritní společnosti.

Jako třetí hypotézu jsem stanovil předpoklad, v rámci kterého se obyvatelé ČR domnívají, že uprchlíci a migranti se snadněji a úspěšněji adaptují na životní styl v Evropě, pakliže se zapojí do místní komunity majoritní společnosti. Pro verifikaci a vyhodnocení H3 používám data z jedné otázky:

- 1) otázka č. 6 - „*Jaké důvody podle Vás stojí za neúspěšnou adaptací uprchlíků či migrantů v cizí zemi?*“

Jak již bylo nastíněno v podkapitole 7.7, tak respondenti měli v této otázce za úkol seřadit důvody, které stojí za neúspěšnou adaptací uprchlíků či migrantů v cizí zemi od nejdůležitějšího důvodu (1. místo) až po v jejich očích nejméně důležitý důvod (7. místo). Na rozdíl od předchozích dvou hypotéz, třetí hypotéza pracuje se všemi věkovými

kategoriemi, které se zúčastnily výzkumu - jako s jedním celkem. To znamená, že jsou v ní obsaženy preference všech 385 respondentů. To je i důvodem, proč se zde nachází pouze jedna celková tabulka týkající se otázky č. 6.

Otázka č. 6: Jaké důvody podle Vás stojí za neúspěšnou adaptací uprchlíků či migrantů v cizí zemi?

Tabulka č. 1: Jaké důvody podle Vás stojí za neúspěšnou adaptací uprchlíků či migrantů v cizí zemi?	
Odpověď	Průměrné pořadí
Odlišná kultura a zvyky	2.657
Jazyková bariéra	3.371
Nedostatečné vzdělání a kvalifikace	3.787
Náboženské vyznání	3.847
Neochota pracovat	4.008
Negativní přístup obyvatelstva hostitelské země	4.831
Špatně nastavený systém hostitelských zemí k uprchlíkům a migrantům	5.499

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulky č. 1, kde jsou zaznamenány preference všech 385 respondentů, vyplývá, že dle obyvatel ČR jsou „*odlišná kultura a zvyky*“ a „*jazyková bariéra*“ nejdůležitějšími důvody stojícími za neúspěšnou adaptací uprchlíků a migrantů v cizí zemi. Důvod „*odlišná kultura a zvyky*“ má průměrné pořadí 2.657. Následován je důvodem „*jazyková bariéra*“, jenž má hodnotu průměrného pořadí 3.371. Až na místě třetím se objevil důvod „*nedostatečné vzdělání a kvalifikace*“ s průměrným pořadím 3.787. V závěsu na čtvrtém místě je důvod „*náboženské vyznání*“ s průměrným pořadím 3.847. Na posledních dvou místech s velkým mankem naopak skončily důvody, které ze selhání adaptace uprchlíků a

migrantů v cizí zemi viní spíše obyvatelstvo hostitelské země či špatně nastavený systém hostitelské země.

7.8.6 Vyhodnocení hypotézy 3

Po verifikaci H3 na výše analyzované otázce musím konstatovat, že hypotéza 3 je **potvrzena**. Respondenti se skutečně domnívají, že úspěšnější adaptace na životní styl v Evropě bude snazší v případě zapojení do místní komunity majoritní společnosti. Proč tomu tak je? Respondenti z řad obyvatel ČR nejčastěji uváděli, jako důvody neefektivní adaptace: odlišnou kulturu a zvyky a jazykovou bariéru. Proto by měla být v hostitelských zemích vyvíjena maximální snaha uprchlíky a migranty integrovat, co možná nejrychleji.

Diskuze nad výsledky

V této diplomové práci jsem si zvolil za hlavní cíl zjistit, jaké postoje zaujímají obyvatelé České republiky vůči uprchlíkům a migrantům ve stínu Evropské migrační krize. V diskuzi mezi sebou rovněž porovnávám výsledky výzkumu v rámci jednotlivých věkových skupin respondentů, a též je srovnávám s teoretickou částí své práce. Na základě těchto získaných a analyzovaných dat, expertních názorů, dostupné literatury a také svých vlastních názorů se následně snažím navrhnout opatření, která by zvýšila míru ověřování zdrojů informací o uprchlictví a migraci ze strany obyvatel ČR. V diskuzi a v závěru práce rovněž zmiňuji své možné návrhy na optimalizaci a zefektivnění adaptace uprchlíků a migrantů v hostitelských evropských zemích.

Mého zrealizovaného dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 385 respondentů. Z těchto 385 osob je 235 žen (61,04 %) a 150 mužů (38,96 %). Ve věkové kategorii „65 let +“ je však tato převaha ještě větší (83 žen – 69,17 %, 37 mužů – 30,83 %). Domnívám se, že je to poměrně logické, jelikož je všeobecně známý statistický fakt, že se ženy v ČR průměrně dožívají vyššího věku než muži.

Jsem příjemně překvapen z poznatku, že značná část respondentů (304 dotazovaných – 78,96 %) vnímá rozdíl mezi definicí „uprchlíka“ a „migranta“. Osobně jsem očekával toto číslo nižší vzhledem k tomu, že jsou u nás tyto pojmy mnohdy médií, příspěvky na sociálních sítích i některými diskutujícími (převážně na internetových diskusích) zaměňovány. V tomto ohledu bych rovněž rád poukázal na autorku Honuskovou (2011), díky které jsem mohl hlouběji proniknout do definice pojmu „uprchlík“.

Respondenti jako celek (385 osob) však dali rovněž značně najevo, že k oběma skupinám zaujímají celkově spíše negativní postoje. Uprchlíky určitě pozitivně vnímá pouze 7 respondentů (1,82 %), u migrantů toto číslo činí pouze 4 osoby (1,04 %). Odpověď „spíše pozitivně“ si v souvislosti s uprchlíky vybralo 41 osob (10,65 %), u migrantů toto číslo činilo 29 osob (7,53 %). Velice mě však zaujalo vysoké procento četnosti u odpovědi „neutrálně“. V případě uprchlíků zvolilo 157 osob (40,78 %) neutrální stanovisko. U migrantů je číslo menší, ale stále vysoké (135 respondentů – 35,06 %). Jak si tato čísla vysvětlit?

Domnívám se, že jasná odpověď tkví v preferencích obyvatel České republiky. Češi si rádi vybírají, Češi hůře akceptují uprchlíky (či migranty) z pro ně exotických nebo problémových krajin. Jsem toho názoru, že jinak se zde budou vnímat např. migranti či

uprchlíci ze Slovenska a Vietnamu, kteří zde již zanechali pozitivní stopu z historického hlediska, a jinak se zde budou vnímat uprchlíci či migranti ze zemí typu Sýrie, Irák či Afghánistán atd. To mohu velice jednoduše doložit i statisticky. Otázka č. 5 si za cíl kladla zjistit, které uprchlíky či migranty respondenti považují za bezproblémové z hlediska možnosti jejich adaptace v ČR. Kontrast mezi pro České republiky blízkou slovanskou kulturou a zeměmi Blízkého východu či Afriky je markantní. Hned 324 respondentů (tedy 84,16 %) si za adaptabilní osoby zvolilo Slováky. Na druhém místě se objevili Poláci, zvolilo si je 237 dotazovaných (61,56 %). Na bronzové příčce skončili Vietnamci (230 respondentů – 59,74 %). Obstojně se ještě umístili Ukrajinci (51,17 %), Bulhaři (35,58 %) a Rumuni (27,53 %). Na opačné straně žebříčku se naopak objevili uprchlíci či migranti ze Sýrie (8,83 %), Nigérie (8,05 %), Afghánistánu (6,49 %) a Iráku (5,97 %). Jaký závěr můžeme vyvodit z těchto dat? Jsou obyvatelé České republiky a priori xenofobní? Určitě ne. Na druhou stranu je z jejich preferencí patrný značný pragmatismus. Respondenti jsou ve značné míře schopni akceptovat cizince, ale tito cizinci musí pocházet z kulturně a jazykově podobných krajin. Jelikož otázka č. 5 byla polootevřená a mohla se zvolit jedna a více odpovědí, tak někteří respondenti těž hlasovali pro země jako USA, Čína, Nizozemí atd. Jakmile se těžiště destinace uprchlíků a migrantů přenáší na Blízký východ či do Afriky, tak lidé automaticky zaujímají negativnější a značně obezřetnější přístup.

V návaznosti na výše popsané musím konstatovat, že zde naprosto souhlasím s Dohnalovou (2012), jelikož obyvatelstva zemí, jako Francie či Anglie jsou mnohem otevřenější vůči odlišným kulturám z důvodu jejich bohaté koloniální historie. Důvod je třeba hledat v mnohem hlubší zkušenosti s cizinci. Češi nejsou zlí lidé, ale nemají takové zkušenosti se zeměmi z výše zmíněných regionů. Domnívám se, že Vietnamci též působili jako zjevení, když dorazili do našich končin. Ale za mnoho let se vyprofilovali mezi mimořádně pracovitě osoby disponující značnou schopností adaptability. To stojí za jejich mimořádně úspěšným výsledkem v tomto dotazníkovém šetření. Na druhou stranu se domnívám, že si sebou nenesli silnou nálepku značně nepřizpůsobivé skupiny, vůči níž je značné množství historických, náboženských i kulturních předsudků (ano, řeč je o muslimech, Afričanech apod.). Je tedy nasnadě předpokládat, že Evropská migrační krize má signifikantní vliv na negativní postoje obyvatel ČR vůči uprchlíkům a migrantům. Z celkových grafů vyplývá, že uprchlíky vnímá spíše negativně a určitě negativně 180 respondentů (46,75 %). U migrantů je pak toto číslo zahrnující odpovědi „*negativně*“ a „*spíše negativně*“ dokonce vyšší, 217 respondentů (56,37 %). Z výše uvedených čísel

vyplývá, že uprchlíci a migranti, kteří budou podle respondentů okamžitě schopni adaptace, jsou vítáni. Ovšem příslušníci zemí, kteří byli zprofanováni v souvislosti s Evropskou migrační krizí, na různých ustláno nemají. I tak je však třeba dodat, že uprchlíci jsou vnímáni o poznání méně negativně než migranti v kontextu zemí Blízkého východu či Afriky, což podtrhuje zjištění, že Češi v mnoha případech dokážou rozlišit mezi uprchlíky a migranty. I tak je třeba dodat, že 222 respondentů (57,66 %) si přeje, aby se uprchlíkům pomáhalo výhradně v zemích jejich původu. Pomoc v zemích původu i bezpečných hostitelských zemí si vybralo 129 respondentů (33,51 %). I z těchto čísel je patrné, že dotazovaní nevnímají jako problém pomoc uprchlíkům (pouze 1,82 % respondentů si myslí, že uprchlíci nepotřebují pomoc), jako problematickou vidí nejspíše otázku místa pomoci uprchlíkům. Osobně jim v tomto ohledu rozumím, jelikož např. Francouzi mají aktuálně určité problémy s druhou či třetí generací přistěhovalců. I přes tyto problémy si myslím, že v mnoha případech nemusí být pomoc uprchlíkům dostačující pouze v jejich krajinách, jelikož taková rozvojová a humanitární pomoc nemusí být vždy plně efektivní a především dostatečně rychlá. Potenciál vidím spíše v kombinaci těchto dvou přístupů pomoci. Rovněž se však musím přiklonit k názoru Honuskové (2016), že povinný systém relokací uprchlíků a migrantů v rámci EU není šťastným a efektivním řešením za předpokladu, pakliže nedojde ke konsenzu napříč všemi zeměmi EU.

V předchozích odstavcích jsem de facto odpověděl na hlavní výzkumnou otázku, ale dovoluji si v rozboru ještě pokračovat. Respondenti měli tendenci u všech otázek obecnějšího charakteru volit spíše negativnější variantu. To se projevilo i v otázce č. 7 z dotazníku. Ta se respondentů tázala na to, jestli jsou podle nich uprchlíci a migranti z dlouhodobého hlediska prospěšní pro ekonomiku hostitelské země. 222 osob (57,66 %) tuto možnost kategoricky odmítla. 97 dotazovaných (25,19 %) zvolilo odpověď „nevím“. Pouze 66 respondentů (17,14 %) se domnívá, že by uprchlíci a migranti byli v dlouhodobém horizontu prospěšní pro ekonomiku hostitelské země. Podívejme se na tuto skutečnost komplexně. Účelem otázky č. 6 bylo zjistit, které důvody se nejvíce skrývají za neúspěšnou adaptaci uprchlíků a migrantů v cizí zemi. První místo obsadila „*odlišná kultura a zvyky*“. Na druhém místě se nejvíce objevoval důvod „*jazyková bariéra*“. Třetí místo zaujímá důvod „*nedostatečné vzdělání a kvalifikace*“. Čtvrté místo obsadilo „*náboženské vyznání*“. Propojme si tedy všechny souvislosti dohromady. Respondenti jsou dle výsledků odpovědí na otázku č. 5 toho názoru, že např. Slováci, Poláci či Vietnamci jsou schopni bezproblémové adaptace v ČR (to víme již z předchozích odstavců diskuze a

grafů dotazníkového šetření). Dá se předpokládat, že takové osoby si zde ve velké míře najdou práci, nebudou se dostávat do konfliktu se zákonem a budou tím pádem prospěšní pro ekonomiku hostitelské země. Ale na druhou stranu respondenti vnímají jako problém z hlediska adaptace odlišnou kulturu a zvyky, jazykovou bariéru, vzdělání a kvalifikaci, a rovněž „náboženské vyznání“. Dotazovaní tedy značně promítají své negativní pocity z Evropské migrační krize i do těchto obecných otázek. Dovolil bych si však oponovat názorem profesora d'Albise, jehož jsem zmínil již v teoretické části své práce. Výzkumník pracuje s daty 15 zemí v letech 1985 – 2015. Výsledky studie poukazují na to, že migrace má z dlouhodobého hlediska pozitivní vliv na veřejné finance, HDP a nižší míru nezaměstnanosti v cílových zemích. Kritici však poukazují na to, že migranti a uprchlíci „kradou“ pracovní místa původnímu obyvatelstvu. Je tomu skutečně tak? Domnívám se, že cizinci v mnoha případech naopak vykonávají povolání, která by původní obyvatelstvo vykonávat nechtělo. V neposlední řadě se přikláním i k názoru Pasze, jenž operuje s termínem remitence. Finanční prostředky, které si uprchlík či migrant vydělá v zahraničí, následně posílá do země svého původu, své rodině. Objemy těchto částek jsou každoročně mimořádně vysoké, jak jsem již vysvětloval v teoretické části své práce. Remitence se ukazují z dlouhodobého hlediska rovněž jako efektivnější forma pomoci, než je tomu u pomoci rozvojové, kdy se prostředky ne vždy dostanou k cílové skupině. Tím však rozhodně netvrdím, že částky posílané vyspělými zeměmi do zemí rozvojových, jsou vždy vyhozené z okna. A na to je si myslím třeba brát zřetel při úvahách, jestli jsou uprchlíci a migranti jako celek (ne)prospěšní v dlouhodobém horizontu. Mám pocit, že mnoho lidí vidí především negativní projevy Evropské migrační krize, aniž by se zaměřilo na pozitiva. Je třeba dát cizincům čas, aby se aklimatizovali a stali se prospěšnými. Není realistické očekávat, že začnou být efektivní ihned po příchodu do nové země.

S výše popsaným souvisí i první dílčí výzkumná otázka. Působí současná Evropská migrační krize na obyvatele ČR negativně? Z výše popsaného mohu konstatovat, že ano. S tím souvisí i verifikace a potvrzení hypotézy č. 1 (viz podkapitoly 7.8.1 a 7.8.2), jelikož Evropská migrační krize skutečně působí při přímém srovnání více negativně na respondenty z věkové kategorie „65 +“ než na respondenty z mladší generace do 35 let. Rozdíly jsou poměrně veliké. Proč tomu tak je? Domnívám se, že toto je signifikantní kontrast mezi mladší a starší generací respondentů. Dnešní mladší generace do 35 let má mimořádné možnosti ke studiu a práci v zahraničí napříč celým světem. V neposlední řadě je sama Česká republika po pádu železné opony mnohem více otevřená vůči celému světu.

Jistěže v dobách komunismu sem též dorazili migranti (např. Vietnam), ale nedá se to srovnat s různorodostí a možnostmi, které poskytuje současný globalizovaný svět a země s velikou koloniální historií.

Druhá dílčí výzkumná otázka řeší, jestli uprchlíci představují riziko pro evropskou společnost podle obyvatel ČR. Dospěl jsem ke stanovisku, že se obyvatelé České republiky skutečně domnívají, že tomu tak je. Respondenti vnímají např. značná rizika v bezpečnostní otázce spojené s uprchlictvím a migrací. Z dat získaných dotazníkovým šetřením vyplývá, že 244 respondentů (63,37 %) se domnívá či spíše domnívá, že s uprchlictvím a migrací je významně spojena hrozba terorismu. Naopak pouze 66 respondentů (17,15 %) si spíše nemyslí či určitě nemyslí, že by takové spojení existovalo. Nutno dodat, že v otázce zvýšené míry kriminality jsou tato čísla ještě větší. 284 dotazovaných (73,77 %) se spíše domnívá či určitě domnívá, že existuje spojení mezi významnou hrozbou zvýšené míry kriminality a uprchlictvím s migrací. Respondentů, kteří zaujímají opačné stanovisko, je 39 (10,13 %). Pokud k tomu připočteme, že „*odlišná kultura a zvyky*“ skončila na prvním místě důvodů, které jsou spojeny s neúspěšnou adaptací uprchlíků a migrantů v cizí zemi, tak je zde evidentní obava z příchodu osob, které mají odlišný přístup k životnímu stylu, lidským právům, vnímání právního státu, zákonům, demokracii a dalším znakům, které charakterizují evropskou vyspělou společnost. Výše popsané výsledky mého výzkumu v kontextu rizika uprchlíků a migrantů pro evropskou společnost vykazují podobné hodnoty jako výsledky výzkumu, který mezi 9. až 24. říjnem 2018 provedl Ústav empirických výzkumů, tedy STEM. Z výsledků jeho šetření vyplývá, že 71 % respondentů z řad obyvatel České republiky by určitě mělo a spíše mělo strach z uprchlíků, kteří by získali azyl v ČR (STEM, 2018). S výše zmíněnými daty z výzkumu STEM de facto korespondují i výsledky mého dotazníkového šetření v dalších otázkách, např. téměř 58 % respondentů je toho názoru, že by se mělo uprchlíkům pomáhat pouze v zemích jejich původu. S druhou dílčí výzkumnou otázkou byla rovněž spojena hypotéza 2, kterou jsem potvrdil, ale pouze částečně (viz podkapitoly 7.8.3 a 7.8.4). Věková skupina respondentů „65 +“ se ve větší míře než mladší generace do 35 let skutečně domnívá, že je s uprchlictvím a migrací významně spojena hrozba terorismu.

Třetí dílčí výzkumná otázka se zaměřuje na to, jestli se zvládnou uprchlíci a migranti úspěšně adaptovat na životní styl v Evropě. Respondenti jsou ve větší míře přesvědčeni o bezproblémové možnosti adaptace pouze u příslušníků ze zemí, které mají podobnou

kulturu a kořeny jako Česká republika, tedy zemí evropských - slovanských. Výjimku pak tvoří ještě Vietnam, který značná část dotazovaných označila jako velice adaptibilní (viz předchozí odstavce diskuze). Respondenti jsou naopak skeptičtí k adaptibilitě uprchlíků a migrantů z Afriky a zemí Blízkého východu. Se třetí dílčí výzkumnou otázkou se rovněž pojí hypotéza č. 3, kterou jsem verifikoval a potvrdil v podkapitolách 7.8.5 a 7.8.6. V této hypotéze se respondenti domnívají, že úspěšnější adaptace na životní styl v Evropě bude snazší v případě zapojení do místní komunity majoritní společnosti. S H3 souvisí otázka č. 6 z dotazníku. Pro respondenty jsou dle výsledků dotazníkového šetření třemi nejpádnějšími důvody, které stojí za neúspěšnou adaptací uprchlíků a migrantů v cizí zemi: „odlišná kultura a zvyky“, „jazyková bariéra“ a „nedostatečné vzdělání a kvalifikace“. Jsem toho názoru, že tyto důvody mohou značně izolovat jedince i celé skupiny uprchlíků a migrantů od majoritní společnosti. Ve společné kombinaci mohou mít fatální důsledky. Kulturní odlišnost spojená s neschopností domluvit se v úředním jazyce hostitelské krajiny či jazyce světovém (např. angličtina) mohou podstatně ztížit adaptaci v novém prostředí. S tím pak souvisí i problémy se získáním dostatečného vzdělání a kvalifikace v hostitelské zemi. A jestliže uprchlík nebo migrant již takovým vzděláním či klasifikací disponuje ze země svého původu, tak i přesto bude omezena míra jeho adaptability, pakliže nebude schopen tyto vědomosti využít v novém prostředí za použití odlišného jazyka. Jedná se dle mě totiž o spojitě nádoby. Jak riziko exkluze a izolace eliminovat? Jak minimalizovat negativní působení důvodů zmíněných v otázce č. 6? Maximální snahou uprchlíky a migranty zapojit a integrovat do majoritní společnosti. Uprchlíci a migranti potřebují interakci s majoritní společností. Je třeba dodat, že v neposlední řadě na čtvrtém místě skončilo „náboženské vyznání“ jako důvod neúspěšné adaptace v cizí zemi. To jenom podtrhuje to, jakým způsobem Evropská migrační krize působí na obyvatele ČR. Respondenti se domnívají, že zapojení uprchlíků a migrantů do místní komunity majoritní společnosti proces adaptace zjednoduší. Pokud uprchlíci a migranti budou schopni akceptovat odlišnou kulturu a zvyky, a jazyk obyvatel hostitelské země, jestliže budou akceptovat i odlišná náboženství, tak je na místě se domnívat, že i české obyvatelstvo (a další obyvatelstva z Evropy) bude rovněž schopno přijmout uprchlíky a migranty z exotických zemí. Troufám si tvrdit, že obyvatelé evropských zemí budou následně ve vyšší rozumné míře akceptovat i kulturní specifika minoritních skupin, což by vedlo k přijatelnému kompromisu a k úspěšnější adaptaci uprchlíků a migrantů na životní styl v Evropě. Zde je stěžejní pozice integračních center, o kterých jsem hovořil již v teoretické části své práce. Např. z pohledu ČR se jedná o krajská zařízení. Hlavním účelem těchto

zařízení je snaha adaptovat legální imigranty v novém prostředí (jazykové kurzy ČJ, tlumočnické služby, poradenství v právní a sociální oblasti). Velice důležité je podle mě i působení nestátního neziskového sektoru. V teoretické části jsem např. zmínil Centrum pro integraci cizinců o.s., které se specializuje na sociální poradenství, výuku ČJ a trénink lektorů. Nezisková organizace Multikulturní centrum Praha se zaměřuje na soužití odlišných kultur, v této oblasti pořádá rovněž konference a vydává publikace. Poradna pro integraci pomáhá uprchlíkům s procesy adaptace a integrace v nové zemi, rovněž se zaměřuje na prevenci před rasismem a xenofobií. Poradna pro uprchlíky pomáhá cizincům v oblasti sociální práce, psychologie a právních záležitostí. Jsem toho názoru, že intenzivní posilování soběstačnosti cizinců v nové zemi a jejich zapojení do majoritní společnosti je tou nejlepší možnou prevencí před vznikem sociálně patologických jevů. A k tomu může značně dopomoci nejenom stát, ale i výše zmíněný nestátní neziskový sektor.

V souvislosti se zapojením uprchlíků a migrantů do místní komunity majoritní společnosti za účelem jejich snazší a úspěšnější adaptace na životní styl v Evropě, jsou velice zajímavá data zjištěná prostřednictvím výzkumu STEMU z období 4. až 13. května 2016, který se týkal hypotetické situace usídlení rodin uprchlíků v obci či městě, kde by zároveň žili dotazovaní respondenti. Otázka ve výzkumu byla formulována takto: *„Kdyby se ve Vaší obci/Vašem městě natrvalo usadily dvě nebo tři rodiny uprchlíků z ciziny, Vám osobně by více vyhovovalo, kdyby se tyto uprchlíci:“* Celým 61 % respondentů by více vyhovovalo, kdyby se daní uprchlíci snažili co nejvíce asimilovat, sblížit s místními lidmi a zapadnout mezi ostatní obyvatele. Naopak 39 % respondentů by si raději přálo, aby se uprchlíci spíše drželi pouze v kolektivu svých rodin. Značné rozdíly v odpovědích panovaly v závislosti na míře dosaženého vzdělání jednotlivých respondentů s tím, že sblížení místních lidí a uprchlíků by uvítali spíše lidé s vyšším vzděláním (STEM, 2016). Tento výzkum v podstatě pouze potvrzuje třetí hypotézu.

V návaznosti na poslední dva odstavce bych ještě podotkl, že by se na obyvatele ČR mělo působit preventivně rovněž v oblasti rasismu a xenofobie. Domnívám se, že je vhodné aplikovat tuto prevenci i prostřednictvím besed na základních školách, jelikož s mladšími ročníky se může pracovat efektivněji, než-li se staršími lidmi, kteří v sobě mají hluboce zakořeněné určité vzorce chování. Taktéž společná participace českých mladistvých a mladistvých cizinců např. v rámci sportovních aktivit může být velice prospěšná, jelikož v kolektivních sportech musí jednotlivci táhnout za jeden provaz bez

ohledu na individuální rysy. Pozitivní hodnoty a morálka mohou následně přispět k lepšímu vnímání obou táborů navzájem, k postupnému odstranění bariér a předsudků.

Bartoň (Scheu, ed., 2011) dle mého správně vyzdvihuje důležitost mezináboženského dialogu, který by se měl pěstovat obecně v lidech napříč všemi věkovými kategoriemi. Místo automatické negativní reakce na odlišnost, je dobré sebereflektovat sebe sama. Proč bych si měl brát pouze negativní poznatky, interakcí s jinou osobou přeci mohu mnohé získat. Já sám se pak stanu adaptabilnějším.

V teoretické části své diplomové práce jsem se zmiňoval o názorech na omezení legální migrace v reakci na teroristické útoky. S tímto přístupem nesouhlasím, jelikož restrikce legální migrace nezabrání nelegálním migrantům (např. i některým potenciálním teroristům a kriminálním živlům), aby se dostali do Evropy. Zde se přikláním k názorům Koudelky (2018). Takovými kroky proti sobě maximálně postavíme bezpečnost, a princip svobody pohybu, na kterém EU do značné míry funguje. Myslím si však, že taková politika nevyřeší příčinu terorismu.

Čtvrtá dílčí výzkumná otázka se zaměřila na to, jestli si obyvatelé ČR dostatečně ověřují zdroje dokumentů, ze kterých čerpají informace o uprchlictví a migraci. Tuto problematiku přímo řeší otázka č. 9 z mého dotazníkového šetření. Než začnu rozebírat jednotlivé konkrétní zjištěné číselné údaje, tak musím konstatovat, že je z mého pohledu mimořádně důležitá dostatečná míra kritického myšlení a snaha ověřovat si zdroje informací, ze kterých jsou čerpány poznatky o jakémkoli tématu. To, co vidíme a slyšíme, má na formování našich postojů neodmyslitelný vliv. Naše postoje a názory mohou následně ovlivňovat lidi, se kterými přicházíme do interakce. Je pouze na nás, jestli informace budeme pasivně přijímat nebo se o ně aktivně zajímat, pochybovat o nich, zamítat je, přijímat je a utvářet si vlastní názor na danou problematiku. Tím rozhodně netvrdím, aby lidé za každou cenu měnili své názory, nikoli. Jde však o princip, jakým způsobem lidé nakládají s informacemi. Pokud se někdo při ověřování nějaké informace pouze utvrdí ve svém stanovisku, tak výborně, jenom tím posílí sílu své argumentace do budoucna. Mnoho titulků a obrázků disponuje jasným prvoplánovým účelem, a tím je vzbudit v lidech silné emoce. Mnohdy se to daří negativním zprávám, které chtějí v lidech probudit strach, zlost, závist a nejistotu. Časy se poměrně změnily. V dnešní době neustále roste hrozba hybridních forem války. Internet se stal mimořádně významným zdrojem informací (ne)pochybné kvality, ale rovněž bojištěm mnoha zájmových skupin (včetně nejmocnějších států planety, politických stran, nadnárodních korporací, teroristických

organizací aj.), které se snaží upevnit si svůj vliv a postavení. A právě prostřednictvím internetu se dá šířit velké množství dezinformací, o kterých jsem se zmiňoval v teoretické části své práce. Nebyl to právě Hitler, který dokonale využil Židů, vysoké míry nezaměstnanosti, pocitu pokoření z první světové války, aby dokázal zmanipulovat masy (bez použití moderních technologií), které za ním ochotně šly vstříc hrůzné druhé světové válce? V teoretické části jsem rovněž krátce sdělil své obavy ze vzrůstajících preferencí extrémistických, politických a populistických stran napříč celou Evropou, ba celým světem. Takové strany mohou negativně ovlivňovat nálady ve společnosti, a nemusí být nutně ani u vlády, ale stačí, aby byly v opozici. Možná je i opoziční pozice pro tento typ politiky lepší, jelikož není třeba taková míra konstruktivních řešení. Jednoduché postupy a hesla se velice dobře sdělují a přijímají, síla různých politických subjektů tak roste. Domnívám se, že je krajně nezodpovědné, aby veřejná osoba typu politika sdílela odkazy na zprávy, které jsou postaveny na dezinformacích (následně je vydává za fakta), jež jsou neověřitelné. Jeden na první pohled nedůležitý akt může značnou skupinu lidí ovlivnit natolik, že to bude mít dalekosáhlejší důsledky. To je důvod, proč v některých ohledech např. nesdílím styl politiky italského ministra vnitra Salviniho. Nemyslím si, že je příliš šťastné a zodpovědné hromadně nazvat uprchlíky a migranty „línými zločinci“. Pokud je takových aktů víc, sdílejí se prostřednictvím internetu a sociálních sítí, tak se šíří nekontrolovatelně jako virus. A proto je tak důležité umět filtrovat relevantní informace od pořiditelných informací.

Rád bych statistiku týkající se ověřování zdrojů dokumentů nepojímal z pohledu celkové statistiky všech respondentů, nýbrž bych se rád zaměřil na porovnání dat získaných od dotazovaných z věkové kategorie „65 let +“ na straně jedné, a mladší generace „do 35 let“ na straně druhé, jelikož obě skupiny vidí problematiku ověřování zdroje informací z poněkud jiných úhlů pohledu. Předně chci říci, že je zde evidentní rozdíl v míře ověřování zdrojů informací, ze kterých respondenti čerpají informace o uprchlictví a migraci. Věková skupina dotazovaných „65 +“ si ověřuje zdroje méně než mladší generace (starší osoby navíc zaujímají též negativnější postoje vůči uprchlíkům a migrantům). 46,67 % seniorů, kterým je 65 let a více, si vybralo možnost, že určitě zkoumá nebo spíše zkoumá zdroje dokumentů, ze kterých čerpají informace o uprchlictví a migraci. Naproti tomu relativní hodnota tohoto čísla u mladší generace do 35 let činí 58,79 %. Odpovědi „spíše ne“ a „ne“ je respondenty ze skupiny „65 let a více“ vybrána v 30,84 % případů, jestliže se bavíme o tom, zda zkoumají zdroje informací. U mladší generace do 35

let se negativní odpovědi „*spíše ne*“ a „*ne*“ vyskytují pouze v 21,97 % případů. Obě skupiny též volily možnost odpovědi „*neutrálně*“, která je možná únikovou odpovědí (senioři – 22,50 %, mladší generace do 35 let – 19,23 %). Co z těchto informací vyplývá? Domnívám se, že u obou skupin respondentů, je nedostatečná míra ověřování zdrojů dokumentů. Procenta kladných odpovědí obou věkových skupin sice na první pohled vypadají masivně, ale procentní podíly osob, které zaujímají negativní, spíše negativní nebo neutrální stanovisko je stále vysoké. A to je velice nebezpečné z hlediska tvorby manipulace veřejnosti prostřednictvím různých poplašných zpráv či obrázkových materiálů. U věkové kategorie „65 +“ je toto nebezpečí o to větší, jelikož si méně ověřují zdroje, ale zároveň ve značné míře pracují s internetem (60 % respondentů z věkové kategorie „65 let a více“ na základě výsledků mého výzkumu používá internet k čerpání informací o uprchlictví a migraci).

Na závěr diskuze musím dodat, že mi tato diplomová práce dala vedle přijatelné míry stresu i značné množství podnětů k zamyšlení se nad daným tématem a rovněž nad sebou samotným. Taktéž jsem poprvé ve svém životě zpracovával tak rozsáhlé dotazníkové šetření. Tím, že jsem se ponořil do hloubky daného tématu, jsem zjistil mnoho nových užitečných informací a zajímavostí. Na druhou stranu jsem zjistil, že je v dnešní době skutečně náročné zorientovat se v obrovském množství informačních materiálů. Cítím, že se pro nás tato úroveň náročnosti bude s přibývajícimi lety neustále zvyšovat. Danou situaci je však třeba brát jako výzvu, a tak jsem i učinil. V neposlední řadě mě v některých ohledech překvapily výsledky mého dotazníkového šetření, a postoje respondentů. Jaká navrhnout doporučení do praxe na základě výsledků mého výzkumu? Viz následující strana 111.

Doporučení do praxe

Předtím než poskytnu formulaci možných návrhů na optimalizaci a zvýšení míry ověřování zdrojů informací ze strany obyvatelstva ČR, tak bych ještě rád porovnal výsledky svého dotazníkového šetření s průzkumem organizace Elpida a Nadace O2. Jejich průzkum z roku 2019 přichází se zjištěním, že 90 % seniorů používajících internet již někdy obdrželo řetězové e-maily. Plných 40 % seniorů si neověřuje své oblíbené zdroje informací (Klub Aktiv, 2019). Z výsledků mého dotazníkového šetření je patrné, že téměř 31 % seniorů nezkoumá či spíše nezkoumá zdroje dokumentů o uprchlictví a migraci, ze kterých čerpají informace. Toto zjištění pouze umocňuje fakt, že senioři jsou velice zranitelnou skupinou vůči dezinformacím a konspiračním teoriím vzhledem k tomu, že se významné procento z nich nezaměřuje na verifikaci (ne)pravdivosti informací, které čerpají.

Je nezbytně nutné, aby se neustále apelovalo na aplikaci kritického myšlení, ověřování zdrojů informací, a to za každých okolností, při práci s informacemi všeho druhu. Velice mě zaujalo a potěšilo zjištění, že jsou v centrech pro aktivní seniory a dalších poradenských centrech pořádány přednášky na téma „fake news“. Organizace Elpida připravila (Klub Aktiv, 2019): „... *ve spolupráci s organizací Transitions a za podpory Nadace O2 cyklus besed Věřte nevěřte, na kterých spolu s klíčovými osobnostmi mediální scény otevírá palčivá témata týkající se médií.*“ V rámci daných přednášek se senioři učí základy. Např. kdo je vlastníkem daného média či proces tvorby zprávy. Anna Kačabová, ředitelka Nadace O2 dodává: „... *Proto se v našem partnerství s Elpidou, které trvá přes deset let, nyní soustředíme na rozvoj digitální gramotnosti seniorů – podporujeme počítačovou akademii a naši O2 Guru v Centrech Elpida zajišťují pravidelnou bezplatnou poradnu. V rámci besed Věřte nevěřte, který nyní začíná, chceme na toto téma ještě více upozornit.*“ To je dle mého názoru správný přístup. I tak je však nezbytné, aby se s problematikou tohoto fenoménu dnešní doby pracovalo ještě mnohem frekventovaněji, a dostala se tak k co nejširšímu spektru osob. Jak to zajistit? Ve svém životě jsem rovněž absolvoval praxi v domovech pro seniory. Část seniorů z těchto zařízení je velice schopná a stále vitální. V některých případech využívají rovněž internet (o televizi, tisku a rozhlasu nemluvě). Domnívám se, že by bylo vhodné na tuto cílovou skupinu působit i prostřednictvím besed a přednášek přímo v těchto zařízeních. A vzhledem k výsledkům dotazníkového šetření jsem toho názoru, že by se mělo zodpovědně přistupovat i

k mladším generacím, především působení na žáky či studenty ze základních a středních škol je stěžejní. Pokud si lidé osvojí základy práce s informacemi již v mladém věku, tak budou schopni tyto získané znalosti a dovednosti aplikovat dříve a mnohem efektivněji. Zde již nemluvím pouze o internetu, ale i o televizi, tisku, rozhlasu aj. Tímto a priori neoznačuji tato média za platformy, které (ne)úmyslně šíří dezinformace, na druhou stranu zde šíří své názory i veřejně známé osoby, a každý by měl mít právo a znalosti na to, porovnávat a ověřovat si informace z různých zdrojů. Jelikož i reportáž může mít negativní dopad. Nerozporuji to, jestli je daná reportáž (ne)zavádějící, pouze jsem toho názoru, že by občané měli mít naučené zautomatizované kroky, jejichž prostřednictvím si danou informaci verifikují a zhodnotí i z více zdrojů. Vracím se tedy opět k tomu, co jsem řekl předtím, jde o princip ověřování zdrojů dokumentů. Jelikož politici i některá média chtějí někdy prostřednictvím „senzačních“ zpráv nalákat sledující, pakliže to zvedne jejich odbyt. V případě internetu se jedná např. o počet kliknutí na danou zprávu a peníze z reklamy.

ZÁVĚR

Předmětem zkoumání této diplomové práce byly postoje obyvatel České republiky vůči uprchlictví a migraci v současném globalizovaném světě. Způsob, jakým vnímáme cizince je mimořádně důležitý bez ohledu na to, jestli se jedná o migranty, uprchlíky nebo turisty. V dnešní době je svět značně globalizovaný a provázaný. Faktem i nadále zůstává, že odlišná etnika a kultury se mezi sebou stále více prolínají.

V některých zemích se odehrává intenzivnější a pestřejší mezikulturní střet a dialog, v jiných teprve k tomuto procesu postupně dochází. Je však třeba dodat, že současná Evropská migrační krize představuje z hlediska moderní Evropy pouze jakousi první vlnu. Jedná se především o symbol, uprchlictví a migrace se totiž odehrávaly již dávno před touto krizí. Skutečný test schopností a kapacit mezikulturního soužití v mnohem větším měřítku přijde pravděpodobně v budoucnosti.

Dnešní moderní společnost je v mnoha ohledech konzumní. Honba za výsledky a materiálem především nešetří planetu jako komplexní celek, což může způsobit fatální problémy z hlediska budoucnosti. A tyto kroky lidstva vedou (ne)přímo rovněž k uprchlictví a migraci.

Vzhledem k tomu, že na planetě stále ubývají zdroje (zejména voda) a lidská populace se neustále rozrůstá, je třeba, aby se lidé z Evropy do budoucna připravili na eventuální stěhování celých národů. A pokud ne národů, tak minimálně většího množství osob než doposavad. Je možné tvrdit, že období za 20 či 30, 40 nebo 50 let je daleko, ale tento stav naše mladší generace a především generace následující budou nuceny řešit. Otázka míry kompromisu a solidarity bude důležitější, než kdykoli předtím. Tento postoj však neplatí pouze pro Evropany. Rovněž uprchlíci a migranti musí disponovat ochotou, snahou a vytrvalostí akceptovat odlišný životní styl, jiný právní systém a zákony. Pokud se tyto přistěhovalci nenaučí jazyk dané země a nezapojí se do pracovního procesu, tak jsou jejich úspěšná soužití s majoritou a efektivní adaptace předem odsouzeny k zániku.

Výsledky mého výzkumu poukazují na negativní postoje obyvatel ČR vůči uprchlictví a migraci z exotických oblastí typu Afrika a Blízký východ. Z interpretace získaných dat a diskuze této diplomové práce vyplývá, že naše společnost se stále vyznačuje značnými předsudky vůči uprchlíkům a migrantům z určitých zemí. Domnívám se, že tyto skupiny cizinců jsou částečně skutečně více ohroženy sociálně patologickými

jevy. Mohou k nim frekventovaněji inklinovat v případě, že budou vyčleněni z většinové společnosti. S tím souvisí nedostatečné vzdělání a kvalifikace (rovněž neznalost jazyka), neschopnost kompromisu při adaptaci v nové zemi, která se vyznačuje jinou kulturou a zvyky. Zde však musí jít o pozitivnější přístup z obou stran. Uprchlíci a migranti z exotických částí světa se nikdy neadaptují bez pomoci majoritní části obyvatelstva a naopak, majoritní společnost nebude schopna tyto osoby plně integrovat, pakliže o to nebudou mít cizinci sami zájem. Na druhou stranu usuzuji, že naše česká společnost má zájem na tom, aby se uprchlíkům a migrantům pomáhalo, avšak především v zemích jejich původu. To ovšem není vždy možné.

Jsem toho názoru, že naše společnost nedostatečně zareagovala na dnešní hrozby vyskytující se v podobě neověřených zpráv a dezinformací (přítomné jsou na internetu, v tisku, i v televizi), které pouze posilují již tak silné předsudky vůči jiným kulturám. Tyto negativní postoje a nálady se pak šíří ještě mnohem rychleji, ačkoli nejsou pokaždé podložené fakty. V zásadě se mnohdy nemusí jednat ani o dezinformace, ale i špatně podaná problematika vytržená z kontextu může napáchat značné „škody“. Proto by dle mého názoru především žáci a studenti měli mít povinnou výuku specializovanou na zlepšení schopností ověřování zdrojů informací, ze kterých čerpají poznatky o jakémkoli tématu, nejenom o migraci a uprchlictví. Účelem předmetů, besed, reklam, přednášek a seminářů atd. o této problematice by neměla být nutně změna názorů jednotlivců na různá témata. Jde hlavně o princip, jak se pracuje s informacemi a jejich zdroji. Jde rovněž o mnohem větší aplikaci kritického myšlení při práci se zdroji a informacemi. Pak je již následně na jednotlivcích a jejich svobodné vůli, jak si dané poznatky vyloží. Není však žádoucí být pouhým pasivním příjemcem zpráv jakéhokoli druhu.

V neposlední řadě se mé doporučení zvýšené prevence před „fake news“ týká i starších generací. Dle výsledků mého výzkumného šetření jsou starší lidé fenoménem „fake news“ ohroženi ještě více než mladší generace. Domnívám se, že by osoby z řad seniorů měly mít možnost besed a přednášek na téma ověřování zdroje dokumentů, z kterých čerpají informace např. i o uprchlictví a migraci. Již takové pokusy probíhají (např. centra pro aktivní seniory), ale stále v nedostatečné míře. Je v zájmu celé naší společnosti, aby se tyto informace dostaly k širší skupině seniorů.

V diskuzi rovněž navrhuji možná doporučení na zefektivnění adaptace uprchlíků a migrantů v hostitelských zemích. Mezi těmito kroky je např. postupná změna negativních postojů příslušníků majoritní společnosti vůči uprchlíkům a migrantům. Prevence v oblasti

problematiky rasismu, xenofobie a předsudků vůči minoritám je stěžejní. Dosáhnout se toho dá např. prostřednictvím předmětů, besed a přednášek na základních školách a v dalších vzdělávacích zařízeních. Jelikož s mladšími ročníky se dá pracovat nejefektivněji.

Usuzuji, že tato diplomová práce a především její výzkumná část by mohly v budoucnosti posloužit při porovnání s dalšími šetřeními v oblasti postojů obyvatel ČR vůči uprchlictví a migraci. Rovněž věřím v to, že by tento výzkum mohl posloužit jako pomocník při dalším zkoumání problematiky uprchlictví a migrace.

Seznam použité literatury

Literatura

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 978-80-246-01397.

DLOUHÁ, J., DLOUHÝ, J., MEZŘICKÝ, V. *Globalizace a globální problémy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Centrum pro otázky životního prostředí, 2006. 312 s. ISBN 80-87076-01-X.

DOHNALOVÁ, E. *Úvod do sociální práce s migranty*. Olomouc: CARITAS, Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012. 78 s. ISBN 978-80-87623-02-2.

HENDL, J. *Přehled statistických metod*. 5. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2015. 736 s. ISBN 978-80-262-0981-2.

HONUSKOVÁ, V. *Definice uprchlíka a její výklad a aplikace v současném mezinárodním právu*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. 284 s. ISBN 978-80-87146-45-3.

HONUSKOVÁ, V., FLÍDROVÁ, E., JANKŮ, L., (ed.) a kol. *Dnes migranti – zítra uprchlíci?* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. 196 s. ISBN 978-80-87975-23-7.

HONUSKOVÁ, V., SCHEU, H., FLÍDROVÁ, E. *Ochrana mořské hranice států Evropské unie v kontextu principu nenavrácení*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2016. 188 s. ISBN 978-80-87975-44-2.

KING, R. *Atlas lidské migrace*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. 192 s. ISBN 978-80-204-1706-0.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Metody sociální práce s imigranty, azylanty a jejich dětmi*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008. 365 s. ISBN 978-80-7387-097-3.

KOUDELKA, J. *Imigrace a liberalismus: dopady migrace, teorie a možná řešení*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. 218 s. ISBN 978-80-7325-454-4.

PÍTROVÁ, L., (ed.) a kol. *Aktuální právní aspekty migrace*. Praha: Leges, 2016. 176 s. ISBN 978-80-7502-162-5.

SCRUTON, R. *Západ a ti druzí: Globalizace a teroristická hrozba*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2016. 176 s. ISBN 978-80-7485-101-8.

SCHEU, H., CH., (ed.) a kol. *Migrace a kulturní konflikty*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2011. 321 s. ISBN 978-80-87284-07-0.

SCHREIBER, H. *Mořeplavci, cestovatelé, objevitelé*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1974. 448 s. ISBN 27-021-74.

ŠTURMA, P., FAIX, M., (eds.) a kol. *Lidskoprávní dimenze mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. 295 s. ISBN 978-80-87975-17-6.

UHREK, Z., OŠTÁDALOVÁ, Š., HONUSKOVÁ, V., GÜNTER, V. *Migrace – Historie a současnost*. 1. vyd. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. 144 s. ISBN 978-80-905942-9-6.

WEISS, M., HASSAN, H. *Islámský stát - Uvnitř armády teroru*. 1. vyd. Brno: CPress, 2015. 256 s. ISBN 978-80-264-0883-3.

Legislativní dokumenty

Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951, Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb., o Úmluvě o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Elektronické zdroje

AMNESTY INTERNATIONAL. Terminologie. In: *amnesty.cz* [online]. Praha: Amnesty International Česká republika [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/migrace/terminologie>

ANTOŠOVÁ, Š. 10 otázek a odpovědí – migrační krize. In: *amnesty.cz* [online]. Praha: Amnesty International Česká republika, 2018 [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/migrace/migrace-otazky-a-odpovedi>

- AŠENBRYL, D. Nový Zéland a staleté migrace. In: *plus.rozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, 2. 12. 2009 [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/novy-zeland-a-stalete-migrace-6632475>
- BBC. Italy migrant crisis: Government passes tough bill. In: *bbc.com* [online]. Londýn: BBC, 24. 9. 2018 [cit. 2019-01-07]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-45625833>
- BĚLÍKOVÁ, B. Uprchlíci - organizace. In: *nicm.cz* [online]. Praha: Národní informační centrum pro mládež, last modif. 17. 4. 2018 [cit. 2019-01-16]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/uprchlici-organizace>
- BERKA, J. Uprchlická krize: Počátky a příčiny. In: *e15.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, a.s., © 2001 – 2019, last modif. 15. 5. 2016 [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/the-student-times/uprchlicka-krize-pocatky-a-priciny-1298883>
- BERKA, J., MARŠA, V., ŠPIČÁKOVÁ, K. Uprchlická krize: Ekonomičtí migranti a pašování uprchlíků. In: *e15.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, a.s., © 2001 – 2019, last modif. 4. 6. 2016 [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/the-student-times/uprchlicka-krize-ekonomicti-migranti-a-pasovani-uprchliku-1301959>
- BIBLE21. Starý zákon. In: *bible21.cz* [online]. Praha: Bible21, © 2012 [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.bible21.cz/online#genesis/2>
- CDK. Azylová politika. In: *euroskop.cz* [online]. Praha: Vláda České republiky, © 2005-2019, last modif. září 2018 [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9256/sekce/azylova-politika/>
- ČERNÁ, M. IS řadí: Znásilňování, únosy, otroctví. Ženy a děti trpí. OSN volá po nápravě situace. In: *eurozpravy.cz* [online]. Praha: INCORP, a.s., © 2009–2018, last modif. 23. 8. 2017 [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/zahranicni/blizky-vychod/199025-is-radi-znasilnovani-unosy-otroctvi-zeny-a-deti-trpi-osn-vola-po-naprave-situace/>
- ČERNÝ, K. Arabské revoluce. In: *geograficke-rozhledy.cz* [online]. Praha: Česká geografická společnost, © 2017-2019, ročník 21 - 2011/2012 [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/475/pdf>
- ČTK. EU rozjíždí pomoc Itálii a Řecku s identifikací uprchlíků. Co je hotspot?. In: *eurozpravy.cz* [online]. Praha: INCORP, a.s., © 2009–2018, 28. 9. 2015 [cit. 2019-01-15].

Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/zahranicni/eu/132662-eu-rozjizdi-pomoc-italii-a-recku-s-identifikaci-uprchliku-co-je-hotspot/>

ČTK. Z Česka se do Iráku vrátilo dalších šest uprchlíků. Měli zdravotní problémy. In: *idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 1999-2019, last modif. 22. 9. 2016 [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/uprchlici-krestane-v-cesku-navrat-do-iraku.A160922_174012_domaci_kha

ČTK. Islámský stát je blízko svého definitivního konce, ztrácí klíčová území. In: *e15.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, a.s., © 2001 – 2019, last modif. 19. 1. 2017a [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/islamsky-stat-je-blizko-sveho-definitivniho-konce-ztraci-klicova-uzemi-1327870>

ČTK. Byznys s migrací: kolik stojí útek do Evropy?. In: *tyden.cz* [online]. Praha: EMPRESA MEDIA, a.s., © 2006, last modif. 15. 6. 2017b [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/zahranicni/evropa/byznys-s-migraci-kolik-stoji-utek-do-evropy_434008.html

ČTK. Volební bramboračka. Uspělo 9 stran v čele s ANO, levice propadla. In: *idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 1999-2019, last modif. 21. 10. 2017c [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/volby-snemovna-2017-volici-strany-ano-ods-top09-babis-sobotka-cssd.A171021_130447_domaci_jav

ČTK. Útok na cizince v Maceratě vyvolal v předvolební Itálii debatu o rasismu. In: *idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 1999-2019, 4. 2. 2018a [cit. 2019-01-07]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/macerata-italie-utok-strelba-rasismus-migranti-mein-kampf.A180204_165929_zahranicni_amu

ČTK. Italové nadsazují počty migrantů. Statistika jejich obavy nepotvrzuje. In: *idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 1999-2019, last modif. 25. 2. 2018b [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/italie-migrace-italske-volby-analyza-afp-stereotypy-realita.A180225_092101_zahranicni_lre

ČTK. Italský ministr vnitra chce chránit Sicílii před migranty a zavést deportace. In: *idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 1999-2019, last modif. 3. 6. 2018c [cit. 2019-01-07]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/italie-ministr-vnitra-matteo-salvini-migranti-deportace.A180603_191208_zahranicni_linv

ČTK. Vtrhnutí vojsk v roce 1968 bylo aktem invaze a okupace, odhlasovala sněmovna. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. Praha: Česká televize, © 1996-2019, last modif. 22. 8. 2018d [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2573458-vtrhnuti-vojsk-v-roce-1968-bylo-aktem-invaze-a-okupace-odhlasovala-snemovna>

ČTK. Protiimigrační AfD posiluje. V německých volbách by skončila druhá, ukázal průzkum. In: *zpravy.aktualne.cz* [online]. Praha: Economia, a.s., © 1996-2019, 4. 9. 2018e [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/protiimigracni-afd-posiluje-v-nemeckych-volbach-by-skoncila/r~e2ef40a0b03411e899900cc47ab5f122/>

ČTK. Rychlejší vyhošťování, méně azylů. Salvini prosadil dekret proti migraci. In: *idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 1999-2019, last modif. 24. 9. 2018f [cit. 2019-01-07]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/italie-dekret-migrace-salvini.A180924_172317_zahranicni_aha

ČTK. Politico: Boj s fake news má smysl. Obchodníci s dezinformacemi jsou ale vždycky o krok před politiky. In: *domaci.ihned.cz* [online]. Praha: Economia, a.s., © 1996-2019, last modif. 9. 10. 2018g [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66281370-politico-boj-s-fake-news-ma-smysl-obchodnici-s-dezinformacemi-jsou-ale-vzdycky-o-krok-pred-politiky>

ČTK. Dva tisíce migrantů přebrodily řeku do Mexika. Míří do USA. In: *idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 1999-2019, last modif. 21. 10. 2018h [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/usa-mexiko-hranice-migranti-karavana-uprchlici-stredni-amerika-donald-trump.A181021_073935_zahranicni_dh

ČTK. Le Penové ve Francii prudce roste podpora, předběhla Macronovo hnutí. In: *e15.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, a.s., © 2001 – 2019, last modif. 4. 11. 2018ch [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/le-penove-ve-francii-prudce-roste-podpora-predbehla-macronovo-hnuti-1353165>

ČTK. Největším nepřítelem Evropy je EU, řekla Le Penová na setkání nacionalistů. In: *idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 1999-2019, last modif. 16. 11. 2018i [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/marine-le-penova-tomio-okamura-evropska-unie-eu-konference-sofia.A181116_170159_zahranicni_kuce

ČTK. OSN přijala pakt o uprchlících, proti byly USA a Maďarsko, Babiš s paktem nesouhlasí. In: *lidovky.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 2019, last modif. 18. 12. 2018j

[cit. 2019-03-08]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/osn-prijala-pakt-o-uprchlicich-proti-byly-usa-a-madarsko-babis-s-paktem-nesouhlasi.A181218_084133_ln_zahranici_rsa
ČTK. Trump už nechce na hranicích s Mexikem betonovou zeď, ale miliardy na ni žádá dál. In: *novinky.cz* [online]. Praha: Borgis, a.s., © 2003-2019, last modif. 9. 1. 2019 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/493913-trump-uz-nechce-na-hranicich-s-mexikem-betonovou-zed-ale-miliardy-na-ni-zada-dal.html>

ČVT. Migrace v číslech. In: *clovekvtsni.cz* [online]. Praha: Člověk v tísni, o.p.s., 19. 6. 2018 [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/migracni-statistiky-4518gp>

DEMOGRAFICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL. Migrace. In *demografie.info* [online]. Demografické informační centrum, © 2004-2014 [cit. 2018-12-29]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_migrace

DI CARLO, D., SAUDELLI, G., SCHULTE-CLOOS, J. Has immigration really led to an increase in crime in Italy?. In: *blogs.lse.ac.uk* [online]. Londýn: LSE EUROPP Blog, 3. 3. 2018 [cit. 2019-01-07]. Dostupné z: <http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2018/03/03/has-immigration-really-led-to-an-increase-in-crime-in-italy/>

EUROZPRÁVY.CZ. Uprchlíci, vraťte se na moře. Drsný přístup Austrálie má dopady na celý svět. In: *eurozpravy.cz* [online]. Praha: INCORP, a.s., © 2009–2018, last modif. 5. 7. 2016 [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/zahranicni/asiie-a-australie/161046-uprchlici-vratte-se-na-more-drsny-pristup-australie-ma-dopady-na-cely-svet/>

FABIÁNOVÁ, P. Libye v zajetí chaosu: Ústřední vláda v nedohlednu, posilující měnová a uprchlická krize hrají do karet IS. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. Praha: Česká televize, © 1996-2019, 9. 2. 2018 [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2369407-libye-v-zajeti-chaosu-ustredni-vlada-v-nedohlednu-posilujici-menova-a-uprchlicka-krize>

FILOZOFIE ÚSPĚCHU. Maslowova pyramida lidských potřeb. In: *filosofie-uspechu.cz* [online]. 2. 3. 2011 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <https://www.filosofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/2/>

GAZDÍK, J. Islámský stát je na kolenou. Jeho osamělí bojovníci teď míří do Evropy, varuje bezpečnostní expert. In: *zpravy.aktualne.cz* [online]. Praha: Economia, a.s., © 1999-

2019, 16. 8. 2017 [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/ve-stretu-s-islamisty-se-muzeme-porazit-jen-sami-a-proc-si-d/r~6b38d9bc7dd211e79b440025900fea04/>

HOUSKA, O. Merkelová už netlačí na uprchlické kvóty. Jejich zavedení proti vůli některých bylo chybou, přiznala. In: *zpravy.aktualne.cz* [online]. Praha: Economia, a.s., © 1999-2019, 6. 6. 2018a [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/merkelova-uz-netlaci-na-uprchlicke-kvoty-jejich-zavedeni-pro/r~81269cb669ca11e8b9db0cc47ab5f122/>

HOUSKA, O. EU přitvrdí v boji s migrací, povinné kvóty už nechystá. Podle Babiše je to obrovský úspěch Česka. In: *zpravy.aktualne.cz* [online]. Praha: Economia, a.s., © 1999-2019, 29. 6. 2018b [cit. 2019-01-15]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/evropsky-parlament/eu-pritvrdi-v-boji-s-migraci-povinne-kvoty-uz-nechysta-podle/r~82f585787ac011e8b94e0cc47ab5f122/?redirected=1547742441>

HRON, J. Které země nejvíce a nejméně přijímají migranty? Odpověď Vás možná překvapí. In: *eurozpravy.cz* [online]. Praha: INCORP, a.s., © 2009–2018, last modif. 24. 8. 2017 [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/zahranicni/evropa/199179-ktere-zeme-nejvice-a-nejmene-prijimaji-migranty-odpoved-vas-mozna-prekvapi/>

HUNTER, N. ed. Introduction to Human Migration. In: *Nationalgeographic.org* [online]. Washington: National Geographic Society, © 1996-2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://www.nationalgeographic.org/activity/introduction-human-migration/>

IDNES.CZ. Na Balkáně začala fungovat další migrační trasa, nebezpečnější a dražší. In: *idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 1999-2019, last modif. 15. 5. 2018a [cit. 2019-01-06]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/balkan-migracni-trasa-cerna-hora-albanie-chorvatsko-slovinsko-migranti.A180515_144549_zahranicni_kha

IDNES.CZ. EU loni čelila 205 teroristickým útokům, islamisté byli u šestiny z nich. In: *idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 1999-2019, last modif. 20. 6. 2018b [cit. 2019-01-15]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/pocet-teroristicky-ch-utoku-v-eu-2017-europol-statistika.A180620_154057_zahranicni_PAS

INFO.CZ. Konec Islámského státu na Blízkém východě je na dohled. Kde všude ale islamisté ještě působí?. In: *info.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, a.s., © 2001 – 2019, 6. 11. 2017 [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: <https://www.info.cz/svet/konec->

islamskeho-statu-na-blizkem-vychode-je-na-dohled-kde-vsude-ale-islamiste-jeste-pusobi-18752.html

KLUB AKTIV, Z.S. ČESKÉ BUDĚJOVICE. Řetězové e-maily dostává devět z deseti seniorů. In: *klubaktiv.cz* [online]. České Budějovice: Klub Aktiv, z.s., © 2011 - 2018, 1. 2. 2019 [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: http://www.klubaktiv.cz/medialniakademie/tz_medialniakademie

KULHAVÁ, L. SOCIÁLNÍ PRÁCE S MIGRANTY II. - Role sociálního pracovníka v integraci migrantů/uprchlíků do české společnosti. In: *socialninovinky.cz* [online]. Praha: Konfederace sociálních služeb, last modif. 2. 11. 2015 [cit. 2019-01-16]. Dostupné z: <http://socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/513-socialni-prace-s-migranty-ii-role-socialniho-pracovnika-v-integraci-migrantu-uprchliku-do-ceske-spolecnosti>

KULIDAKIS, T. Víc než volný obchod Brity zajímá omezení migrace. Mayová se k němu ale nemá. In: *plus.rozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, © 1997 – 2019, 27. 8. 2018 [cit. 2019-12-21]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/vic-nez-volny-obchod-birty-zajima-omezeni-migrace-mayova-se-k-nemu-ale-nema-7598125>

LAMOND, G. Precedent and Analogy in Legal Reasoning. In: *Plato.stanford.edu* [online]. Stanford: The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Spring 2016 Edition), 20. 6. 2006, last modif. 14 February 2016 [cit. 2018-12-20]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/archives/spr2016/entries/legal-reas-prec/>

LIDOVKY.CZ. PŘEHLEDNĚ O BREXITU: Kdo, jak a proč? Základní fakta a argumenty pro i proti. In: *lidovky.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 2019, last modif. 22. 6. 2016 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/prehledne-o-brexitu-kdo-jak-a-proc-zakladni-fakta-a-argumenty-pro-i-proti.A160622_115541_ln_zahranici_msl

LIDOVKY.CZ. Hollande označil krajní pravici za hrozbu pro Francii. Macrona podpořil proti Le Penové. In: *lidovky.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 2019, last modif. 24. 4. 2017 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/macrona-proti-le-penove-verejne-podporil-prezident-hollande-a-jeho-vladni-socialiste.A170424_162421_ln_zahranici_fas

LIDOVKY.CZ. Krajní pravice je ve střední Evropě na vzestupu. Příčinou je masová migrace, píše AP. In: *lidovky.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 2019, last modif. 4. 4. 2018a [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <https://www.lidovky.cz/svet/krajni-pravice-je-ve>

stredni-evrope-na-vzestupu-pricinou-je-masova-migrace-pise-
ap.A180404_095546_in_zahranici_lar

LIDOVKY.CZ. Při sobotním útoku v Sýrii zemřelo 60 lidí. Stopy chemických zbraní jsme nenašli, tvrdí Rusové. In: *lidovky.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 2019, last modif. 9. 4. 2018b [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/pri-sobotnim-utoku-v-syrii-zahynulo-sedesat-lidi-rusove-nenasli-stopy-chemickych-zbrani.A180409_123348_in_zahranici_lar

LITOMISKÁ, L. Arabské jaro: Rok první. In: *cevro.cz* [online]. Praha: © CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie 2011, 13. 12. 2011 [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/226876/236554_D_cs_14denik_2011_9.pdf

MAHDALOVÁ, T. Abraham Maslow a teorie seberealizace. In: *opsychologii.cz* [online]. Praha: O psychologii.cz, © 2019, last modif. 2. 1. 2015 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <http://www.opsychologii.cz/clanek/154-abraham-maslow-a-teorie-seberealizace/>

MEDIAGURU. Kvantitativní výzkum. In: *mediaguru.cz* [online]. Praha: PHD, a.s., © 2019 [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/kvantitativni-vyzkum/>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Terminologický slovník. In: *mvcr.cz* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, © 2019a [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Definice dezinformací a propagandy. In: *mvcr.cz* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, © 2019b [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Austrálie – historie krajanů. In: *mzv.cz* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 25. 1. 2013 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/historie_krajanu/historie_krajanu-index_6.html

NĚMEC, A. Otevřená náruč Merkelové migrační vlnu nevyvolala, ukazují statistiky. In: *idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 1999-2019, last modif. 12. 10. 2016 [cit. 2019-

03-07]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/merkelova-migracni-krize-priliv-uprchliku.A161011_135927_zahranicni_ane

NOVÁK, L. Jsou uprchlíci vůbec k něčemu? Vědci se podívali na migrační krizi a mají překvapivý závěr. In: *eurozpravy.cz* [online]. Praha: INCORP, a.s., © 2009–2018, 21. 6. 2018 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/zahranicni/eu/227816-jsou-uprchlici-vubec-k-necemu-vedci-se-podivali-na-migracni-krizi-a-maji-prekvapivy-zaver/>

NOVÁK, M. Předstíral nadšení pro Islámský stát, aby dokumentoval popravu a mučení. Oko Mosulu odkrylo identitu. In: *zpravy.aktualne.cz* [online]. Praha: Economia, a.s., © 1999-2019, 12. 12. 2017 [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranicni/oko-mosulu/r~db6e3366de7c11e786cf0cc47ab5f122/>

ODBOR 22. Sociální služby. In: *mpsv.cz* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, last modif. 10. 8. 2017 [cit. 2019-01-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/18661#sspd>

OPERATIONAL PORTAL REFUGEE SITUATIONS. Mediterranean Situation. In *data2.unhcr.org* [online]. Operational Data Portal, last modif. 31. 12. 2018 [cit. 2019-01-06]. Dostupné z: <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean>

PASZ, J. Remittance jsou způsobem boje s chudobou. In: *rozvojovka.cz* [online]. Praha: Člověk v tísni, o.p.s., 4/2015 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/download/docs/346_rozvojovka-4-2015-migrace.pdf

PUBLICATIONS.EUROPA.EU. EU a migrační krize. In: *publications.europa.eu* [online]. Brusel: Evropská unie, červenec 2017 [cit. 2019-01-06]. Dostupné z: <http://publications.europa.eu/webpub/com/factsheets/migration-crisis/cs/#what-is-refugee-crisis>

ROZVOJOVKA. Migrace a rozvoj. In: *rozvojovka.cz* [online]. Praha: Rozvojovka, © 2011-2019 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/download/docs/13_migrace-a-rozvoj.pdf

SEDLÁŘOVÁ, B. Islámský stát ovládl trh s pšenicí, kupuje si loajalitu sunnitů. In: *idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, a.s., © 1999-2019, 30. 9. 2014 [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/psenice-je-dulezita-pro-islamsky-stat.A140930_194807_zahranicni_bse

STATISTA. Total number of criminal acts in Italy from August 2011 to July 2018. In: *statista.com* [online]. New York: Statista, 2018 [cit. 2019-01-07]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/614282/total-number-of-criminal-acts-italy/>

STATS.OECD.ORG. Short-term migrants. In: *OECD Glossary of Statistical Terms* [online]. New York: United Nations, 1998, last modif. 13 March 2003 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2457>

STATS.OECD.ORG. Long-term migrants. In: *OECD Glossary of Statistical Terms* [online]. New York: United Nations, 1998, last modif. 26 February 2004 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1562>

STEJSKALOVÁ, A. Kolik domácností má přístup k internetu? Nové porovnání zemí EU vedou Lucembursko a Nizozemsko. In: *zpravy.aktualne.cz* [online]. Praha: Economia, a.s., © 1999-2019, 5. 2. 2017 [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/kolik-domacnosti-ma-pristup-k-internetu-nove-porovnani-zemi/r~200aa3f4e94311e68ad70025900fea04/?redirected=1548173809>

STEM. Názory veřejnosti na případné usídlení rodin uprchlíků v jejich obci či městě. In: *stem.cz* [online]. Praha: Ústav empirických výzkumů, z.ú., 16. 6. 2016 [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/nazory-verejnosti-na-pripadne-usidleni-rodin-uprchliku-v-jejich-obci-ci-meste/>

STEM. Česká veřejnost má stále strach z uprchlíků. In: *stem.cz* [online]. Praha: Ústav empirických výzkumů, z.ú., 26. 11. 2018 [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/ceska-verejnost-ma-stale-strach-z-uprchliku/>

TALAFANT, J. Úvod. In: *gen21.cz* [online]. Kroměříž: Nadační fond Generace 21, © 2019 [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <http://www.gen21.cz/>

TN.CZ. Pašování migrantů do Evropy je velký byznys! CENÍK SLUŽEB. In: *tn.nova.cz* [online]. Praha: TV NOVA, s.r.o., last modif. 4. 6. 2015a [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/pasovani-migrantu-do-evropy-je-velky-byznys-cenik-sluzeb.html>

TN.CZ. PŘEHLED: Takhle se imigranti dostávají do Evropy! MAPA. In: *tn.nova.cz* [online]. Praha: TV NOVA, s.r.o., last modif. 18. 6. 2015b [cit. 2019-01-06]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/velky-prehled-takhle-se-imigranti-dostavaji-do-evropy.html>

TN.CZ. Další tragédie ve Středozemním moři, utonulo přes 400 migrantů!. In: *tn.nova.cz* [online]. Praha: TV NOVA, s.r.o., last modif. 18. 4. 2016 [cit. 2019-01-05]. Dostupné z:

<http://tn.nova.cz/clanek/dalsi-tragedie-ve-stredozemnim-mori-utonulo-pres-400-migrantu.html>

TÝDEN.CZ. Němci otevřeli Turkům brány. Před padesáti lety. In: *tyden.cz* [online]. Praha: EMPRESA MEDIA, a.s., © 2006, last modif. 30. 10. 2011 [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/nemci-otevrel-turkum-brany-pred-padesati-lety_215762.html

TÝDEN.CZ. Sloučení rodin uprchlíků: nová forma migrace. In: *tyden.cz* [online]. Praha: EMPRESA MEDIA, a.s., © 2006, last modif. 16. 2. 2018 [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/sloucen-rodin-uprchliku-nova-forma-migrace_467772.html

UNHCR. Filippo Grandi – United Nations High Commissioner for Refugees. In: *unhcr.org* [online]. © UNHCR 2001-2019 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/admin/execoffice/59d72fe54/filippo-grandi-biography.html>

VODARENSTVI.CZ. Václav Cílek: Migrace a sucho jsou spojené nádoby. In: *vodarenstvi.cz* [online]. Praha: Vodárenství.cz, © 2017, 1. 10. 2018 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <http://www.vodarenstvi.cz/2018/10/01/geolog-a-klimatolog-vaclav-cilek-migrace-a-sucho-jsou-spojene-nadoby/>

VRBOVÁ, D. Vyvolá Dánsko revizi Ženevské úmluvy o uprchlících?. In: *plus.rozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, © 1997 – 2019, 9. 5. 2016 [cit. 2018-12-20]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/vyvola-dansko-revizi-zenevske-umluvy-o-uprchlicich-6541635>

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obrázek 1: Žádosti o azyl v EU dle jednotlivých zemí původů za rok 2016	30
Obrázek 2: Žádosti o azyl v EU za rok 2017 dle pohlaví.....	31
Obrázek 3: Trasy uprchlíků a migrantů.....	32
Obrázek 4: Maslowova pyramida lidských potřeb.....	44
Tabulka 1: Důvody stojící za neúspěšnou adaptací uprchlíků či migrantů	81
Graf 1: Rozdíl mezi pojmy „uprchlík“ a „migrant“	75
Graf 2: Kde by se mělo uprchlíkům pomáhat?	76
Graf 3: Jak vnímáte uprchlíky?	77
Graf 4: Jak vnímáte migranty?.....	78
Graf 5: Možnost adaptace uprchlíků a migrantů z níže uvedených zemí.....	79
Graf 6: Prospěšnost uprchlíků a migrantů z ekonomického hlediska	82
Graf 7: Zdroj informací o uprchlících a migrantech	83
Graf 8: Zkoumání zdrojů informací	84
Graf 9: Reálný kontakt s uprchlíkem či migrantem	85
Graf 10: Hrozba terorismu.....	86
Graf 11: Zvýšená míra kriminality.....	87
Graf 12: Pohlaví	88
Graf 13: Věková kategorie.....	89
Graf 14 (65 let a více): Kde by se mělo uprchlíkům pomáhat?	91
Graf 15 (do 35 let): Kde by se mělo uprchlíkům pomáhat?	91
Graf 16 (65 let a více): Jak vnímáte uprchlíky?	92
Graf 17 (do 35 let): Jak vnímáte uprchlíky?	92
Graf 18 (65 let a více): Jak vnímáte migranty?.....	93

Graf 19 (do 35 let): Jak vnímáte migranty?	93
Graf 20 (65 let a více): Prospěšnost uprchlíků a migrantů z ekonom. hlediska	94
Graf 21 (do 35 let): Prospěšnost uprchlíků a migrantů z ekonomického hlediska	94
Graf 22 (65 let a více): Hrozba terorismu.....	96
Graf 23 (do 35 let): Hrozba terorismu	96
Graf 24 (65 let a více): Zvýšená míra kriminality.....	97
Graf 25 (do 35 let): Zvýšená míra kriminality.....	97

Přílohy

Příloha č. 1 - dotazník

Postoje obyvatel České republiky vůči uprchlíkům a migrantům

Postoje obyvatel České republiky vůči uprchlíkům a migrantům

Vážení respondenti,

jmenuji se David Suřčák a jsem studentem Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Věnujte prosím několik minut svého času k vyplnění následujícího dotazníku, který se týká postojů obyvatel České republiky vůči uprchlíkům a migrantům. Výsledky bych následně rád vyhodnotil ve své diplomové práci na téma: "Migrace a uprchlictví v současném globalizovaném světě s ohledem na sociální aspekty". Dotazník je anonymní.

Děkuji Vám za Váš čas.

1. Je dle Vás faktický rozdíl mezi pojmy "uprchlík" a "migrant"?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne
- Nevím

2. Kde by se mělo uprchlíkům pomáhat?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- V zemích jejich původu
- V bezpečných hostitelských zemích, do kterých dorazí
- Jak v zemích jejich původu, tak i hostitelských a bezpečných zemích
- Nepotřebují pomoc
- Nevím

3. Vnímáte uprchlíky pozitivně, neutrálně či negativně?

Nápověda k otázce: *1 hvězdička = negativně, 2 hvězdičky = spíše negativně, 3 hvězdičky = neutrálně, 4 hvězdičky = spíše pozitivně, 5 hvězdiček = pozitivně*

☆☆☆☆☆ / 5

4. Vnímáte migranty pozitivně, neutrálně či negativně?

Nápověda k otázce: 1 hvězdička = negativně, 2 hvězdičky = spíše negativně, 3 hvězdičky = neutrálně, 4 hvězdičky = spíše pozitivně, 5 hvězdiček = pozitivně

☆☆☆☆☆ / 5

5. Uprchlíky či migranty, ze kterých níže uvedených zemí hodnotíte jako bezproblémové z hlediska možnosti adaptace v České republice?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Nigérie
- Sýrie
- Albánie
- Bulharsko
- Polsko
- Rumunsko
- Slovensko
- Ukrajina
- Vietnam
- Irák
- Afghánistán
- Vlastní odpověď

6. Jaké důvody podle Vás stojí za neúspěšnou adaptací uprchlíků či migrantů v cizí zemi?

Nápověda k otázce: *Změňte pořadí položek dle svých preferencí (1. - nejdůležitější, poslední - nejméně důležitá)*

Nedostatečné vzdělání a kvalifikace

Jazyková bariéra

Negativní přístup obyvatelstva hostitelské země

Odlíšná kultura a zvyky

Neochota pracovat

Náboženské vyznání

Špatně nastavený systém hostitelských zemí k uprchlíkům a migrantům

7. Jsou podle Vás uprchlíci a migranti z dlouhodobého hlediska prospěšní pro ekonomiku hostitelské země?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
 Ne
 Nevím

8. Odkud čerpáte informace o uprchlících a migrantech?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Literatura
 Odborné časopisy
 Tisk
 Internet
 Televize
 Vlastní odpověď

9. Zkoumáte zdroj informací, ze kterých čerpáte poznatky o uprchlictví a migraci?

Nápověda k otázce: 1 hvězdička = ne, 2 hvězdičky = spíše ne, 3 hvězdičky = neutrálně, 4 hvězdičky = spíše ano, 5 hvězdiček = ano

☆☆☆☆☆ / 5

10. Dostal/a jste se ve svém životě do reálného kontaktu s uprchlíkem či migrantem?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ano
 Ne
 Nevím

11. Je dle Vás s uprchlictvím a migrací významně spojena hrozba terorismu?

Nápověda k otázce: 1 hvězdička = ne, 2 hvězdičky = spíše ne, 3 hvězdičky = neutrálně, 4 hvězdičky = spíše ano, 5 hvězdiček = ano

☆☆☆☆☆ / 5

12. Je dle Vás s uprchlictvím a migrací významně spojena hrozba zvýšené míry kriminality?

Nápověda k otázce: 1 hvězdička = ne, 2 hvězdičky = spíše ne, 3 hvězdičky = neutrálně, 4 hvězdičky = spíše ano, 5 hvězdiček = ano

☆☆☆☆☆ / 5

13. Jaké je Vaše pohlaví?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Žena
 Muž

14. Do jaké věkové kategorie patříte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Pod 18 let
- 18 - 26 let
- 27 - 35 let
- 36 - 45 let
- 46 - 55 let
- 56 - 64 let
- 65 let a více

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zaměřuje na téma „Migrace a uprchlictví v současném globalizovaném světě s ohledem na sociální aspekty“ a jejím hlavním cílem je zmapování postojů obyvatel ČR vůči uprchlíkům a migrantům ve stínu Evropské migrační krize. Práce se skládá ze dvou částí, teoretické a výzkumné.

V teoretické části podrobně seznamuji čtenáře s fenoménem uprchlictví a migrace. Je zde nastíněna základní definice pojmů „migrace“, „migrant“ a „uprchlík“. Dále je zde důkladně definována historie a současnost migrace a uprchlictví, predikována je rovněž budoucnost. Hlubšímu rozboru je podrobena současná Evropská migrační a uprchlická krize z hlediska sociálního, politického, legislativního, ekonomického a bezpečnostního. Práce se rovněž v této části zaměřuje na příčiny migrace, její dopady, kulturní konflikty a možná řešení. Součástí teoretické části je taktéž analýza sociální práce s migranty a uprchlíky v České republice. Následně se diplomová práce zabývá rolí médií a dezinformacemi na internetu (tzv. fake news). V závěru teoretické části jsou definovány odlišné přístupy jednotlivých států k migraci a uprchlictví napříč kontinenty.

Druhá část práce je empirická, ve které je využita kvantitativní strategie výzkumu, získání dat je realizováno pomocí metody dotazování, nástrojem je dotazníkové šetření. Výzkumná část zahrnuje zvolený cíl práce, hypotézy, metodiku, výsledky šetření (analýza a interpretace dat) a diskuzi.

S cílem práce koresponduje hlavní výzkumná otázka, následně navazují dílčí výzkumné otázky a hypotézy. Z výsledků výzkumu vyplývá, že byly splněny cíle práce a potvrzeny hypotézy. Postoje obyvatel ČR jsou negativní především vůči uprchlíkům a migrantům ze zemí Blízkého východu a Afriky. U věkové skupiny 65 + je v průměru pak tato míra negativního vnímání ještě vyšší. České obyvatelstvo má rovněž deficit v ověřování zdrojů informací, ze kterých čerpá o uprchlictví a migraci. Taktéž platí, že věková kategorie 65 let a více si v průměru ověřuje zdroje těchto dokumentů méně, než mladší generace do 35 let. V závěru práce jsou navržena opatření, která mají optimalizovat a zlepšit prevenci vůči dezinformacím a „fake news“ a posilnit tak mezikulturní dialog. Rovněž jsou zde navržena opatření, která by mohla minimalizovat rizika vzniku sociální exkluze prostřednictvím efektivní sociální práce ze strany státu a nestátního neziskového sektoru, či církevních zařízení v rovině charitativní práce.

Abstract

The thesis focuses on "Migration and refugees in the current globalized world with regard to social aspects" and its key objective is to map attitudes of the population in the Czech Republic to refugees and migrants in the shadow of the European migration crisis. The thesis consists of two parts: theoretical and empirical.

The theoretical part contains a detailed presentation of the refugeeism and migration phenomena. It provides basic definitions of the terms "migration", "migrant" and "refugee". Further, it also describes the history and present of migration and refugees and provides prediction of the future. A deep analysis is provided of the current European migration and refugee crisis and its social, political, legislative, economic and security aspects. The thesis also focuses on causes of migration, its impacts, cultural conflicts and potential solutions. The theoretical part also contains an analysis of social work with migrants and refugees in the Czech Republic. The thesis also addresses the role of media and disinformation (the so-called fake news) on the Internet. The theoretical part also presents different approaches of individual countries to migration and refugees across the continents.

The second part of the thesis is empirical and it uses the strategy of quantitative research; the data are collected by inquiry using a questionnaire investigation method. The research part defines the selected objective of the thesis, hypotheses, methods, results of the investigation (analysis and interpretation of data) and a discussion.

The objective of the thesis is in line with the key research question and with related partial research questions and hypotheses. The results of the research indicate that the objectives of the thesis have been met and the hypotheses have been confirmed. The attitudes of the population in the Czech Republic are negative, particularly toward refugees and migrants from the near East and Africa. In the age group 65+ the rate of negative perception is on average even higher. People in the Czech Republic also insufficiently verify sources from which they get information about refugees and migration. Moreover, people in the age category 65+ on average verify sources of such information less than the younger generation under 35. In conclusion, the thesis proposes measures to optimize and to improve prevention against disinformation and "fake news" and thus to support intercultural dialogue. It also suggests actions that might minimize risks of social exclusion

through efficient social work on the side of governmental and non-governmental non-profit sector or church organizations that perform charitable work.